

זאת היתה

מהדורת חג
מורחבת
56 עמודים

נצבים - ראש השנה תש"פ

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב **יצחק גינזבורג** שליט"א

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ

מה לכוון

בתקיעות שופר?

53 | 44 | 41 | 32 | 07

מעין גנים ר"ה פעולת השופר בכחות הנפש	41
ארבע מהפכות מהפכה שניה (2)	44
הסיפור החסידי ה'ישמח ישראל' והינוקא מסטולין	46
מענות ותשובות תשובות הרב לשואלים	48
האקדמיה התורנית אמונה ומתמטיקה	49
רמז בפרשה נצבים	52
המדור <i>אלידיס</i> יודעי תרועה	53

"פי ידבר חכמות" סימנים לשנה טובה	03
סימני ה'תש"פ ראשי תיבות לשנה החדשה	04
הכל בראש נקודה מעובדת	06
שופר - ירידת הנשמה גוף התוועדות הכנה לסליחות	07
מחשבה משנה מציאות התוועדות ח"י אלול לנשים	15
"נצבים היום כלכם" אוה"ח על פרשת נצבים	28
"להבין ענין תשר"ת" ביאור על מאמר ר' הלל	32
פרקי אבות פרק ח משנה ו	37
מעין גנים נצבים מקום שבעלי תשובה עומדים	38

הקדמת המערכת

שבת שלום ושנה טובה ומתוקה לכל קוראי ואביטה די בכל אתר ואתר, אנו נכנסים לשבת האחרונה של השנה, שבת נצבים, ומיד אחריה לראש השנה, והפעם גליון מורחב ומלא כל טוב בענייני הפרשה, בעבודת התשובה, בעבודת ראש השנה ובסודות התקיעות. נקוה שבשבת ובר"ה הבעל"ט יהיה זמן לעסוק בכל הטוב הזה ולהפנימו.

השבוע בגליון:

נפתח בשני מאמרים קצרים העוסקים ברמזי שנת תש"פ – "פי ידבר חכמות" ו"פרצוף" של ראשי תיבות לשנה החדשה. משם נפנה לנקודה מעובדת מהתוועדות ח"י אלול, הממחישה כיצד תמיד – ובמיוחד בראש השנה – הכל בראש, ובכח המחשבה לתקן את המציאות. נעבור לשיעור סליחות התל-אביבי, המלמד כיצד עורכים 'סולחה' עם הקב"ה, מהו make-up חסידי, וגם נותן פירוש חדש לתקיעת שופר. אחריו התוועדות ח"י אלול, המעמיקה ברזי נשמותיהם של הבעש"ט, הרב המגיד ממעזריטש ואדמו"ר הזקן – תוך לימוד הנקודה העיקרית של כל אחד ב'השכלה' וב'עבודה' והסבר כיצד הם מהווים תהליך של אמונה, בטחון סביל ובטחון פעיל. המאמר הבא מקשר את פרשת נצבים והערבות ההדדית שהיא מלמדת – כפירוש האור החיים הקדוש – לחיי הנישואין. חלק השיעורים מקנה בשיעור במאמר קצר של רבי הלל מפאריטש על סוד תקיעת שופר, וסגירת המעגל שיש בו בין ה' לבינינו.

בפרקי אבות – פעם אחרונה במחזור הנוכחי – נלמד את משנה ח בפרק ו, בביאור שבע המדות שמנו חכמים לצדיקים. מעין גנים כפול הפעם: הראשון לפרשת נצבים, המעמיק בפרשת התשובה וביעדה, "מקום שבעלי תשובה עומדים" – אל תפספסו! – והשני לראש השנה, המפרט את השפעת "לשמוע קול שופר" על כל כחות הנפש. בארבע מהפכות נמשיך להעמיק בדעת הרמב"ם ונושאי כליו באיסור קבלת שכר על לימוד תורה. בסיפור החסידי הראשון נקרא על כוונות התקיעות המפתיעות שלימד הישמח ישראל מאלכסנדר ובטור נוסף נקרא על בעל ההילולא של יום ב' דר"ה, ה"ינוקא" רבי ישראל מסטולין. במענות ותשובות מגוון נושאים – שליחות, שידוכים וחינוך, וגם שאלה על שיעור בגליון. באקדמיה התורנית נקרא על הקשר בין אמונה למתמטיקה. וברמז בפרשה על הנסתר והנגלות וגם הנקודות הסודיות. בגליון הזה, העמוס כוונות לתקיעות, גם רזי במדור לילדים ילמד אותנו כיצד להיות "יודעי תרועה".

שבת שלום ומבורך, וכתובה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה!

המערכת

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | **עיצוב:** דעה צל | אביחיל | **מערכת:** הרב יוסי פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

"אני לדודי ודודי לי"

הגליון מוקדש לזכות החתן והכלה עדי בן יונתן ואסנת עב"ל יעל בת יוסף ואחינעם. שיזכו להקים בית נאמן בישראל

"פי ידבר חכמות"

סימנים לשנה טובה

- כשאנו עומדים בתפלה שעות ארוכות בראש השנה וביום הכיפורים. כדי להצליח במשימה הזו, אנו מתפללים שהקב"ה ישלח את התפלה בפניו. שהרי מה שאנו יכולים לעשות הוא להכין מעט את הלב, "הגות לבי תבונות", ולקוות שהדיבור יצא כראוי, "לְאָדָם מַעֲרָכִי לֵב וְיָמָה' מַעֲנָה לְשׁוֹן"¹.

לא רק בימים הנוראים. לפני כל תפלה אומרים את הפסוק "אֶ-דְּבָרִי שְׁפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתְךָ"², והאר"י הקדוש מלמד שבפסוק זה מקופלות הכוונות העיקריות של התפלה כולה! כלומר, העיקר הוא הידיעה שהדיבור עצמו הוא מתנה נפלאה מאת הבורא. אנא ה', פתח לנו את השפתיים ותן לפה שלנו אפשרות לדבר לפניך...

דיבור נשי

מתנת הדיבור שייכת במיוחד לנשים (שנטלו תשעה קבין של שיחה³). לאיש קל לשתוק, לאשה קל לדבר (אדם לשון דממה, חוה לשון "יחווה דעת"⁴). לכן הנשים יודעות את סוד התפלה. הן מתפללות בטבעיות, באמת ובלב שלם. לא לחנם, תפילת חנה תופסת מקום מרכזי בראש השנה, דוגמה ומופת לאשה עקרה שנפקדת בזכות התפילה. מתפילת חנה למדו חכמים את הלכות תפלה⁵, לגברים ונשים כאחד.

והנה הביטוי "פי ידבר חכמות" מזכיר שני פסוקים ידועים על האשה: "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה" (מתוך "אשת חיל")⁶, "חכמות נשים בנתה ביתה"⁷. אשה יראת ה' מצטיינת גם במעשיה הטובים וגם בחכמה נשית מיוחדת. חכמת הנשים שייכת לדור שלנו, דור הגאולה, בו מתגלה מעלת הנשים העוסקות בחכמת התורה, לומדות על מנת לעשות ולהדבק בה'. האשה היא סוד המלכות בקבלה (הספירה העשירית, "העשירי יהיה קדש להוי"ט"), והנה

את השנה החדשה נקבל בסימנים טובים, כמו התפוח בדבש שאיתו מבקשים "יהי רצון... שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה".

פה מתוק

סימן טוב יכול להיות גם גימטריא, חשבון הרומז על קשר בין מושגים, סימן-דרך למצוא משמעות. השנה הבאה עלינו לטובה היא **תש"פ** = 780, דהיינו 5780 שנה לבריאת העולם - והנה שלש מלים מתאימות מספר תהלים, "**פִּי יִדְבֹר חֲכָמוֹת**" = 780, כאשר הפסוק השלם הוא "**פִּי יִדְבֹר חֲכָמוֹת וְהַגֹּת לִבִּי תְבוֹנוֹת**"⁸, חבור נכון של הלב והפה. בהמשך לזה, נפתח את **תש"פ** כראשי תיבות **תהא שנת פה**. למעשה, לאחר עשר שנות **עין** (משנת תש"ע) אנו עוברים לעשור חדש של **פה**.

הפה הוא כלי הביטוי העיקרי שלנו, להוציא החוצה במלים את מה שנמצא במחשבה. העולם מלא דיבורים, כולם מדברים ומדברים, וכלי-התקשורת המודרניים מאפשרים לשלוח את הדיבורים לחלל העולם הגדול. אדם מתוקן הוא מי שהדיבור שלו מתוקן, שקול ונכון, לא הורס ופוגע, שטותי ומזלזל. זו התפילה שלנו, "פי ידבר חכמות" - שנזכה לדבר רק דברי חכמה וטעם, דברים מתוקים כמו תפוח בדבש.

שנזכה להתפלל

בימים הנוראים, הפה שלנו עובד 'שעות נוספות'

א תהלים מט, ד. המלה **פי** עצמה היא ראשי התבות **פי ידבר**. יש בפסוק חכמה ובינה, "חכמות... תבונות", והנה **חכמות** = **דעת**, וכך יש את כל התב"ד. "**פי ידבר חכמות**" = 780, 39 (**הוי' אחד, טל**) במשולש, 16 פעמים **הוי'**. אם נבנה סדרה מערכי שלש המלים, 90 (**פי**), 216 (**ידבר**), 474 (**חכמות**) המספר הבא יהיה 864 = **תבונות** (ארבע פעמים **ידבר-יראה, יראה-ידבר** ברצוא ושוב!) וביחד (**פי ידבר חכמות תבונות**) = 1644 = **ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך** (= 12 פעמים 137).

המשך הפסוק, "**והגות לבי תבונות**" = 1326 = 51 במשולש = **אמונה** פעמים **אהבה** = "**ישא הוי' פניו אליך וישם לך שלום**". כל הפסוק "**פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות**" = 2106 = **אנכי פעמים הוי'** ("אנכי הוי' אלהיך", פתיחת עשרת הדברות) = ג"פ **שבת** (כנגד ג עליות של שבת וג' סעודות שבת. "**פי ידבר חכמות והגות לבי** [תבונות] = 1242 = 6 צירופי **אור**, כאשר **אור** = 207, **שבת**, 702, בהיפוך ספרות.

יש בפסוק 6 תבות ו-25 אותיות, אותו מבנה של "**שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**" שעולה 1118, 43 פעמים **הוי'**. שני הפסוקים יחד = 3224 = **אחד** פעמים **אברהם** — **אחד** היה **אברהם**, "כי אחד קראתיו". ראש וסוף שני הפסוקים — **פ ת ש ד** = 784 = 28 ברבוע.

- ב משלי טז, א.
- ג תהלים נא, יז.
- ד קידושין מט, ב.
- ה תהלים יט, ג.
- ו ראה ברכות לא, א.
- ז משלי לא, כו.
- ח משלי יד, א.
- ט ויקרא כז, לב.

הצדיק מבית האסורים", ומיד הפך להיות משנה-למלך מצרים. כך בכל ראש השנה אנו יוצאים מבית האסורים, כל אחד והמצרים שלו, והופכים לשותפים פעילים בהמלכת ה'.

כעת נחשב את השם יוסף כאשר הוא מתפתח משני הכיוונים, ובלשון המקובלים "פנים ואחור", בדרך הבאה: **י יו יוס יוסף, יוסף וסף סף ה, והתוצאה היא 780, תשפ.** אכן, ביוסף הצדיק והחכם מתקיים הפסוק "פי ידבר חכמות" – יש בדיבור שלו כריזמה, קסם מלכותי שקונה את לב השומעים, "חכמת אדם תאיר פניו"¹. בברכת יוסף נאמר "בן פֶּתַת יוסף"², לשון חן ופי, שהרי יוסף הוא "יפה תאר ויפה מראה"³ כרחל אמו (סוד מלכות-פה) שהיתה "יפת תאר ויפת מראה"⁴, והנה **פרת** ועוד **יפי = תשפ**⁵.

יהי רצון שתהיה זו שנת **פדות** ו**פריחה**, שנה שנזכה בה לדיבורים טובים ומאירים. בברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה לכל בני ובנות ישראל!

יז ראש השנה י, ב.
יח קהלת ח, א.
יט בראשית מט, כב.
כ בראשית טל, ו.
כא בראשית כט, יז.

כב "בן **פרת**" רמז בראש-תוך-סוף המלים "**פי** ידבר **חכמות**", כאשר האותיות שלפני ה-ר (**יידב**) עולות **הוי'** והאותיות שאחרי ה-ר (**חכמו**) עד, "**עד הוי'** בכס".

המלכות היא 'עולם הדבור', "מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה", **תהא שנת פה**. המלכות נקראת 'פרצוף רחל' (רחל אמנו, עליה קוראים בראש השנה "מנעי קולך מבכי"⁶), "אותיות הדבור" (לעומת פרצוף לאה, "אותיות המחשבה"). ורמז יפה בפסוק "פי ידבר חכמות": **פי ידבר = אשה**.

אם כן, השנה הבאה מתאימה שהבת-האשה תדבר דברי חכמה וחסד, זו 'תורה שלמה' שעל הנשים ללמוד, ב"בינה יתרה שנתנה באשה"⁷. לדבר פירושו גם להנהיג, כמו "יִדְבֹּר אחד לדור"⁸. כח הדבור מנהיג את הזולת, "באשר דבר מלך שלטון"⁹ (וכן נאמר על קיום גזרת המלך "אני פי מלך שמור"¹⁰). **פי = מלך**, החל מזה שהפה שלי הוא המלך-המנהיג שלי. לכל אחד המלכות שלו, הזירה שהוא אחראי ומשפיע עליה¹¹.

בזכות יוסף הצדיק

והנה רמז מורכב יותר. בראש השנה יצא יוסף

י פתח אליהו.
יא ירמיה לא, טו.
יב נדה מה, ב.
יג סנהדרין ח, א.
יד קהלת ח, ד.
טו קהלת ח, ב.
טז ראה לקומ"א נו.

סימני ה'תש"פ

העליונות המשתקפות גם בנפש האדם. מבנה שלם נקרא בקבלה 'פרצוף', וכהקדמה נוכל לומר בדרך צחות, **תהא שנת פרצופים**... שנזכה להבין ולהשכיל בסודות התורה ולמצוא עוד ועוד מבנים פנימיים המחברים את האלוקות לעולם.

כתר | לספירת הכתר נבחר בראשי התבות **תהא שנת פלא** (או **פלאים-פלאות**). הכתר הוא פלא עליון, השראה עליונה מעל הדרגות הנתפסות. בפרט, המשיח נקרא "פלא יועץ"¹², שנזכה לביאת

"מנהג ישראל תורה"¹³ לתת סימן טוב בראשי התבות של השנה החדשה, "סימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן"¹⁴, ורגילים לפתוח ב"**תהא שנת**"... או "היה **תהא שנת**".

השנה אנו 'מחליפים קידומת', משנות העי"ן לשנות הפ"א. נדרוש לטובה את שנת ה'תש"פ הבאה עלינו לטובה, בסימנים הראויים ללוות את כל העשור הבא בע"ה.

את ראשי התבות השונים ראוי לצרף לכלל מבנה מתאים לפי פנימיות התורה, מערכת הספירות

א רמב"ן פסחים ז, ב ועוד.
ב נוסח קידוש לבנה.

הגבורות" – החל מפרץ בן יהודה, "ואלה תולדות פרץ"^{טו}, שממנו בא המשיח הנקרא פורץ^{טז}.

תפארת | תהא שנת פאר. "ישראל אשר בך אתפאר"^{טז}, הקב"ה מתפאר בנו.

נצח | תהא שנת פעילות. פעילות נמרצת באה מתוך בטחון פעיל, פנימיות מדת הנצח, מתוך תודעה מתוקנת "כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל"^{טז}.

הוד | תהא שנת פריחה. הפריחה קשורה למדת ההוד, "והנה פרח מטה אהרן"^{טז} (אהרן שייך למדת ההוד בשבעת הרועים), וכן בנבואת הגאולה "פרח תפרח ותגל אף גילת ורנן... המה יראו כבוד הוי' הדר אלהינו [הדר שייך להוד]"^{טז}.

יסוד | תהא שנת פוריות. שנזכה לקיים את המצוה הראשונה בתורה, 'מצוה רבה'^{כא}, "פרו ורבו ומלאו את הארץ וגו'"^{כב}, בכח ספירת היסוד המשפיעה.

מלכות | תהא שנת פדות. לפדות את המלכות דקדושה הנמצאת בגלות ובשביה, ואת כל הניצוצות השבויים בעמקי הקליפות, "פדות שלח לעמו וגו'"^{כב}, "ונפשי אשר פדית"^{כד} (פדיון נפש שייך למלכות).

רמז נוסף במלכות: **תהא שנת פה.** המלכות נקראת פה, "מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה"^{כה}, שייך לרמז **"פי ידבר חכמות"**^{כו} = **תשפ**.

נסיים בסימן כללי המהווה אישור והסכמה על כללות הסימנים: **פלא פקוח פנימיות פקידה פתיחות** **פריצה פאר פעילות פריחה פוריות פדות** = 4761 = 69 ברבוע (מספר ריבוע מציין שלמות). ואם נחליף **פדות ב-פה** יעלה הכל 4356 = 66 ברבוע!

המשיח בשנה הזו.

חכמה | תהא שנת פקוח – במשמעות אחת מלשון "פקח עיניך וראה"^{טז}, לפקוח את העינים ולראות ש"הנה הנה משיח בא" (כמטבע הלשון של הרבי מליובאוויטש). ובמשמעות נוספת מלשון פקוח נפש, לפקח על כל נפש מישראל (שלא נבוא לידי פיקוח נפש של היפך הטוב ח"ו).

בינה | תהא שנת פנימיות. פנימיות שייכת למוחין (לעומת המדות וכוחות המעשה שהם חיצוניות יחסית). הבינה היא עיקר המוחין, סתם שכל הוא בינה (לעומת החכמה שהיא נקודת ההשכלה הבלתי נתפסת), ופנימיות הבינה עצמה מושרשת בראש העליון של הכתר "פנימיות אמא פנימיות עתיק [רישא דלא ידע ולא אתידע הנקרא צניעותא]"^ה.

דעת | תהא שנת פקידה. פקידה היא זכרון וזיווג, כמו "והוי' פקד את שרה" (בקריאת התורה של ראש השנה), וכפקידת האיש את האשה ("חייב אדם לפקוד את אשתו"^{טז}), בכח ספירת הדעת, "והאדם ידע את חוה אשתו" (ביום בריאת האדם, ראש השנה). הפקידה הכללית של כנסת ישראל היא סוד וסיסמת הגאולה, "פקד יפקד אלהים אתכם"^{טז}.

חסד | תהא שנת פתיחות – "פותח את ידך", פרנסה טובה וכלכלה מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה של הקב"ה הון ומפרנס לכל. אמנם גם עלינו לפתוח את לבנו ואת ידנו, "פתח תפתח את ידך לאחריך וגו'"^{כא}, ואז "באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא"^{כב} להשפעה בלי גבול.

גבורה | תהא שנת פריצה. הפריצה היא בכח וגבורה, "ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה"^{כג}. בפרט, הפריצה היא כח המלכות, ו"בניין המלכות מן

יד ע"ח שכ"ה (דרושי הצלם) דרוש ב.

טו רות ד, יח.

טז לפי מייכה ב, יג. בראשית רבה פה, יד ופירוש רש"י שם. אגדת בראשית פס"ג.

יז ישעיה מט, ג.

יח דברים ח, יח.

יט במדבר יז, כג.

כ ישעיה לה, ב.

כא גיטין מא, ב תוספות ד"ה לא תהו.

כב בראשית א, כח.

כג תהלים קיא, ט.

כד תהלים עא, כג.

כה פתח אליהו.

כו תהלים מט, ד.

ד דניאל ט, יח.

ה הגהת הר"ש לאוצרות חיים שער עתיק פ"ד.

ו בראשית כא, א.

ז יבמות סב, ב.

ח בראשית ד, א.

ט בראשית נ, כה. שמות יג, יט.

י תהלים קמה, טז.

יא דברים טו, יא.

יב זהר ח"א פח, א.

יג בראשית כח, יד.

הכל בראש

והנגלה במציאות.

אצל המגיד ממעזריטש "מחשבה טובה" היא "חשוב טוב - יהיה טוב". גם מי שנמצא תחת סבל המציאות וחווה אותו - על עצמו, ועוד יותר בהזדהות עם צער הזולת - יכול וצריך להתגבר במחשבה טובה: אמנם כעת רע, אבל בוודאי יהיה טוב! ה' הטוב ודאי ינהיג אותי, בסופו של דבר, בטוב הנראה והנגלה. אותה מחשבה מחדירה קרן אורה של אין אלקי למציאות, 'מרופפת' את תוקפה ומתקנת אותה.

יש עוד "מחשבה טובה" - "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה". רגילים להבין ש"מחשבה טובה" באה במקום המעשה בפועל, כאשר האדם נאנס ולא קיים את מחשבתו, אך אדמו"ר הזקן מסביר שהקב"ה מצרף "מחשבה טובה" במחשבה למעשה שהתרחש בפועל, תוך 'דילוג' על כוונת הלב החסרה. ברוח ה"מחשבה טובה" אליו מחנך אדמו"ר הזקן אפשר להמשיך עוד צעד (ובעצם לחבר את הפירושים) ולפרש: כאשר אדם חושב ברצון ובתוקף "מחשבה טובה" - כזו שאכן מרוחקת מהמציאות הטבעית שלו, ובדרך הטבע הוא היה נאנס ולא מסוגל לממשה - "הקב"ה מצרפה למעשה" ונותן בו את הכח לעשות חיל ולחולל את הדברים במציאות.

הקב"ה, שכולו טוב, בורא עבורנו עולם טוב - בר"ה הוא ברא את אדם הראשון ושם אותו בגן עדן, בו רצה לשכון עמו בצוותא חדא. חטא עה"ד עכב זאת והביא רע לעולם, אך עלינו להאמין שבשרש, בנקודת ההתחלה המתחדשת בראש השנה, עדיין הכל טוב - לחשוב על אותו טוב ולרצות אותו. מתוך כך עלינו לחזק את החשיבה החיובית שלנו - גם אם השנה הקודמת לא היתה הכי מוצלחת, ודאי שהשנה הבאה עלינו לטובה תהיה טובה. ומכיון שה' ברא את העולם והאדם בשביל "דירה בתחתונים", הוא רוצה שבסופו של דבר אנחנו - עמו-עבדיו - נחולל את הטוב הזה במציאות, ונותן לנו את הכחות לכך.

ראש השנה אינו רק תחלת השנה - הוא ה"ראש" הכולל את כל הגוף ומוליך אותו אחריו, "בית רישא גופא אזיל". כך, עבודת ראש השנה היא הכתרת ה' כ"מלכנו בראשנו". בהמשך השנה הבאה עלינו לטובה תחייב ההכתרה עבודה רבה ומפורטת (בבחינת "קבלו מלכותי ואחר כך קבלו גזרותי") אך בראש השנה 'הכל בראש', כשגם פרטי העבודה הנגזרים מההכתרה נמצאים עדיין בראש שלנו - עדיין איננו מיישמים, אלא רק מחזקים את הרצון והמחשבה-התכנון ביחס לטוב שנעשה אי"ה השנה. הרצון והמחשבה הטובים בר"ה גם מזכים בשנה טובה ומתוקה בכל הפרטים. והרמז: **מחשבה טובה בגימטריא שנה טובה.**

זו גם הסבה למנהג חסידים להיות בר"ה אצל הרבי, ראש בני ישראל - ביום ה"ראש" הכי טוב להיות אצל ה"ראש", ללמוד ממנו ולקבל את שליחותו. ראשי בני ישראל - ה'סדר' הראשון והיסודי בחסידות: מורנו הבעל שם טוב, הרב המגיד ממעזריטש ואדמו"ר הזקן - מלמדים אותנו שתיקון המציאות תלוי במחשבה:

הבעל שם טוב אמר ש"במקום מחשבתו-רצונו של אדם שם הוא נמצא ממש" (תנחומים למי שלא הצליח להגיע בפועל לרבי, אך רוצה-מתגעגע וחושב על השהות בארבע אמותיו של הרבי...): אמנם נראה שישנם קשיים ודברים שליליים במציאות, ואף יש להם סבה ממשית - "מפני חטאינו גלינו מארצנו" וכאשר השכינה גולה ("בפשעכם שלחה אמכם") ו"מרעא [חולה] בגלותא" יש כאב וצער במציאות כולה (החוזרים שוב לשכינה, הצועקת בצערו של יהודי "קלני מראשי" - עד ש"אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש" על הצער-הכובד של הראש-השכינה). אבל ב"עדן העליון", שמעל קשיי המציאות ואפילו מעל סבתם, הכל טוב. אם רק תחשוב-תרצה בו - תהיה בו ממש, באמונה-חוויה שהכל טוב. העמידה בנסיון, להאמין שבשרש הנסתר הכל טוב - תחולל נס ותגלה זאת גם בטוב הנראה

תקיעת שופר – ירידת הנשמה לגוף

התוועדות הכנה לסליחות

קיצור מהלך השיעור

שיעור ההכנה לסליחות הראשונות התקיים השנה בבית כנסת של גרעין תלמידי הרב בתל אביב, והיה תל-אביבי בהתאם.

בפרק א הוסבר כי "ועמך כלם צדיקים", ולא רק שיש להעמיק ולראות כיצד כל יהודי הוא צדיק, אלא כל יהודי כולל בתוכו שני צדיקים – צדיק עליון (משפיע) וצדיק תחתון (מקבל), שיחודם מחולל הולדה במציאות. **פרק ב** העמיק להסביר ששני הצדיקים שבתוך כל יהודי הם צדיק-בתחלה וצדיק-בסוף – כל יהודי נולד צדיק ובסופו של דבר גם יסיים את הדרך כצדיק, אך באמצע הוא עובר משברים ונפילות. את התהליך הזה מסמל סדר התקיעות – תקיעה פשוטה (צדיק) בתחלה ותקיעה פשוטה (צדיק) בסוף, שביניהן שברים (שבירה לבינוני) ותרועה (התרסקות לרשע).

בפרק ג מוסבר שהתביעה כלפי הבינוני – שמתלבט אם הוא צדיק או רשע – היא 'תחליט!', כאשר בהחלטה של רגע ניתן להפוך מרשע לצדיק. רוב הפרק 'מעלה ניצוצות' מהאנגלית, תוך התבוננות במושג מייק-אפ – ביטוי שמשמעותו כוללת גם החלטה (הנדרשת מהבינוני), גם איפור וגם סליחה-התפייסות (ענינו של יום). **פרק ד** מסביר את חיות ההתפייסות והסליחה המשתנה לפי תפיסתנו את ה' כאבינו, מלכנו או דודנו (שהם גם מקור כל צרכינו – בני חיי ומזוני). תכלית הכל היא הסליחות בין הדוד והרעיה – התפייסות בין אוהבים היא כה עמוקה ומרגשת, עד שהיא מגלה ש'כל זה היה כדאי' והירידה היתה לצורך עליה.

א. "ועמך כלם צדיקים" – בעתה אחישנה

היום קראנו בהפטרה כיצד ה' פונה אלינו, הכלה שלו, בלשון נקבה – "קומי אורי כי בא אורך וכבוד הוי' עליך זרח". סוף ההפטרה הוא פסוק שכולם מכירים – "ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר". הפסוק הבא, החותם את ההפטרה, הוא "הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני הוי' בעתה אחישנה".

את שתי המלים של הסיום ממש – "בעתה אחישנה" – חז"ל פרשו כשתי דרגות של גאולת עם ישראל, "זכו 'אחישנה', לא זכו 'בעתה'". אם זוכים – הגאולה תבוא מהר, "אחישנה". גם אם לא זוכים – הגאולה תגיע באיזה שלב, כשיגמרו כל התיקונים

של עם ישראל. הכל תיקונים, הגם שלא מבינים – היו כאן בחירות, הכל תיקונים... בסוף כל התיקונים יבוא משיח "בעתה", "לא זכו", אבל אם זוכים הגאולה רצה מהר.

כך מפרשים חז"ל, אבל פשט הפסוק הוא ששתי המלים הולכות יחד – "בעתה", כשמגיע עת דודים, כאשר הכלה מתעוררת, אזי "אחישנה". שוב, אנחנו הכלה – אלינו ה' פונה בלשון נקבה "קומי אורי", כנ"ל – וצריך להתעורר, לרצות להתחתן. ברגע שנהיה בהתעוררות להתחתן, "בעתה" – כשמגיעה "עת דודים", עת יחוד וחבור החתן והכלה – הכל ירוץ מהר, "אחישנה". זהו הפשט, ש"בעתה" – כאשר הכלה מתעוררת, כשאנחנו מתעוררים – אז "אחישנה", תהליך הגאולה הוא מהיר מאוד.

לראות שכל יהודי צדיק

נחזור לפסוק שלפני הסוף, אותו אומרים לפני שקוראים פרקי אבות בשבת: "ועמך כלם צדיקים

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. מוצג "ק" כי תבוא ע"ט – אור הצפון, ת"א.

א ישעיה ס, א.

ב שם פסוק כא.

ג סנהדרין צח, א. וראה באורך ובביאורים שונים בספרנו בעתה אחישנה.

בלי שתי הבחינות אין "פרו ורבו", אין הולדה. הרי אנחנו פה בשביל להוליד משהו, לחדש משהו. בשביל להוליד צריך ששני הצדיקים האלה יתחברו, וכתוב שבנפש של כל אחד יש זיקה לשני הצדיקים, "ועמך קלם צדיקים". ווארט יפה, דרוש בחסידות.

ב. תקיעה-שברים-תרועה – צדיק-בינוני-רשע

תקיעה שופר – הנשמה במשברי העולם

כעת נחדש עוד משהו: כל אחד מתחיל צדיק – כל ילד יהודי הוא צדיק, לא חטא, לא פגם. כתוב^ה שהעולם קיים על הבל פיהם של תינוקות של בית רבן – ילדים קטנים מקיימים את העולם. כשגדלים זה כבר סיפור אחר. אם הילד הקטן הוא צדיק שמקיים את העולם, כל שכן שהנשמה הטהורה לפני שירדה לגוף היא צדיק גמור, בגן עדן הכל טוב.

אחר כך מתחיל מסע. לפי הקבלה, המסע בעצם כולל בעצמו **מב** מסעות^ו. הנשמה מתחילה לרדת לתוך העולם הזה, ואז חווה כל מיני חיות לא הכי נעימות – גם בדרך ירידתה, וכל שכן כשהיא מגיעה כאן למטה.

היא נכנסת, כמו שנשכיר, למשברים – מה שנקרא טראומות – והרבה פעמים היא נשברת. כך אנחנו רוצים להסביר את סוד השופר בו אנחנו תוקעים: מתחילים בתקיעה פשוטה, קול פשוט, הכל בסדר, ומיד הקול נשבר, שברים. לא רק שנשבר לשברים, אלא לרסיסים קטנים – תרועה. קודם נשבר קצת, לשלשה – שברים – ואחר כך כל אחד מהשלשה נשבר פעם שניה, 'שבור ברבוע', משלשה קולות לתשעה קולות, קול של בכי. ככה כל אחד שיורד לעולם הזה מתחיל הכי טוב, הכל בסדר, ותוך כדי הירידה הוא מתדרדר. כך גם כשהילד גדל – בחיק המשפחה האוהבת והחובקת הכל בסדר, הוא מוגן, אך כשהוא יוצא לעולם קורים כל מיני דברים, משברים, במשך החיים. קראנו היום בתורה

לעולם יירשו ארץ". על פי פשט, הפסוק אומר שכל יהודי הוא צדיק – "ועמך קלם צדיקים". איי, מסתכלים ורואים שיש אולי כמה אנשים שלא נראים לנו צדיקים? אבל באמת, בפנימיות, כולם צדיקים. בזכות ההסתכלות בעין טובה על כל יהודי, לראות שכל יהודי הוא צדיק, אז "לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשי ידי להתפאר" – ה' מתפאר בנו, "ישראל אשר בך אתפאר"^ה.

בכל יהודי שני "צדיקים" – צדיק עליון וצדיק תחתון

מדוע כתוב "ועמך קלם צדיקים" בלשון רבים? על פי פשט אין פה קושיא – הפסוק אומר שכל יהודי הוא צדיק, כולם צדיקים. אבל מסבירים בחסידות^ה שכל יהודי בפרט הוא "צדיקים". יש כלל ש"מיעוט רבים שנים"^ה – התורה לא באה לסתום אלא לפרש וסתם לשון רבים הכוונה שנים. אם כן, סתם "צדיקים" היינו שני צדיקים, ואם "ועמך קלם צדיקים" יש פה רמז שכל יהודי הוא שני צדיקים. מה הכוונה? בקבלה כתוב^ה שיש "צדיק עליון" ו"צדיק תחתון" – גם כמו חתן וכלה. יש צדיק שהוא

משפיע ויש צדיק שהוא כלי לקבל. הצדיק המשפיע, הנותן, החתן, נקרא יוסף הצדיק. הצדיק המקבל, צדיק הפתוח ומכוון מול המשפיע, נקרא בנימין הצדיק, אחיו הקטן. כתוב שבכל יהודי, בכל אחד מאתנו יש את שתי הבחינות האלה. בכל אחד יש כח של השפעה, בחינה של צדיק משפיע, כמו יוסף, שהוא משביר ומכלכל^ה, "משם רעה אבן ישראל"^ה – מפרנס את כולם, אבות ובנים^ה. יש גם בכל אחד נקודת הכרה מי המשפיע שלי, כמו כלה שמתאהבת דווקא במיועד שלה, ומוכנה ופתוחה לקבל ממנו^ה.

ה ישעיה מט, ג.

ו ראה שערי אורה שער החנוכה ד"ה "רוני ושמחי" פ"ו (ובכ"ד).

ז ירושלמי יומא פ"ב ה"ד.

ח זהר ח"א קנ"ג, ב; ספר הליקוטים ויצא פל"ו. ובכ"מ.

ט בראשית מב, ו: "ויסוף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ".

י שם מט, כד.

יא ראה תרגום אונקלוס ורש"י שם.

יב וראה אשא עיני מאמר "פתיחות, הזדהות, התכללות".

יג בראשית א, כח.

יד שבת קיט, ב.

טו של"ה מסכת תענית דרוש מטות-מסעי.

קוראים ספר התניא. עכשיו אמרנו את המושגים העיקריים שהוא מסביר בעומק – מיהו הצדיק, מיהו הבינוני ומיהו הרשע. אמרנו שכאשר אני תוקע בשופר אני חושב על הצדיק – פעם גם אני הייתי צדיק, והלואי שבסוף גם אהיה צדיק, איך אהיה צדיק? עבודה של "הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר"^כ – עם מדת השפלות. "הכל היה מן העפר", מקבל כל מיני צורות – פושט צורה ולובש צורה – ובסוף חוזר להיות עפר. זהו צדיק בבחינת עפר, "ואנכי עפר ואפר"^{כא}, כמו שאמר אברהם אבינו – הצדיק הראשון.

מיהו הבינוני של התניא? השברים, מתחיל להשבר לו. הצדיק הראשון בלשון הקבלה הוא צדיק של עולם התהול^{כב}, אורות מרובים – הרבה התעוררות – אבל בלי כלים. מה קורה לעולם התהול? הוא נשבר, כפי שכתוב בקבלה. זה בדיוק מה שקורה לצדיק הראשון – אחרי התקיעה הראשונה הוא נשבר. הוא צדיק, אבל הוא נשבר. מי שמרגיש זיקה לשבירה לשלשה קולות סימן שיש לו קשר לבינוני של התניא.

אולי כדאי כאשר שומעים שופר שכל אחד יבחר עם מה אני הכי מזדהה, עם איזה קול – אני

תקיעה, אני שברים או שאני תרועה? אם אתה הכי אוהב תקיעה כנראה שאתה עדיין עם הרשימו של להיות צדיק. חב"דניקים הכי אוהבים את השברים, כי עושים אותם בצורה מיוחדת – צריך לדעת איך עושים. מי שמזדהה עם השברים הוא בינוני. מי שהכי אוהב את התרועה מזדהה עם הרשע. לא חייב להיות שהוא רשע – אולי כן, גם לא נורא – אבל לפחות הוא מזדהה עם הרשעים, וזה טוב מאד. הוא מריע.

בתרועה יש גם בכי וגם שמחה – ממש נשיאת הפכים. תקיעת השופר נקראת צעקה פשוטה^{כג} – "צעק לבם אל א-דני"^{כד}. השברים נקראים אנחה

"ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך"^{טו}. איך חז"ל דורשים? שהלואי שכמו "ברוך אתה בבואך", איך שאני בא לעולם הזה טהור, כך אצא מהעולם, "ברוך אתה בצאתך". לא פשוט.

תשר"ת – צדיק בהתחלה וצדיק בסוף

זה מה שהשופר רוצה ללמד אותנו: מתחילים בתקיעה – התקיעה היא הצדיק, כל יהודי מתחיל צדיק. אחר כך אתה יורד, קצת נשבר, זהו הבינוני של התניא. אחר כך יורד הלאה ונשבר לרסיסים, מגיע כבר להיות רשע. אבל זה לא סוף פסוק, "אין

שום יאוש בעולם כלל"^{טז} – בסוף תוקעים עוד פעם. מה היא התקיעה עוד פעם? חוזרים להיות צדיק. איך חוזרים להיות צדיק עוד פעם? כנראה שעושים תשובה. כל אחד תופס את עצמו באיזה שלב.

הצדיק הראשון הוא "צדיק גמור", לא חטא מימיו. הצדיק בסוף הוא "צדיק שאינו גמור" – הוא יותר טוב מהצדיק הגמור, כי הוא עבר את כל החוויות, את כל המשברים – "כל משברך וגליך עלי עברו"^{טז}. מי אמר זאת? שני אנשים אמרו את אותו פסוק – דוד המלך בספר תהלים ויונה הנביא כשנזרק לים

ונבלע בדג הגדול. שניהם אמרו אותן מלים – "כל משברך וגליך עלי עברו". כל נשמה, ובמיוחד נשמה ששייכת למלכות (כמו דוד המלך), צריכה לעבור את כל הגלים וכל המשברים של החיים. בסוף יש שוב תקיעה, עד שבסוף בסוף מגיעים ל"תקיעה גדולה". ככה אנחנו מתחילים להסביר את "ועמך קלם צדיקים" – שני צדיקים, צדיק בראש וצדיק בסוף. הוא מתחיל צדיק ונגמר צדיק, אבל באמצע לא... "ועמך כלם צדיקים" ובזכות זה "לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר".

התבוננות לתקיעות: עם מי אתה מזדהה?

כולנו יודעים שלספר היסוד של החסידות

כ קהלת ג, כ.

כא בראשית יח, כז.

כב ראה הקדמת שכינה ביניהם הערה יא.

כג ראה סוד הוי' ליראיו שער "קול שופר".

כד איכה ב, יח.

טז דברים כח, י.

יז ב"מ קז, א.

יח לקומ"ת תורה עח.

יט יונה ב, ד; תהלים מב, ח.

ג. מייק אפ יור מיינד! מרשע לצדיק ברגע של התאהבות

מיהו הבינוני? מי שלא יכול להחליט אם הוא צדיק או רשע! קשה לו לקבל החלטה. זה ה"הלואי בינוני"^ט, הלואי שהבינוני כבר יחליט מה-מי הוא רוצה להיות! זו בעיה – אם אתה לא יכול להחליט אם אתה צדיק או רשע יש לך בעיה. כנראה שזה עיקר הבעיה של החיים כאן למטה בעולם הזה.

אם הייתי מחליט מאה אחוז שאני צדיק – הייתי צדיק. איך יודעים? כתוב^ז שמי שמקדש אשה על מנת שאני צדיק גמור^א ונמצא רשע גמור האשה מקודשת (מספק), שמא הררה בתשובה (ואם היינו יודעים בוודאות שהאיש הררה בתשובה – האשה היתה מקודשת ודאי^ב. לאחר מעשה הקידושין נוהגים לומר "מקודשת מקודשת", למה פעמיים? פעם אחת מספק ופעם שניה בודאי!). בהרף עין אפשר להפוך מרשע גמור לצדיק גמור – רק פונקציה של מחשבה.

מתי מתעורר הרצון להפוך מרשע גמור לצדיק גמור? כשבחור מוצא בחורה ורוצה להתחתן איתה.

הוא יודע שהיא לא תתחתן אתו כרשע, אז הוא מקדש אותה "על מנת שאני צדיק גמור". אחר כך מגלים שלבחור הזה יש תיקים במשטרה, הרבה תיקים – זה צדיק גמור? חז"ל אומרים לנו משהו מפתיע לגמרי – יתכן שכן. אם באותו רגע שהוא אמר "הרי את מקודשת לי על מנת שאני צדיק גמור" הוא הררה בתשובה, עשה איזה תקיעה גדולה בראש שלו, הוא הופך בן רגע מרשע גמור לצדיק גמור – אז היא מקודשת, הכל טוב ("מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה" [הטוב]^{יז}).

מכאן אפשר ללמוד מה שאמרנו קודם, שהמניע לחזור – להתהפך מהקצה אל הקצה – הוא חתונה, התאהבות. אתה מתאהב ורוצה להתחתן, ואתה לא יכול להתחתן אם אתה ככה – זה נותן את הכח

– אני נאנח, נעבעך-נעבעך-נעבעך. כנראה שבשרים אני מסתכל על עצמי ואומר נעבעך-נעבעך-נעבעך – כך צריך לכוון, זהו הבינוני. בתרועה אני כבר פורץ בבכי, בדמעות שלישי – ושלישי ברבוע – אבל כנראה יש שם משהו גם שמח, ממש נשיאת הפכים. יש רשעים שמחים, צריך ללמוד מהם איך להיות שמח, איך לעשות חיים.

בסוף צריך לחזור לתקיעה ובסוף-בסוף יש תקיעה גדולה. ביום כיפור מסיימים הכל בנעילה, עוד פעם בתקיעה גדולה, עם 'פשוט' – בחז"ל תקיעה נקראת 'פשוטה'^{יח}, פשיטות העצמות. צריך להזכיר את הבעל שם טוב כאן במוצאי שבת – הבעל שם טוב אמר שיהודי פשוט קשור לפשיטות העצמות של ה'^{יט}. זו התקיעה הגדולה בסוף נעילה.

הפניה לבינונים

נחזור: אנחנו רוצים לתת פירוש חדש לגדרים של התניא. התניא מתחיל בציטוט "משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע"^כ. למי

הוא פונה? הכותרת היא "ספר של בינונים" – ספר של שבורים, אנשים שבורים, לפי הסברנו עכשיו. הוא פונה ואומר: תזכור, כאשר נולדת, כשהנשמה ירדה לעולם הזה – וחווה את המשברים האלה, משברים לתרועה – "משביעין אותו תהי צדיק", זהו עולם של נסיונות, קשה, אבל "תהי צדיק ואל תהי רשע".

אחר כך יש המשך, "אפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע" – כולם אומרים שאתה צדיק, אבל אל תאמין להם. תריע, תזדהה עם הרשע שבך. מהם צדיקים, בינונים ורשעים? **צבור**^{כז}. לכל יהודי – במיוחד **צבר** – יש את כל הבחינות בתוכו. לכן כל אחד צריך לשמוע את כל הקולות ולהזדהות עם כולם.

בשברים אני מסתכל על עצמי ואומר נעבעך- נעבעך-נעבעך – כך צריך לכוון

כט מאמר הרה"צ ר' הלל מפאריטש (בית רבי ח"ב פ"ח הערה ג).

ל קידושין מט, ב.

לא "גמור" הוא כגירסת המרדכי יבמות אות קז (ועוד) וכו"ה בלק"ת דברים א, ב.

לב ראה תורת מנחם (התוועדות) חכ"ב עמ' 254, וש"נ.

לג נוסח הכתובה, ע"פ משלי יח, כב (תוספת המלה "הטוב").

כה ר"ה לג, ב-לד, א.

כו ע"פ כש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות קנה.

כז נדה ל, ב.

כח פרדס יוסף על בראשית מט, א.

לשון הקדש, העיקר, אבל היא גם נשברה והגיעה לכל מקום – עכשיו צריכים לגאול את הניצוצות המפוזרים בשפה.

זו הקדמה – נעשה כאן עכשיו גם פעולת חילוף וגאולה מהשפה הכי מדוברת בעולם היום – אנגלית. בהשגחה פרטית, אם אנחנו מאמינים שאנחנו בדור לקראת גאולה, צריכים לגמור את הברורים. יש פה אולי כמה דוברי רוסית שמרגיז אותם שאני אומר שזו השפה הכי מדוברת בעולם, אבל ככה זה – יותר מהרוסית (ואפילו יותר מהסינית...).

שלושה מובנים של 'מייק אפ'

איך אומרים באנגלית 'תחליט כבר!'; תחליט מה אתה רוצה מהחיים? 'מייק אפ יור מינד' (make up your mind!), זהו הניב. כנראה חסר איזה בורג בראש, תתקן את המח שלך!

אבל כבר אמרו, מאד מענין, שלמלים 'מייק אפ' יש עוד שני פירושים עיקריים ('מפתיעים') באנגלית (במילון מופיעים 13 ניבים ופירושים של מייק-אפ, אבל אפשר לרכז אותם לשלושה עיקריים). אחד כל אשה צריכה לדעת, מייק-אפ (makeup) הוא איפור. מה הקשר? כנראה צריך לאפר את המח בשביל לקבל החלטה... איזה עוד מובן יש למייק-אפ באנגלית? שוב, קשה להבין מה הקשר בין הניבים האלה. אנחנו אומרים זאת בגלל הזמן שלנו עכשיו, מה הולכים לעשות עוד כמה דקות? להתפלל סליחות. כששני בני זוג רבו ורוצים להתפייס, איך אומרים זאת באנגלית? 'טו מייק אפ' (to make up). מה הקשר אלינו? אנחנו רוצים עכשיו בסליחות שלנו 'טו מייק אפ ווית' ג-ד'. אנחנו רוצים לעשות סולחה – מייק-אפ הוא סולחה בערבית, קרוב לעברית – עם הקב"ה. שוב, סולחה עם הקב"ה נקראת מייק-אפ. יש כאן ניב, מייק-אפ – שבהשקפה ראשונה אין לו שום קשר לנושא כרגע, צריך למצוא בכל אופן איזה סימן עבדו בתורה – ומשמעותו או סולחה, או איפור, או 'תחליט כבר'. בשביל ה'תחליט כבר' – פתרון הבעיה של הבינוני, שלא החליט מה הוא עושה בחיים – צריך להוסיף שתי מלים. איפור כותבים כמלה אחת (מוקפת), סולחה כשתי מלים

בנפש לעשות מהפך פנימי, ולהפוך מרשע גמור לצדיק גמור בהרף עין, בשניה אחת.

בינוני? תחליט!

בכל אופן, איך הגענו לנושא? הבינוני לא הצליח עדיין, הוא לא התאהב עדיין – הוא עוד לא התאהב בבחורה על מנת שיאמר שקבלתי החלטה נחרצת להיות צדיק. רוצה להיות צדיק? תחליט! אם אתה רוצה להיות שמח ורשע, לעשות חיים – גם תחליט. אחרי התרועה לא עושים עוד פעם שברים. הייתי יכול לחשוב שאם הנשמה יורדת ובסוף עולה, אולי היא צריכה לעלות שוב דרך השברים – אולי צריך להיות תקיעה-שברים-תרועה-שברים-תקיעה, לעלות בהדרגה מהתרועה לשברים ובסוף שוב תקיעה, סגירת מעגל. לא, מגיעים למטה-מטה, דווקא מהכי נמוך עולים מיד להכי גבוה.

לכן הבינוני צריך להחליט – בינוני, אתה 'נישט אהין און נישט אהער' (כמו שאומרים באידיש, אתה לא פה ולא שם). תחליט, אתה צדיק או רשע? גם אם תחליט להיות רשע – בסוף תהיה צדיק (הרי פסוק מפורש, "לבלתי ידח ממנו נדח"¹⁷), אז תחליט! אבל הוא אומר שרוב האנשים נשארים בינונים כאלה, לא מסוגלים לקבל החלטה עד מאה ועשרים שנה.

לחפש ניצוצות באנגלית

היה מקובל מאד גדול בשם רבי אברהם אבולעפיא, לפני 800 שנה, בתקופת הראשונים – הרבה לפני האריז"ל. אחד מהדברים שהוא לימד¹⁸ שהתורה גם נשברה וניצוצות מהתורה הגיעו לכל השפות, לכל שבעים לשונות. במיוחד בשפה הכי מדוברת בעולם ישריבוי ניצוצות של קדושה, חכמות אמתיות שצריך ללמוד מהן. בסנהדרין הכירו את כל השפות, כדי לדון כל אחד בשפה שלו. הוא אומר שהצורך בידיעת שפות עוד יותר נכון למי שרוצה ללמוד קבלה, להבין את סודות הבריאה והשגחת ה' בעולם, "רזי עולם". אמנם העברית שלנו היא

לד ע"פ שמואל-ב יד, יד.
לה ראה אור השכל ח"ג.

והעשיה הכי למטה. בא הזהר ומפתיע – לא, עשיה היא הכי גבוהה, הכי למעלה. עשיה היא תיקון.

בספירות עשיה למטה, לעשות משהו, היא מלכות. אבל כשאומרים "עשיה לעילא" הכוונה שעשיה היא אמא. בסוד הוי' (י-ה-ו-ה) יש ה תתאה ו-ה עילאה, מלכות ואמא. אומרים שעשיה היא לא למטה, במלכות, אלא למעלה, באמא. יש עוד ביטוי בזהר, בבקר אומרים בתפלה "ברוך אומר ועושה"^{מא} ובזהר מפרש ש"אבא אומר ואמא עושה"^{מב}. אם אבא אומר ואמא עושה – "עשיה לעילא", כי היא עושה. התכל'ס, העשיה, הוצאת הדברים מהכח אל הפועל – הן על ידי אמא. בנפש אמא היא בינה, "בינה יתרה נתנה באשה יותר מבאיש"^{מג} – הבינה

איך לבצע דברים. העשיה משקפת את הבינה – עיקר העשיה הוא לא רק התוצאה כשלעצמה אלא הבינה מאיפה באה העשיה, מי העושה והמתקן. אבא אמר – אבל הוא לא יכול לעשות, לגמור את התיקון, ולכן – אמא עושה. היא מקבלת השראה מאבא, אבל יש לה את השכל איך עושים זאת.

"עשיה לעילא" בכל החב"ד

אמרנו שבמייק-אפ יש בחינה של חכמה, בחינה של בינה ובחינה של דעת – לכן, כמו ש"עשיה לעילא" היא מצד אמא, לפי הזהר, צריך לרמוז גם לחכמה וגם לדעת:

הסברנו שהסולחה היא בחכמה,

מתוך ראית הנולד. פשט הפסוק "כלם בחכמה עשית"^{מד} הוא שה' עשה את הכל בחכמה – עשה למטה. אבל בספר התניא אדמו"ר הזקן מסביר^{מה} – חוזר כמה פעמים – ש"עשית" הולך על החכמה עצמה, שהחכמה היא-היא עשיה יחסית לאור אין סוף או לכתר, מה שלמעלה מהחכמה. אכן עשיה הכי תחתונה, אבל החכמה – הכי עליונה – היא-היא הכי תחתונה ביחס למה שמעליה. חכמה היא הברקה, לא

וקבלת החלטה בתוספת שתי מלים – מייק-אפ יור מינד. בכל אופן, הכל ממייק-אפ.

שלשת הביטויים כנגד חב"ד

אם יש שלשה דברים ודאי יש קשר ביניהם, וגם יש איזה שרש בקבלה וחסידות לשלישיה הזאת. רק נאמר באותיות של קבלה:

הסולחה, שאנחנו עכשיו רוצים, 'טו מייק אפ ווית' ג-ד' (To make up with G-d), היא מצד החכמה – מצד ה"חכם הרואה את הנולד"^{מז}. בני הזוג רואים מה יהיה אם ח"ו אנחנו לא נתפיים; מייק-אפ איפור הוא מצד אמא, בינה; אבל מייק-אפ לשון החלטה הוא דעת.

זהו פירוש חדש לחב"דניק – מצד החכמה הוא יודע שצריך להתפיים; מצד הבינה הוא יודע שצריך להתקשט. יש אשה שלא זקוקה לאיפור הזה, "לא כחל ולא שרק ולא פרכוס ויעלת חן"^{מז} – היא יפהפיה – אבל יש מאמר חז"ל שני ש"אין אשה אלא לתכשיטי אשה"^{מח}, יש איזה תכל'ס באיפור הזה^{מט}. האיפור מצד אמא, שרש האשה; קבלת החלטה מי אתה ומה אתה ועל מה אתה הולך בחיים – היא הדעת.

"עשיה לעילא"

אמרנו שאם יש כזה ביטוי באנגלית, מייק-אפ, צריך להיות לו

איזה הסבר פנימי – אותו לא נמצא מתוך האנגלית. צריך להיות משהו בתורה שאומר מייק-אפ – 'מייק' פירושו לעשות ו'אפ' למעלה. מה זאת אומרת 'לעשות למעלה'? לענינו, העיקר הוא הסולחה, ההתפייסות. יש ביטוי בזהר שאפשר לומר שהוא רומז למייק-אפ שלנו – "עשיה לעילא"^{מז}, מייק (עשיה) אפ (למעלה, לעילא). מהו סוד הביטוי? חושבים שעשיה היא הכח הכי תחתון בנפש – יש שכל, יש רגש (מדות),

הסולחה, שאנחנו עכשיו רוצים, 'טו מייק אפ ווית' ג-ד' (To make up with G-d), היא מצד החכמה – מצד ה"חכם הרואה את הנולד". בני הזוג רואים מה יהיה אם ח"ו אנחנו לא נתפיים

מא ברכת "ברוך שאמר".

מב ע"פ זהר ח"ג מג, א.

מג נדה מה, ב.

מד תהלים קד, כד.

מה לקוטי אמרים סופ"מ; שער היחוד והאמונה פ"ט.

לו תמיד לב, א.

לז כתובות יז, א.

לח כתובות נט, ב.

לט ראה גם יין משמח ח"א בתורה "האיפור היהודי".

מ זהר ח"ג קח, ב.

יש לשון חז"ל ש"אוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם"^ד – התרחקנו ממנו, אנחנו עצמנו הרחקנו את עצמנו ממנו. שוב, הביטוי הוא "בנים שגלו מעל שלחן אביהם" – הבן אמור להיות סמוך על שלחן אביו וניזון מאביו. אב הוא גם לשון זן ומפרנס, כמו שיוסף נקרא "אב לפרעה"^ה – מי שזן ומפרנס הוא בחינת אבא.

אבל בשביל מה דוד ורעיה? בשביל בנים. יש שלשה דברים שאדם צריך בחיים, אותם מבקשים בראש השנה – בני חיי ומזוני. רוצים בנים, להוליד, רוצים חיים – מענין שבנים עוד לפני חיים, יותר חשוב בנים מלחיות – ורוצים פרנסה, מזוני. כתוב שאם אני מתפלל "אבינו מלכנו" בעצם "אבינו" היינו מזוני ו"מלכנו" זה חיי, "באור פני מלך חיים"^ו. בסליחות עוד שבוע, ערב ראש השנה, כל הסליחות על המושגים חיים ומלך^ז – סימן שהחיים באים מהמלך. שוב, הפרנסה באה מהאבא. גם על פי פשט, אבא חייב ללמד את בנו אומנות, כדי שיוכל להתפרנס בכבוד^ח. הוא גם נותן לו וגם מלמד אותו, שיוכל להיות עצמאי. אבל הבני באים מהדוד, הדוד והרעיה.

אהבה ויראה בשלש מערכות היחסים

מה ההבדל ברגש בין סולחה (מייק-אפ) עם המלך, סולחה עם ההורים או סולחה עם בן הזוג? אלה שלשה דברים אחרים לגמרי. קודם כל, גם עצם היחס הוא אחר:

על מלך כתוב "שום תשים עליך מלך"^ט – שתהא אימתו עליך^י, היחס למלך הוא בעיקר אימה ויראה. מה לגבי אבא? בתורה יש שתי מצוות – כיבוד אב^{יא}, שהוא סוג של אהבה^{יב}, ומורא אב^{יג}. ביחס לאבא יש גם אהבה וגם יראה.

מה לגבי דוד ורעיה? מהי היחס בין שני אוהבים? רק אהבה. אם זו אהבה רבה היא נקראת בשיר השירים "אהבה בתענוגים" – "מה יפית ומה נעמת

תבונה של אשה, המבינה ב"בינה יתרה" איך לבצע. ההברקה הזו, כמה שהיא מופשטת ורוחנית, ביחס לאור האמתי – אור אין סוף – היא עשיה. כלומר, סוף כל המדרגות שבנפש. הכי עליון הוא הכי תחתון ביחס למה שמעליו. זהו פירוש חשוב מאד ל"כלם בחכמה עשית". אם כן, יש "עשיה לעילא" בחכמה.

מה ה"עשיה לעילא" של הבינוני שאומרים לו 'תחליט מה אתה רוצה להיות, צדיק או רשע'? – העשיה של הדעת? כתוב "והאדם ידע את חוה אשתו"^{יד}, חוזר ליחוד בין האיש והאשה שדברנו קודם. כתוב ש"אין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי"^{טו}, וזה דווקא על ידי שבירה^{טז}. דעת גם לשון לשבור, "וידע בהם את אנשי סכות"^{טז} – שייך לשברים, שייך לבינוני. צריך לעשותה כלי – כלי הוא הצדיק התחתון, שמקבל מהצדיק העליון – כדי שיהיה פה זיווג. לשם כך צריך כח – כח של חדירה ואפילו שבירה לשם עשיה "חותם שוקע"^{יז}, שרק הוא יכול לקבל ולפרות ולרבות. זו "עשיה לעילא" של הדעת. אם כן, יש "עשיה לעילא" בכל החב"ד: בחכמה יש "עשיה לעילא", "כלם בחכמה עשית"; בבינה "עשיה לעילא" היא "אמא עושה" דווקא, לא אבא; ובתוך הדעת זהו הכח של עצם הזיווג, היחוד, שעושה כלי.

ד. 'סולחה' עם אבינו-מלכנו-דודנו אבינו-מלכנו-דודנו – מזוני-חיי-בני

בראש השנה מתפללים לה' "אבינו מלכנו". יש לנו ספר על אלול^{יח}, שיש בו מאמר גדול בשם "אבינו-מלכנו-דודנו". יש שלשה יחסים עם הקב"ה – או שאתה אבא שלנו, או שאתה המלך שלנו או שאתה הדוד שלנו ואנחנו הרעיה. "אנו רעיתך ואתה דודנו"^{יט}, זהו היחס הכי פנימי.

אם יש לי איזה בעיה עם המלך – מרדתי במלכות – אני חייב היפך החיים, "מורד במלכות חייב מיתה"^כ, אז כדאי לי להתפייס. לא טוב שיש עלי דין מות. אם האדם חייב להוריו, לאביו, במה הוא פוגע?

נד ברכות ג, א.
נה בראשית מה, ח.
נו משלי טז, טו.
נז סליחות לער"ה, פיוטים "חיים ארוכים" ו"מלך אחד".
נח קידושין כט, א.
נט דברים יז, טו.
ס סנהדרין כ, ב.
סא שמות כ, יב ודברים ה, טז: "כבד את אבך ואת אמך". סהמ"צ לרמב"ם מ"ע רי.
סב ראה פנים אל פנים ביאור לפ"ז (עמ' שי).
סג ויקרא יט, ג. סהמ"צ לרמב"ם מ"ע ריא.

מו בראשית ד, א.
מז סנהדרין כב, ב.
מח ראה יין משמח ח"ג בתורה "אין שלם יותר מלב שבור".
מט שופטים ח, טז.
נ ראה לקו"ת שה"ש ד"ה "שימני כחותם" (מה, א).
נא אני לדודי ודודי לי.
נב מתוך סדר הוידוי של יום הכפורים.
נג תוספתא תרומות ז, כג.

אהבה בתענוגים^ט – רק אהבה.

כדאי לריב בשביל 'סולחה' בין אוהבים

היות שעצם היחס שונה בין אחד לשני, גם הרגש ב'סולחה' שונה. כעת עושים סליחות, רוצים לבקש סליחה מהקב"ה שהוא גם מלך, גם אבא וגם דוד. העיקר, במיוחד בדורנו (דור הגאולה, דור שכולו רומז לדוד ורעיה), הוא הדוד – יותר מ"אבינו מלכנו". בכל אחת ממערכות היחסים בקשת הסליחה היא אחרת: כשאני עושה סולחה עם המלך אני נושם לרווחה – ברוך ה' (המלך ביטל לי את התיק...).

כשאני עושה סולחה עם האבא אני שמח – האבא שמח ואני שמח, מאד שמח – אך בכל אופן זהו רגש עם גבול.

בסולחה עם המלך או עם האבא אני מרגיש שהמריבה היתה כדאית בשביל הסולחה. אדרבה, חבל מאד שמרדתי במלך והכעסתי את אבי. אבל כאשר עושים סולחה עם בת הזוג, סולחה אמתית,

סד שה"ש ז, ת.

הסולחה כל כך מתוקה, כל כך "ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין"^ט, "מתק שפתים"^ט, שהמריבה בהחלט היתה כדאית בשביל הרגש העוצמתי של הסולחה.

כל הירידה הזו – להפוך מצדיק לבינוני, שלא יודע להחליט, ובסוף להגיע לרשע – היא לצורך עליה. כמו סכר שנשבר והמים פורצים בעצמה עצומה. כך צריך להיות עכשיו הרגש שלנו, כשהולכים לבקש סליחה מה'. יש סליחה שאם הולך, אם מצליח, פשוט מתרפקים אחד על השני, נופלים אחד על השני ומתנשקים, וזהו הרגש הכי חזק שקיים בעולמנו, שנברא מלכתחילה לשם כך – כל בריאת העולם היתה כדאית בשביל ה'מייק-אפ' עם ה'. בכל אופן, אם רוצים לעשות מייק-אפ עם ה' צריך גם 'מייק אפ יור מינד', להחליט מה אתה רוצה מהחיים, וגם להתאפר (במעשים טובים), שיהיה "ישראל אשר בך אתפאר".

סה שם א, ב.
סו משלי טז, כא.

בקיצור – תובנות ונקודות 'עבודה':

- ה' פונה אלינו, כלתו, בקריאה "קומי אורי". כשנקום ונתעורר לעת דודים תתחולל הגאולה במהירות רבה – "בעתה אחישנה".
- "ועמך כלם צדיקים" – בכל יהודי מתייחדים צדיק עליון (משפיע) וצדיק תחתון (המזהה את המשפיע ופתוח לקבל ממנו ברצון ונאמנות).
- בכל יהודי יש שני צדיקים – הוא יורד לעולם כ"צדיק גמור" ומסיים את עבודתו כ"צדיק שאינו גמור", צדיק בעל-תשובה אחרי ש"כל משברייך וגלייך עלי עברו". במשברים בין שני הצדיקים הוא הופך לבינוני ואפילו לרשע – אך דווקא משם חוזר להיות צדיק.
- כוונת תשר"ת: תקיעה-צדיק, שברים-בינוני, תרועה-רשע, תקיעה-צדיק (עד לתקיעה גדולה).
- כל יהודי הוא צדיק-בינוני-רשע ומזדהה עם כל קולות השופר.
- הרשע יכול להפוך לצדיק גמור ברגע אחד – רגע של התאהבות והתמסרות!
- בעית הבינוני – אי-יכולת להחליט אם הוא צדיק או רשע, עד מאה ועשרים...
- הפניה לבינוני: תחליט, מייק אפ יור מינד!
- סליחות – To make up with G-d
- מייק-אפ – "עשה לעילא".
- אבינו – מקור ה"מזוני"; מלכנו – מקור ה"חיי"; דודנו – מקור ה"בני".
- היחס למלכנו – יראה; היחס לאבינו – מורא וכבוד; היחס לדודנו – אהבה בתענוגים.
- בדור הגאולה – עיקר היחס הוא דוד ורעיה.
- פיוס עם מלכנו – אנחת רווחה; פיוס עם אבינו – שמחה והקלה; פיוס עם דודנו – אהבה עמוקה שהופכת את המריבה שקדמה ל'סולחה' לכדאית, ירידה צורך עליה.

ראשית החסידות: מחשבה משנה מציאות

התוועדות ח"י אלול לנשים – אמונה ובטחון (26)

קיצור מהלך השיעור

בכינוס נשים לכבוד ח"י אלול האריך הרב להסביר באופן נפלא את הסדר הפנימי של שלשת הדורות הראשונים של החסידות ב'השכלה' וב'עבודה'.

פרק א פתח ביחס בין הבעל שם טוב לאדמו"ר הזקן – בעלי יום ההולדת של חי אלול, המחזירים חיות ושמחה בעבודת התשובה. הבעל שם טוב הוא ה"איתן" שבנשמת כל ישראל, ואותו "משכיל" אדמו"ר הזקן כך שיזרח בכל כחות הנפש. ביניהם עומד המגיד ממעזריטש, ויחד הם יוצרים 'סדר' המקביל לספירות כתר-חכמה-בינה.

פרק ב מסביר כיצד שלישיה זו מקבילה למושגי היסוד של "אמונה ובטחון" – ענינו של הבעל שם טוב הוא אמונה, המגיד ממחיש לנו בטחון סביל ואדמו"ר הזקן בטחון פעיל. כדי להעמיק בענין מקבילה השלישיה גם למושגים עדן-נהר-גן, תוך הסבר עמוק מהן שתי מדרגות ה"אין" אותן הדגישו בתורות העיקריות שלהם הבעש"ט והמגיד וכיצד אדמו"ר הזקן מדגיש בעיקר את ה"יש" (היש הנברא, המשקף את היש האמתי).

פרק ג מוסיף מבט מקורי, לפיו שלשת הצדיקים הגמורים הללו הם בסוד "צדיק וטוב לו", הרואה את כל העולם ממבט של טוב עליון; "צדיק ורע לו", המזדהה עם הצער והקושי בעולם, שמקורם מצער השכינה; ו"בינוני" השולט באמצעות המח על חיצוניות הלב.

פרק ד חותם ומסכם הכל בעבודת המחשבה אצל שלשת הצדיקים – שהרי "בתר רישא גופא אזיל", ומכח **מחשבה טובה** (שהיא סוד **שנה טובה**) זוכים לדבורים ומעשים טובים: הבעש"ט מלמד ש"במקום מחשבתו של אדם שם הוא נמצא ממש" – מקום של אמונה פשוטה שהכל כבר טוב; המגיד מלמד "חשוב טוב יהיה טוב" – בבטחון סביל שהמחשבה הופכת את המציאות הרעה לטובה; אדמו"ר הזקן מלמד ש"מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה" – מחשבה תקיפה, גם על דברים שנראים למעלה מכחי, גורמת בסופו של דבר שהקב"ה יתן לאדם כח לממשה. הפרק חותם בהתבוננות בסדר הדורות לאור הני"ל.

בשיעור היו שני פרקים גדולים נוספים – הראשון עסק ברמזי השנה החדשה, ונדפס בפני עצמו בחוברת זו, והשני האריך לבאר באופנים נוספים את ה'סדר' של הבעש"ט-המגיד-אדמו"ר לפי הספירות. השיעור השלם נשלח ברשימת התפוצה, אליה ניתן להצטרף בדוא"ל itiel@pnimi.org.il. נעיר שהשיעור מצטרף לסדרת שיעורי "אמונה ובטחון", אותה ניתן לבקש באותו דוא"ל.

א. מהבעל שם טוב לאדמו"ר הזקן נשמת הבעש"ט – תרופה מתוקה

ח"י אלול שמח לכולם, יום טוב, יום הולדת שני המאורות הגדולים – הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן. הבעל שם טוב עצמו הסביר:

למה נולדתי בח"י אלול? מה מיוחד בו? ח"י אלול קשור לשליחות שלי, הסבה לשמה ירדה נשמתו לעולם הזה – להוסיף חיות, דהיינו שמחה, לעבודת חדש אלול. חדש אלול הוא חדש של חשבון נפש ותשובה לפני הימים הנוראים, ימי הדין. בכל הדורות

החדש הזה היה מאד רציני. גם היום הוא רציני ביותר, אבל רציני יכול להשמע בכמה אופנים שונים – יכול להשמע קצת עצוב, קצת מרה שחורה, וכך באמת היה. מחדש הבעש"ט שאמנם זהו חדש מאד רציני, אבל רציני-שמח, עם המון חיות.

מהבעש"ט החיות של אלול אינה מרירות אלא שמחה. גם מרירות אינה עצבות, היא גם חיה, אבל

"משכיל" הוא "אזרחי" – מזריח ומאיר בכל כחות הנפש, בשכל, בלב, בכחות המעשה. "המשכיל לאיתן האזרחי" משכיל ומזריח אור מתוך האיתן, מתוך התוקף העצמי של הנשמה, לכל שאר כחות הנפשו.

הפסוק הזה, שבהשגחה פרטית אומרים אותו היום, בח"י אלול, רומזו לפי החסידות לשני המאורות הגדולים, בעלי ימי ההולדת של היום. האיתן שבנשמה הוא האמונה הפשוטה של הנשמה – הבעל שם טוב. מי שמשכיל את האיתן – כח המשכיל בנפש, ל"איתן" יש "משכיל" – הוא אדמו"ר הזקן. הבעל שם טוב זכה שתלמיד-תלמידו, נכדו הרוחני, ישכיל את ה"איתן" בספרו, **תניא**, עד שיהיה "האזרחי", יזרח בכל כחות הנפש של כל יהודי ויהודי. ככה מסבירים פסוק זה, שכולל בתוכו גם את הבעל שם טוב, עצם ה"איתן", וגם את אדמו"ר הזקן, ה"משכיל" של ה"איתן".

[בכלל, צריך לקבל החלטות טובות לגבי השנה החדשה, אז אולי יש מישהו שעוד לא אומר את ספר התהלים כפי שנחלק לימי החדש – לפי החת"ת – ויכול לקבל זאת על עצמו. היום, כמו ב-ח"י בכל חדש, אומרים שני פרקים, פח-פט. הפרק הגדול הוא פרק פט, פרק מלא וגדוש, מדבר על דוד המלך ועל המשיח, על שבועת ה' ונאמנותו לו, כריתת הברית עם דוד המלך. מאד בולט בפרק שיש שני מושגים, שתי מלים, שחוזרים הרבה יותר מבכל פרק אחר בתהלים ובתנ"ך בכלל – אמונה וחסד – שתי המדות של

אברהם אבינו, ראש כל המאמינים ואיש החסד, עליו נדרש "משכיל לאיתן האזרחי". כדאי שכל אחת תאמר אחר כך את פרק פט, בתשומת לב לכל האמונות והחסדים בפסוקים.]

'סדר' – הבעש"ט-המגיד-אדה"ז

אם מזכירים את הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן

מרה – כמו לקחת תרופה מרה. התשובה נתפסה כתרופה המצילה את האדם מרדת שחת, אבל תרופה מרה – זו תשובה מרה (עם טעם מר בפה). אומר הבעל שם טוב – אני באתי לתת לנפש החפצה לשוב אל ה' תרופה מתוקה. מה שירפא את תחלואי הזמן ויקרב את הגאולה והמשיח הוא תשובה מתוך שמחה, חיות, לכן יום ההולדת שלי – ה"מזל גובר" שלי – הוא ח"י אלול^ב.

"משכיל לאיתן האזרחי" –

השכלת אדה"ז את אמונת הבעש"ט

אדמו"ר הזקן, הנכד הרוחני של הבעל שם טוב, נודע בעולם בשם בעל-התניא, על שם ספרו (וכך באמת ודאי התכוון). למה קוראים לספר תניא? כי הוא מתחיל במלה "תניא", כמו האדרא-רבה בזהר הקדוש שגם מתחילה במלה "תניא". יש בכך הרבה סודות^ג, אבל עיקר הסוד בחסידות **שתניא** צירוף אותיות **איתן** – ספר התניא בא לגלות את ה"איתן שבנשמה". איתן הוא דבר חזק ותקיף – תוקף הנשמה היהודית, כח מסירות הנפש שלה. איתן הוא גם לשון יושן – הוא אזרח, ישן, לא מחודש אלא קדמון. האיתן הוא הוא "קדמון נצחי"^ד והוא חזק ותקיף ביותר. לכל יהודי יש איתן.

בהשגחה פרטית, התהלים שאומרים כל חדש ביום ה-ח"י – כמו היום, ח"י אלול – חותם בפרק פט בתהלים, שמתחיל "משכיל לאיתן האזרחי". הפירוש בחסידות^ה הוא

שלאיתן – התוקף והנצחיות, הקדמות והנצחיות של הנשמה – יש "משכיל". מה פירוש? מי שמשכיל השכלות, מאיר הארות, מבריק הברקות. ואותו

ב **חי אלול** בגימטריא **פה**, שייך במיוחד לשנה הבאה עלינו לטובה, **תהא שנת פה**. תרופת של הבעל שם טוב היא "היתר פה", כדברי חז"ל על "ועלהו לתרופה" (יחזקאל מז, יב) – "להתיר פה אלמים" ו"להתיר פה עקרות" (סנהדרין ק, א), דבר הגורם שמחה גדולה עד מאד.

ג אור הגנוז ח"ב (וזאת ליהודה) פ"ט. מובא בבית רבי פכ"ז.

ד רמ"ע מפאנו, הקדמת יונת אלם; פלח הרמון ש"ד פ"ג.

ה ראה שיחת ח"י תמוז תשט"ז (ובכ"ד).

ו ב"ב טו, א; ויקרא רבה ט, א; זהר ח"ב ק, א.

הבן לאבא? יבוא בעוד שלשה חדשים, י"ט כסלו. לפני הסתלקות המגיד מהעולם פנה לתלמידו החביב אדמו"ר הזקן ואמר "היינט איז אונזער יום טוב" (היום הוא היום טוב שלנו), ההילולא של המגיד באותו יום וכעבור 26 שנים חג הגאולה של אדמו"ר הזקן. כך הוא נבא לו עשרים ושש שנים מראש.

אם כן, יש יום מיוחד של זיקה בין יעקב לאברהם – בין אדמו"ר הזקן, התורה של החסידות (יעקב הוא עמוד התורה), לבעש"ט, "ראש כל המאמינים" של החסידות, אברהם אבינו. כפי שהוזכר, את הפסוק "משכיל לאיתן האזרחי" דורשים חז"ל על אברהם אבינו, שהוא-הוא "איתן האזרחי" והוא "ראש כל המאמינים"^ח. אנחנו "מאמינים בני מאמינים" מאברהם אבינו, אבינו הראשון, "תשורי מראש אמנה"^ט. את אמונתו הוא פרסם במסירות נפש בכל העולם, "ויקרא שם בשם הוי' אל עולם" – לא 'אל העולם', שני דברים שונים, אלא "אל עולם"^י, 'גאט איז אלץ, אלץ איז גאט'^י (ה' הוא הכל, הכל הוא ה'). זו מדת הבעל שם טוב.

שוב, יש לנו היום קשר בין הנכד והסבא, שניהם נולדו באותו יום, אותו מזל, בהפרש של 47 (בטול) שנים. כשהבעש"ט היה בן בטול נולד אדמו"ר הזקן, מייסד חב"ד, שעיקרה בטול. אחר כך, כעבור שלשה חדשים, בא היום טוב המשותף של אדמו"ר הזקן ורבו, אביו הרוחני, המגיד ממעזריטש. למה מזכירים זאת עכשיו? כי כתוב שכל התקופה הזו – שלשה חדשים מהיום, ח"י אלול, עד י"ט כסלו – היתה אצל הרביי חג אחד גדול, יום טוב אחד גדול. היום הראשון של החג היום והיום האחרון של החג ב"ט כסלו. כך כולנו יכולים לקבל את הירושה הרוחנית הזו, שכל הזמן הזה – כולל ר"ה, יו"כ, סוכות ושמי"ת – הוא

אי אפשר לדלג על מי שמחבר אותם – אם יש סבא ונכד יש גם בן-אבא. הבן הרוחני, תלמידו המובהק של הבעל שם טוב, ממלא מקומו וממשיך דרכו, הוא הרב המגיד ממעזריטש. אדמו"ר הזקן היה מכנה אותו 'אבא', כמו שכינה את הבעש"ט 'סבא'. חייבים את שלשתם.

אחד מגדולי חסידי חב"ד – ה'משכיל' הגדול בחב"ד (כמו "משכיל לאיתן האזרחי"), רבי אייזיק מהומיל – אומר שחייבים להבין ששלשת הדורות הראשונים של החסידות הם מקשה אחת שנקראת 'סדר'. בדיוק כמו האבות שלנו, עם ישראל – אברהם, יצחק ויעקב. "לא סגי הא בלא הא" – לא יתכן אחד האבות בלי השנים האחרים. חייבים אברהם, חייבים יצחק וחייבים יעקב.

אך למרות שלשת האבות הם מקשה אחת, יש זיקה מיוחדת בין הנכד והסבא, כמו שאומר הפסוק "יעקב אשר פדה את אברהם". בפרק לב בתנאי, הפרק של אהבת ישראל, מוסבר שאם חסרה לי אהבת ישראל למישהו צריך רחמים, מדת יעקב, ועל ידי הרחמים אני מעורר מחדש את האהבה לאותו אחד שהיו סבות שכליות להפסיק לאהוב אותו ואולי גם להגיע למצב של היפך-האהבה. על ידי הכרה בנפש האלקית שלו, שבתוך הדברים שאינם לפי התורה והמצוה היא בגלות, ככל שאני מעורר רחמים על נשמתו שבגלות

אני מעורר אהבה כלפיו. כך הוא מסביר בפרק לב בתנאי, "הלב של התנאי", ואומר שזהו פירוש הפסוק "יעקב אשר פדה את אברהם" – מדת יעקב, רחמים, פודים ומגלים את האהבה, מדת אברהם, כשהיא נעלמה. זהו הקשר המיוחד בין הנכד לסבא.

החג הארוך – מח"י אלול עד י"ט כסלו

כמובן יש גם קשר לאבא, ואפילו יותר – בכיבוד אב האבא קודם לסבא. אם ח"י אלול הוא יום מיוחד של קשר מיוחד בין הסבא והנכד – הבעש"ט ואדמו"ר הזקן – מהו היום בו רואים את הזיקה המיוחדת בין

ח שמות רבה כג, ה (ע"פ שה"ש ד, ח).

ט שה"ש ד, ח.

י בראשית כא, לג.

יא ראה לקו"ת (אדה"ז) כי תבוא מב, ד ואילך; המשך תער"ב ח"א פרק קלג.

יב מאמר מו"ה ר' אייזיק מהומיל באגרת. האגרת נדפסה בספר לב לדעת מאמר "וצדיק יסוד עולם" ביאור א (עמ' קסז ואילך).

הברקים של הרב המגיד והפנים אותם וגם היה מסוגל להסביר בטוב טעם ודעת ולהעביר הלאה – הוא אדמו"ר הזקן. לפי זה, ח"י אלול הוא המזל המשותף של הכתר, למעלה מטעם ודעת, עם עיקר הטעם ודעת – היכולת לתפוס נכון ולהפנים נכון, לקחת ללב, את הדברים.

עבודת התשובה – "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבבך לעשותו"

איך אדמו"ר הזקן מתחיל את ספרו תניא קדישא? הוא כותב בשער הספר שהתניא מיוסד על פסוק – שתיכף נקרא, בשבת שלפני ר"ה, פרשת נצבים – "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבבך לעשותו"^י. "הדבר" בפסוק הוא עבודת התשובה, ובחסידות ובקבלה ההסבר הוא שעל ידי עבודת התשובה ממשיכים אורות מקיפים – שאינם בפנימיות – שיתלבשו ויאירו-יזריחו בפנימיות הנפש. "בצלם אלהים עשה את האדם"^{יט} – ה-צ היא האור הפנימי של הנשמה, נר"נ, ה-ל היא המקיף הקרוב, החיה, וה-ם היא המקיף הרחוק, היחידה. "כי קרוב" רומז למקיף הקרוב, החיה, ו"מאד" למקיף הרחוק, היחידה. כלומר, התשובה היא "משכיל לאיתן האזרחי" – לקחת את אורות הכתר (יחידה) והחכמה (חיה) ולהמשיכם בפנימיות – ההמשכה מהבעל שם טוב דרך המגיד עד אדמו"ר הזקן.

הסדר של "בפיו ובלבבך לעשותו" הוא סדר של "פי" [בפיו] **ידבר חכמות** [הרמז של שנת תש"פ] והגות לבי [ובלבבך] תבונות^כ, ואז, עיקר החידוש של אדה"ז, בדרך ממילא יוצאים מעשים מתוקנים, "לעשותו". עשיה היא גם תיקון^{כא} – כעת הזמן של תיקון כל המעוות, חוש המעשה של חדש אלול^{כב}. הכל תלוי "בפיו ובלבבך", ואם תקוע נכון בפה ובלב – ממילא יהיה "לעשותו", התיקון.

יח דברים ל, יד.

יט בראשית ט, ו.

כ תהלים מט, ד.

כא ראה ראב"ע לבראשית ב, ד; בראשית רבה יא, ו (ובכ"ד); פסיקתא רבתי ו; זהר ח"א מז, ב.

כב ספר יצירה פ"ה מ"ח.

חלק מהיו"ט הגדול, שלשה חדשים רצופים, מהיום עד י"ט כסלו^י.

מה מוסר ההשכל? חייבים את כולם יחד, אבל יש שני יחודים פרטיים – יחוד אדה"ז והבעש"ט ובסוף יחוד אדה"ז והמגיד. אבל הכל מתחיל מ"איתן", אברהם, "אחד היה אברהם"^{יז}, "כי אחד קראתיו"^{יח} – "אחד" הוא גם ראשון אבל גם אחד יחיד ומיוחד.

הבעש"ט-המגיד-אדה"ז – כתר-חכמה-בינה

יש 'שמועות' ואפשרויות שונות איך להקביל את שלשת הדורות הראשונים של החסידות לספירות, שלמדנו במשך השנים, והיום נוסיף עוד אפשרות פשוטה ומתבקשת:

הבעל שם טוב נקרא על שם מאמר חז"ל "שלשה כתרים הם... וכתר שם טוב עולה על גביהן"^{יט}, ולכן גם ספרו נקרא "כתר שם טוב" – לכן הכי מתאים לומר שהוא הכתר.

אם כן, המגיד הוא כבר הברקת החכמה – יש כיף מיוחד בתורת המגיד, תענוג, כי היא ה"ברק המבריק על השכל"^{יז}.

יחסית לבעש"ט תורת המגיד היא כבר חכמה, אבל בשביל שתהיה הבנה בטוב טעם ודעת גם אצלי – ומתוך כך יוליד אצלי מדות בלב וגם מעשים ישרים, שאלך בדרך ישרה – צריך את אמא, בינה, אדמו"ר הזקן. ממנו מתחיל כל סדר חב"ד, כל

הרביים (כאשר סדר כל הרביים הוא סדר של פרצוף אמא, שכוללת גם אמא עילאה, כח לתפיסה נכונה של הדברים, וגם תבונה, כח ההפנמה והקליטה בלב, התכל'ס, בלעדיה כל ההבנה לא שוה).

זהו סדר שמאד מתאים, גם למי שמכיר את הדמויות: הבעש"ט הוא כתר. המגיד הוא ברק – לוקח מהכתר, מתחיל להשכיל אותו, אבל בהברקות התלמיד שלו – שתפס הכי טוב את ההשכלות-

יג וכן י"ל שמחנכה לפורים (שני החגים דרבנן) הכל יום טוב אחד, וכן מפסח עד שבועות, וכן, לע"ל, שלשת השבועות מי"ז תמוז עד תשעה באב. ארבעת ה'מים טובים' האלה הם בסוד י-ה-ו-ה למתבונן, ודוק היטב.

יד יחזקאל לג, כד.

טו ישעיה נא, ב.

טז אבות פ"ד מ"ג.

יז תניא, אגה"ק טו.

ולשם כך צריך "חשוב טוב יהיה טוב". אבל יש בטחון פעיל – אם אני רוצה שהחולה יתרפא אולי צריך לעשות משהו. צריך בטחון שיש לי כח לעשות את הדבר הנצרך. אם אין לי מה לעשות – אני חייב ליפול על הבטחון הסביל. אבל אם יש מה לעשות – אני צריך לבטוח שה' יתן לי כח ליישם זאת ולהצליח. זהו בטחון בדרגה יותר גבוהה מ"חשוב טוב יהיה טוב". הספירות נצח והוד נקראו "בטחות חכמה"^{כג}, לשון בטחון. יש בהן גם חכמה – חכמת כליות, חכמה מעשית. ההוד הוא בטחון סביל, "איהי בהוד", והנצח הוא בטחון פעיל, "איהו בנצח"^{כד}. אמונה פשוטה היא, שוב, בכתר – הראש הכי עליון של הכתר. המלה **סביל** עצמה שוה **אמונה**, סימן – דבר מובן על פי שכל פשוט – שהבטחון הסביל מתבסס על האמונה, רק שיש בו כח חשיבה, שה' ודאי רוצה שיהיה טוב, בטוב הנראה והנגלה לפי הבנתו. אני מכון חזק שה' ירצה זאת, ובאמת ה' רוצה ויהיה טוב – חשוב טוב יהיה טוב. זהו בטחון סביל.

הבעש"ט-המגיד-אדה"ז – אמונה-בטחון סביל-בטחון פעיל

עד כאן בסיס המאמר שלומדים הרבה זמן. למה אמרנו זאת? כי יש כאן עוד דרך יפה ופשוטה להבין את הסדר החסידי – היחס בין הבעש"ט, המגיד ואדה"ז: הבעש"ט הוא האמונה הפשוטה – האיתן, תוקף האמונה וגם היושן של האמונה, כנ"ל. המגיד הוא הבטחון הסביל – הוא מקבל מהבעש"ט, כפי שהבטחון הסביל מקבל ישר מהאמונה, אבל נותן לה גוון חדש (ובכל אופן, עדיין

האמונה הפשוטה משתקפת בבטחון הסביל). אדמו"ר הזקן הוא הבטחון הפעיל, לקום ולעשות משהו, ולדעת שמה שאני עושה אינו אני כלל – לא "כחי ועצמי ידי"^{כה} ח"ו, רק "הוא הנותן לך כח לעשות חיל"^{כו}, אבל הוא אין סוף ולכן יתן לי כח אין סוף לעשות חיל ולהצליח להגיע לטוב הנראה

אם כן, אמרנו שאפשר לכוון את שלשת הדורות הראשונות, הסדר החסידי, כנגד שלש הספירות הראשונות (ג"ר) – כתר, חכמה, בינה. אולי אפשר לכוון אותם גם כנגד חב"ד, ויש עוד דרכים איך לכוון אותם, אבל כעת נסתפק בהקבלה שהגענו אליה עכשיו, אולי ההקבלה הפשוטה ביותר. הבעל שם טוב הוא כתר, "כתר שם טוב עולה על גביהן". המגיד ממעזריטש – הוא גם מגיד, ספרו נקרא "מגיד דבריו ליעקב" (כנ"ל), כמו "**פי ידבר חכמות**" (תש"פ) – הוא החכמה. אדמו"ר הזקן הוא יחסית "והגות לבי תבונות", אבל הוא לוקח מה"פי ידבר חכמות", ומזה נעשה "בפיך ובלבבך לעשותו", התיקון, עד לתיקון של כלל ישראל והתיקון של כלל העולם, גאולה ומשיח, עוד בשנה הזאת, עוד לפני תש"פ.

ב. הבעש"ט-המגיד-אדה"ז – מאמונה לבטחון פעיל תקציר המאמר "אמונה ובטחון"

עם הבנות של תיכון יעלת חן אנחנו לומדים באופן קבוע – והשיעורים מתפרסמים ומגיעים לכל קהל הנשים, ובכלל לכולם – את הנושא של "אמונה ובטחון", מאמר שלנו בספר לב לדעת. כבר שנתיים לומדים, ו"עוד חזון למועד" ללימוד. כל מה שלמדנו כעת – המבנים שעושים סדר בראש – קשור לנושא של אמונה ובטחון. עיקר החידוש שכבר הסברנו הוא שאמונה היא דבר אחד, אמונה פשוטה – אמונה שכל מה שה' עושה הוא טוב – אבל לבטחון יש שתי פנים:

יש בטחון סביל, שאני בוטח שה'

יעשה את הטוב בטוב הנראה והנגלה, כמו הביטוי המפורסם (שכל אחד צריך לחזור הרבה) 'טראכט גוט וועט זיין גוט', 'חשוב טוב יהיה טוב'. לא צריך לעשות משהו מיוחד, אבל מעבר לאמונה שכל מה שה' עושה הוא טוב אני רוצה שהחולה יתרפא עכשיו – זו לא רק אמונה אלא בטחון סביל (בלשון המדוברת, לא מופיע במקורות, כמובן).

אמונה היא שמה שה' עושה – הוא הכי טוב. בטחון סביל הוא שאני רוצה שהחולה הזה יתרפא היום,

כג. איוב לח, לו.
כד. ע"ח שער הכללים פ"א, ובכ"ד.
כה. דברים ח, יז.
כו. שם שם, יח.

אין-יש? כתוב¹ שיש שתי בחינות אין – "אין האמתי" ו"אין של היש הנברא".

על האין האמתי, אין בעצם, אמר הבעש"ט² ש"אין מזל לישראל" – איזה ישראל? ישראל בעל שם טוב, הוא עצמו. "אין מזל לישראל" הוא המזל של ישראל בעל שם טוב – ששייך לכולנו, וכולנו ישראל, לכן הוא נקרא ישראל, כנשמה הכללית של כולנו. המזל הוא אין אמתי, אמונה, "גאט איז אלץ, אלץ איז גאט", "אין עוד מלבדו"³ – זה מאיר היום, ח"י אלול, המזל של הבעש"ט. שוב, כתוב בחז"ל "אין מזל לישראל" והבעש"ט אמר "אל תקרי אין אלא אין" – זהו השרש האמתי של כל יהודי.

מאותו מזל עליון, העדן, נוזלת המשכה – יוצא ממנו נהר להשקות את הגן, כנגד הרב המגיד ממעזריטש (כמפורש "נהר די נור נגד ונפק מן קדמוהו"⁴). בסוף הנהר הזה יפרד ל"נהרא נהרא ופשטיה", ארבעה ראשים, שהם ארבעת סוגי החסידות הכללית הראשיים, שאין כאן המקום לפרט ולהסביר.

עיקר תפקיד הנהר, עוד לפני שנפרד ונעשה ארבעה ראשים, הוא להשקות את הגן – את אדמו"ר הזקן. אין אני יודע שהגן הוא אדמו"ר הזקן? הוא הרי יעקב אבינו, עמוד התורה של האבות, ובספרו – ספר התניא, ספר של בינונים כמו שנסביר – יש גן פרקים, כנגד "גן סדרים דאורייתא". בתורה יש גן, נג, סדרים – בראשית, נח וכו' – לכן גם בספר התניא יש גן פרקים. למה הוא הקפיד על ה-גן? כי הוא הבין שאני הגן. הנהר הוא תורת רבי ומורי, אבי הרוחני המגיד. הכל יוצא מעדן, הבעל שם טוב⁵.

ל בריוי מקומות, ראה לדוגמה בהמשך תער"ב ליל א' דחג השבועות תער"ג.
לא בעש"ט עה"ת לך כו; ע"פ שבת קנו, א.
לב דברים ד, לה.
לג דניאל ז, י.

לד אמרנו שעדן-נהר-גן הם הבעש"ט-המגיד-אדה"ז. לפני הבעל שם טוב היו עוד שלשה בעלי-שם נסתרים – צדיקים נסתרים לגמרי – רבי אליהו בעל שם, רבי יואל בעל שם ורי אדם בעל שם. הבעש"ט רק קבל בצורה מופלאה ומסתורית ביותר, כתבים מסוימים דרך רבי אדם בעל שם. אם כן, היו עוד שלשה צדיקים נסתרים לחלוטין לפני הבעש"ט – אליהו-יואל-אדם, בגימטריא קדם, שהוא בעצם המכנה המשותף של

והנגלה, מתוך אמונה ובטחון שמה שאני רוצה הוא מה שה' רוצה.

זהו הכלל שרוצים להבין עכשיו – איך שלשת הדורות, הבעש"ט המגיד ואדה"ז, הם אמונה-בטחון-בטחון.

הבעש"ט-המגיד-אדה"ז – עדן-נהר-גן

בשביל להבין זאת צריך עוד שלישיה חשובה ביותר בקבלה, שקשורה למעשה בראשית וגן עדן מקדם. הכל מתחיל – "זה היום תחלת מעשיך וזכרון ליום ראשון" – מאדם וחוה בגן עדן. כשה' ברא את העולם הוא ברא את גן עדן ושם בו את האדם, ועוד לפני כן כתוב פסוק מפורסם – "ונהר

יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים"⁶. יש סוד בקבלה של עדן-נהר-גן. קודם יש מקום נעלם, נסתר, שבכלל אינו בעולם שלנו – "עדן". גם ה"גן" אינו בעולם שלנו, אבל ה"עדן" יותר נסתר. מה"עדן" יוצא "נהר" כדי להשקות את ה"גן" (שאחר כך ממשיך לזרום – "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים", פישון-גיחון-חדקל-פרת. "והנהר הרביעי הוא פרת" נקרא על שם ארץ ישראל, לכן הוא החשוב שבכולם).

בקבלה⁷ דורשים את ראשי התבות של עדן-נהר-גן – ענג, כמו ענג שבת. שבת היא גן עדן. מהו ענג שבת? להרגיש, להיות שם, כמו

שנסביר תיכף – להיות בעדן, להיות בנהר שיוצא מהעדן ולהיות בגן שהנהר יוצא מהעדן להשקותו.

עדן-נהר-גן

אין האמתי-אין של היש הנברא-יש הנברא

כתוב שעדן-נהר-גן הם עוד שלשה מושגים, עוד שלש מלים – אין-אין-יש⁸. אנחנו מכירים אין ויש, הכל נברא "יש מאין", אך מה המשמעות של אין-

כז בראשית ב, י.

כח זהר ח"א כו, א; ספר הליקוטים ולקו"ת על ישעיה פנ"ח.

כט הרמז היפה על מה שאמרנו כעת, שעדן-נהר-גן עולה אין-אין-יש. המספר הוא 432, שאם מחלקים בשלש – לדעת מה הערך הממוצע – מקבלים קדם, "גן בעדן מקדם" (בראשית ב, ח), 12 ברבוע. והנה, פלא – ב"פ 432 (עדן-נהר-גן אין-אין-יש) = 864 = "פי ידבר חכמות והגות לבין תבונות"!

המגיד על העבודה שלנו – לראות את האין בתוך היש. שוב, ה' ברא את העולם מלמעלה למטה, יש מאין, ותפקידנו מלמטה הוא להחזיר את היש לאין. כמו שנסביר תיכף, תורה זו באה לידי ביטוי במשפט "טראכט גוט וועט זיין גוט", בבטחון סביל. הבעל שם טוב הוא אמונה פשוטה, אמונה טהורה. אבל בשביל בטחון פעיל, בחינת אדמו"ר הזקן, צריך את עצם היש – ה' נותן לי כח לעשות חיל.

אנחנו אומרים מה הווארט, הנקודה הכי עצמית, של כל אחד מהסדר. אמרנו שהנקודה הכי עצמית של הבעש"ט היא "אין מזל לישראל". גם אצל המגיד האין הוא הכי עצמי, אבל דווקא בטול היש לאין. זו עבודת הצדיקים, "ועמך כלם צדיקים" – המגיד מתייחס לכולם כצדיקים, כל אחד צריך לממש את פוטנציאל הצדיק שלו – החזרת היש לאין, כל מה שהצדיק רואה הוא מחזיר לאין.

מה הווארט הכי עצמי של אדמו"ר הזקן, בעל יום ההולדת של היום? שהיש הנברא משקף את היש האמתי. השלחן שהוא יש נברא, ונדמה ש"מציאותו מעצמותו" – איני רואה מאין הוא בא, כאילו שכאן היה וכאן הוה, כאילו מציאותו מעצמותו, בפשיטות, בלי להיות תלוי במשהו. זהו שקר, אם ה' לא היה מהווה את העולם יש מאין כרגע הוא היה חוזר לאין כמו קודם ששת

ימי בראשית – עלמא דשקרא. אבל התובנה הכי עמוקה של אדה"ז היא למה ה' ברא כזה דמיון, למה השלחן הזה – וכל דבר בעולם הזה – נדמה כיש ודבר נפרד בפני עצמו. למה ה' רוצה שאתרשם כך, ולא אראה שה' מהווה אותו יש מאין בכל רגע תמיד? כי הוא רוצה שאבין, עוד יותר לעומק, שהדמיון הזה של "מציאותו מעצמותו" משקף את עצמות ה' יתברך – אפילו יותר גבוה מהאין האמתי, שה' הוא היש האמתי המוחלט, שבאמת מציאותו מעצמותו ואין לו שום עילה שקדמה לו ח"ו. הווארט הזה – שכעת אנחנו אומרים שהוא הווארט הכי עמוק והכי עצמי של אדמו"ר הזקן – מוסבר באגה"ק כ, אולי החלק הכי עמוק בתניא (ומפורט הרבה בשאר מאמרי החסידות).

אם כן, זו גם כוונה מאד מיוחדת של היום, ח"י אלול, לכוון את סוד עדן-נהר-גן. הגן הוא כבר ה'יש' – 'זה מה יש', "עשה מאינו ישנו" בלשון ספר יצירה¹⁷. הנהר הוא גם 'אין', אבל לא האין האמתי אלא 'האין של היש', האין עליו נאמר שה' ברא את העולם "יש מאין" – "מאין" כמו "מאין יבא עזרי. עזרי מעם הוי' עשה שמים וארץ"¹⁷, הוא האין של היש. זו הבחינה של המגיד ממעזריטש. התהוות היש בסוף היא תכלית הכוונה, ודווקא בגן הזה ה' רוצה דירה בתחתונים – רוצה להיות בתוך הגן, יחד עם אדם וחווה. אם לא היו חוטאים הוא היה שם וזו היתה הגאולה והמשיח, תכלית הכוונה, "באתי לגני אחתי כלה"¹⁷, ה' רוצה לבוא ולהיות בתוך הגן שלו, לשם כך הוא ברא את העולם, לשכון ביש שלו.

ה' רוצה דירה בתחתונים –

רוצה להיות בתוך הגן, יחד עם אדם וחווה. אם לא

היו חוטאים הוא היה שם וזו היתה הגאולה והמשיח, תכלית הכוונה, "באתי לגני אחתי כלה"

התורות העצמיות ביותר של הבעש"ט, המגיד ואדה"ז

נחזק ונמחיש את ההקדמה הזו דרך התבוננות בנקודה העיקרית אצל כל אחד משלשת הצדיקים: הבעש"ט למד אותנו ש"אין עוד מלבדו". הוא גלה את האין האמתי, דבר על האין האמתי שהוא-הוא ה"אין מזל לישראל".

מה עיקר הווארט של המגיד? שה' ברא את העולם יש מאין כדי שיבואו צדיקים – כולנו, "ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ"¹⁸

– ויחזירו את היש לאין¹⁹. לא שנבטל את מציאות העולם, אבל שנכיר את בטול היש לאין – נכיר שהעיקר בתוך היש הוא האין האלקי²⁰. שנראה – "טעמו וראו"²¹, חכמה לגבי כתר – את האין ממנו יוצא היש בכל רגע, כשה' "מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"²². זו התורה העיקרית של

עדן-נהר-גן, שכנגד הסדר העיקרי של החסידות.

לה פ"ב מ"ו.

לו תהלים קכא, א-ב.

לז שה"ש ה, א.

לח ישעיה ס, כא.

לט אור תורה (אמור) אות קכ.

מ ראה גם מעין גנים ח"א פרשת וישב.

מא תהלים לד, ט.

מב ברכת "יוצר אור".

גמור" ש"טוב לו" ו"צדיק גמור" ש"רע לו", כפי שהגמרא מספרת.

אם יכול להיות "צדיק גמור" שהוא "צדיק וטוב לו" ויכול להיות "צדיק גמור" שהוא "צדיק ורע לו", יכול להיות גם "צדיק גמור" שהוא "בינוני". צריך להתבונן אם יכול להיות "צדיק גמור" שהוא "רשע וטוב לו" ו"צדיק גמור" שהוא "רשע ורע לו" (כמנהג הצדיקים האמתיים לקרוא 'צדיקים' לכל סוגי היהודים¹⁰...), אבל אם הגמרא אומרת בפירוש שיתכן צדיק גמור שהוא צדיק וטוב לו וצדיק גמור שהוא צדיק ורע לו, די שנוסיף – בהשראת החיבור בתניא בין המושגים – שיתכן גם צדיק גמור בינוני. כך רבה, שהוא הדוגמה ל"צדיק ורע לו", אומר על עצמו בגמרא "כגון אנא בינוני"¹¹.

למה אמרנו זאת? כי רוצים להסביר כך לפי הסדר החסידי: הבעש"ט הוא צדיק גמור וצדיק וטוב לו, המגיד הוא צדיק גמור וצדיק ורע לו, ואדה"ז הוא צדיק גמור בינוני – לכן כתב ספר של בינונים. כל צדיק כותב בספר מה הוא, וגם רוצה ש"ממנו יראו וכן יעשו" – אם אדמו"ר דורש מאתנו "הלואי בינוני", זה מה שהוא. אבל הוא צדיק גמור! הוא בינוני שבצדיק גמור.

עבודת הבינוני – "מח שליט על הלב"

מה פירוש? אמרנו קודם שהווארט של אדה"ז הוא שהיש הנברא משקף את היש האמתי, אבל מה עיקר ההוראה והלימוד של התניא? בעצם ציטוט מהזהר¹², אבל קנה את מקומו כמשפט המפתח והבסיס של ספר התניא – "מח שליט על הלב"¹³. ה' ברא כל אחד עם יכולת לשלוט על חיצוניות הלב שלו.

משמעות שליטת המח על חיצוניות הלב היא גם הכנעת תאוות לבו הרעות ובעיקר הולדת אהבה ויראה של קדושה בחיצוניות הלב, אהבת ה' ויראת

בכל אופן, בשביל בטחון פעיל צריך את התובנה-הבינה שהיש הנברא – גם אני יש – הוא יש מאין, ומאידיך ה' ברא אותי ככה כדי שאבין שהישות הנדמית שלי משקפת את העצמות שלו. לא את כח ההארה שלו, האין שמהוה את היש, ואפילו לא את האין האמתי – אלא את עצמותו ממש, היש האמתי. ההבנה הזו תתן לי כח ליזום דברים גדולים ולקיים אותם למעלה מהטבע, נצח, "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם"¹⁴ – נצח הוא אזרח, ה"משכיל לאיתן האזרחי" שאמרנו קודם.

ג. שלשה צדיקים גמורים צדיק גמור וטוב לו, צדיק גמור ורע לו וצדיק גמור בינוני

נסביר את שלשת השלבים האלה עוד יותר לעומק: כל אחד מהצדיקים האלה הוא צדיק גמור. גם הבעש"ט, גם המגיד וגם אדמו"ר הזקן. אבל בתוך הצדיק הגמור יכול להיות "צדיק וטוב לו" וגם "צדיק ורע לו" – לא כמו שמוגדר בתחלת התניא, אלא לפי הפשט. לפי הפשט "צדיק וטוב לו" הוא אחד שה' עושה לו טוב, הולך לו טוב בחיים, ו"צדיק ורע לו" הוא ביש-מזל, לא הולך לו בחיים.

חז"ל¹⁵ מדברים על שני צדיקים גמורים בזמן האמוראים בבבל, רב חסדא ורבה – שניהם היו מתפללים ומיד היה יורד גשם, סימן של צדיקים גמורים – ולאחד היה טוב לו, עשיר ועם בנים וכו', רב חסדא, והשני, רבה, שאולי היה אפילו

צדיק ממנו, היה לו רק רע בחיים. חז"ל מסבירים שם ש"לאו בזכותא תליא מילתא" – לא תלוי בזכויות שלהם – אלא "במזלא תליא מילתא", אין מה לעשות. רואים ששניהם צדיקים גמורים¹⁶ של התניא, אבל לא ש"צדיק גמור" הוא "צדיק וטוב לו" ו"צדיק שאינו גמור" הוא "צדיק ורע לו" – כמוסבר בתניא, אבל לא מחויב בפשט – אלא שישנו "צדיק

ה' ברא אותי
ככה כדי שאבין
שהישות הנדמית
שלי משקפת את
העצמות שלו...
ההבנה הזו תתן
לי כח ליזום
דברים גדולים
ולקיים אותם
למעלה מהטבע

10. וראה ימות עולם (אמשינוב) עמ' קפה – סיפור שמבואר לקמן בעלון "ואביטה".

11. מז ברכות סא, ב.

12. מח זהר ח"ג רכד, א.

13. מט ראה תניא פ"ב.

14. מג שמואל א טו, ט.

15. מד מו"ק כח, א.

16. מה וע"ד סוטה לא, א: "תרויכו רבנן צדיקי גמורי אתון, מר מאהבה ומר מיראה".

עליו מתוך שצר לי ממש את הצרה שלו.
 כולם ודאי שמעו שהיה פה, בירושלים עיר
 הקדש, צדיק בשם ר' אשר פריינד ע"ה. כשמישהו
 בא אליו עם צרה הוא היה אומר לו – 'בא נלך יחד
 לכותל, או לקברי הצדיקים, ונאמר תהלים יחד'.
 הוא היה בוכה ואומר אתו תהלים – כל התהלים,
 או חלק מהתהלים, או כמה פעמים תהלים – עד
 שהרגיש שפעל, וכך הושיע לו. הוא צדיק וטוב לו
 בחיים או צדיק ורע לו? צדיק ורע לו, כי מרגיש את
 הצער של כל אחד, את צער גלות השכינה, "שכינתא
 מרעא בגלותא", "שכינתא שכיבת
 עד עפרא".

"צדיק וטוב לו" –

רואה שהכל מהעדן העליון

יש צדיק מספירת היסוד ומעלה,
 אבל הוא "צדיק וטוב לו" – הבעל
 שם טוב. גם הוא מושיע אנשים
 – איך? הוא רואה שהכל טוב, גם
 המחלה טובה. אבל הוא לא רוצה
 שתשאר חולה, מרפא. איך? כמו
 שכתוב בתניא – הכל כתוב בתניא,
 כל המדרגות – באגרת הקדש יא,
 "להשכילך בינה", שצריך לדעת
 שהכל בא מעדן העליון (משתמש
 בפירוש בביטוי עדן, מדרגת הבעל
 שם טוב, כנ"ל). אם אתה רק מאמין
 – והבעש"ט כולו אמונה – שהכל
 מהעדן העליון, בסוף גם יתהפך מרע
 לטוב.

יש צדיק שיכול להקרין אמונה
 זו – שגם הכי לא טוב הוא הכי טוב
 – לא בשביל שתשלים עם המצב,
 שתשאר חולה, אלא שתאמין, ואם
 תאמין באמת תראה שהכל טוב
 בפועל, יקרה נס. למה קוראים לו
 בעל שם טוב? כי הוא עושה נסים,

בעל מופת. יהיה נס – לא טבע – שהלא-טוב יתהפך
 להיות טוב הנראה והנגלה. הכל היה על דרך נסיון
 – נס גם לשון נסיון – האם אתה יכול במצב לא טוב
 להאמין שבאמת טוב, להאמין שהכל בא מהעדן,
 שרש הבעש"ט, מהאין. כך בדיק כותב אדמו"ר

ה', באמצעות התבוננות המח. אדמו"ר הזקן רוצה
 מאתנו בעיקר את ה"מח שליט על הלב" – זו הכוונה
 להיות חסיד חב"ד. חסיד חב"ד צריך להתבונן ומכח
 המח לשלוט על הדברים הלא-טובים שבלב ולהוליד
 את הדברים הטובים שבלב – זהו. הכל מתייחס למה
 שנקרא חיצוניות הלב.

"צדיק ורע לו" –

הזדהות עם צער השכינה והיהודים

מה המדרגה שלמעלה מאדמו"ר הזקן? אמרנו
 שהמגיד הוא "צדיק גמור" שהוא
 "צדיק ורע לו". כפי שפרשנו בפשט,
 "צדיק ורע לו" הוא צדיק שרע לו
 בחיים. המגיד היה חולה ברגלים,
 ובזכות מחלתו הגיע לבעש"ט
 (לחפש רפואה). הבעש"ט נסע
 כל חייו והפיץ את האמונה, כמו
 אברהם אבינו – המגיד לא יכול היה
 לנסוע, היה חולה בבית, רק שלח את
 תלמידיו. מחלת הרגלים היא הבטוי
 החיצוני לכך שהיה קצת "רע לו"
 בחיים האישיים שלו.

אבל יש משמעות אחרת של
 "צדיק וטוב לו" ו"צדיק ורע לו".
 "צדיק ורע לו" הוא צדיק משרש
 השכינה, ש"שכינתא מרעא
 בגלותא" – "מרעא" היינו חולה
 בארמית. כתוב שהשכינה – אור
 ה' השוכן בתחתונים, הממלא כל
 עלמין – "מרעא בגלותא", היא
 מצטערת בגלות, חולה. מי שמשרש
 השכינה – רע לו, כל הזמן רע לו.
 היות שיהודי הוא נושא הפכים, כל
 הזמן הוא גם שמח – "בכיה תקיעא
 בלבאי מסטרא דא וחדוה תקיעא
 בלבאי מסטרא דא"^{נא}. בכל אופן,
 אם בא מישהו לבקש עצה – יש לו

צרה והוא מספר אותה צדיק – הוא "צדיק ורע לו",
 הוא מזדהה לגמרי עם הצרה של היהודי שבא לבקש
 ממני עצה, בוכה יחד איתו, מעורר רחמים מהקב"ה

נ ע"פ תקו"ז תקון כו (קמב, ב).

נא ע"פ זהר ח"ג עה, א. ראה תניא פל"ד ואגרת התשובה פ"א.

המחשבה. עיקר התיקון שלנו הוא מה לחשוב, "בתר רישא גופא אזיל"^ה – הכל מתחיל מהמחשבה, ואם אדם חושב נכון הוא גם מדבר נכון ועושה נכון (וכנ"ל בענין "בפיך ובלבבך לעשתור"). יש את המחשבה של הבעש"ט, המחשבה של המגיד והמחשבה של אדמו"ר הזקן:

מחשבת הבעש"ט – הקרנת טוב עליון על המציאות

המחשבה של הבעש"ט היא תורה מפורסמת שלו, שחוזרים עליה בכל ספרי החסידות, בפרט בחב"ד – "במקום מחשבתו של אדם שם הוא נמצא ממש"^ו. לפעמים אומרים "במקום רצונו של אדם" – סימן שזו מחשבה של רצון, מחשבה בכתר (באותיות של קבלה: רצון הוא גלגלתא ומחשבה בכתר היא מוחא סתימאה, כח המשכיל שהזכרנו). הווארט הוא שהבעש"ט הוא למעלה מזמן ומקום. בכח המחשבה של כל אחד ואחת מאתנו – כל אחד יכול לשים את עצמו במקום הכי טוב. רק פונקציה של מחשבה, תלוי במחשבה. אם אתה חושב שאתה בעולם האצילות – אתה שם.

מאיפה הוא לומד זאת? צריכים אסמכתא בתורה. הוא לומד זאת מהשרפים בנבואת ישעיהו הנביא – "שרפים עומדים ממעל לו"^ז. בפסוק הקודם כתוב שישעיהו ראה את שם א-דני – מלכות דאצילות – יושב על כסא רם ונשא. אחר כך הוא אומר "שרפים עומדים ממעל לו" – השרפים, המלאכים של עולם הבריאה, עומדים ממעל שם א-דני. איך יתכן? הרי הוא המהווה אותם! הוא אומר שהיות שהם חושבים באור אין סוף הסובב כל עלמין שמאיר באצילות, למעלה ממלכות דאצילות, ויש להם תשוקה לשם – הם חושבים יותר גבוה מהסבה שמהווה אותם, ולכן הם שם, מעליו. מכאן הוא לומד "במקום מחשבתו של אדם שם הוא נמצא ממש".

כל אחד יכול להבין זאת: מה מהווה אותי? יש סבה. אם אני במצב לא טוב, ברוחניות או בגשמיות – יש סבה. אולי אני עצמי הסבה, "מפני חטאינו גלינו מארצנו", אני אשם. אבל יש גם מי שמהווה אותי במצב הזה – השכינה. אם אני אשם – גם

הזקן באגרת יא. אם כן, יש "צדיק שטוב לו", ועם ה"טוב לו" הוא מרפא את החולה, ויש "צדיק ורע לו", ועם ה"רע לו" הוא מרפא את החולה, כי מעורר עמו רחמים רבים מלמטה למעלה.

עצמיות נקודת הלב-הארת נקודת הלב- חיצוניות הלב

הסברנו שעבודת הבינוני מתייחסת לחיצוניות הלב. כעת נסביר גם את המדרגות הבאות, על לשונות של אדמו"ר הזקן – בעל יום ההולדת של היום – במאמר בלקו"ת^ח:

הכל כאן יחסי, ויחסית המדרגה הכי עליונה, ה"טוב לו", נקראת "גילוי עצמיות נקודת הלב". אם מאירה עצמיות נקודת הלב, אור האצילות ממש, זהו ה"צדיק וטוב לו". אבל אם מאירה רק "הארת נקודת הלב" – אצילות שבבי"ע, האצילות שיוצרת להאיר בעולמות התחתונים ב"ע – זהו ה"צדיק ורע לו".

זו ראייה, כעין הוכחה ממש, שזו מדרגת המגיד ממעזריטש – כי מהווארטים העיקריים שלו הוא "אצילות איז אויך דא"^ט, שצריך לדעת שהאצילות, האין, נמצאת גם בעולם הזה, "אף עשיתיו"^י, עולם של אף ושרובו רע. זו בדיוק ההגדרה של הארת נקודת הלב בחסידות. מתוך התקשרות לאותה נקודה הוא חושב טוב ויהיה טוב. יש לו מקור אין סופי של בטחון סביל.

מי שדווקא בינוני – עיקר החידוש – אינו בכלל "נקודת הלב". אדמו"ר הזקן כותב עליה, מכיר אותה, בוודאי חוה אותה – אבל אותי הוא מלמד לשלוט על חיצוניות הלב, "מח שליט על הלב". דווקא שם, היש שלי, הוא היש הנברא שמשקף את היש האמתי – ואתו אני יכול לקבל החלטה לעשות משהו, תכל'ס, בחיים, ולקיים דבר גדול מאד שלמעלה מהכח הטבעי שלי. זהו גם נס, אבל נס שלגמרי מלוכש בטבע, ביש שלי – "הוא הנתן לך כח לעשות חיל" – ובא דווקא מעבודת הבינוני, לא עבודת הצדיק.

ד. סוד המחשבה אצל שלשת הצדיקים

נסביר עוד קצת: בכל אחד מהשלשה יש 'סוד

נה עירובין מא, א; וראה סוטה מה, ב.
נו כש"ט (קה"ת) אותיות נו, רח, רל, ערה, רפג.
נד ישעיהו, ב.

נב כי תצא לו, א.
נג ראה סוד ה' ליראיו שער "ארבעה עולמות" פ"ה.
נד ישעיהו מג, ז.

אומר לשים את עצמי במחשבה שעכשיו טוב – להאמין שעכשיו טוב, לא על פי שכל בכלל. "חשוב טוב יהיה טוב" אומר בפשט שעכשיו לא טוב לך – יש לך צרה, "צדיק ורע לו", באמת רע לך – ומתוך שאתה מרגיש בכי רע תעשה מאמץ אדיר לחשוב טוב, מתוך הרע שלך תאמין ותחשוב שיהיה טוב, ואז יהיה טוב.

מה פירוש "יהיה טוב"? תגיע לסוד היובל. תחבר את ההברקה – שיש לך כח בחכמה, "הרואה את הנולד"^{נט} – לחשוב טוב, אני רואה את הנולד, מציץ שיהיה טוב, ואני חושב טוב, ומחשבה זו מתחברת לעולם שכולו טוב, היובל, ואז מתהפך ונעשה טוב. מתוך רע נעשה טוב, מתוך יש מתהפך וחוזר לאין והופך להיות טוב.

מחשבת אדה"ז – קביעה רצונית

מהי מחשבת אדמו"ר הזקן? סוג שלישי של מחשבה – "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה"^ס, שמקדיש לה פרק שלם בתניא^{סא}. לפי פשט, יש לאדם מחשבה לעשות מצוה, אך לפעמים נאנס ולא יכול לקיים את המצוה, אז אם היתה לו מחשבה טובה לעשות מצוה ה' מתחשב בזה – ומחשב כאילו עשית. ה' אומר – היית עושה, אני מנעת ממך לעשות, ולכן אני מחשב כאילו עשית. זהו הפשט, אבל יש פירושים יותר לעומק באותו מאמר חז"ל, וביניהם הפירוש בתניא.

לעניננו, נסביר פירוש הכי עמוק והכי חזק – שבעצם הוא הכי פשוט: אם יש לאדם מחשבה טובה לעשות משהו שאינו לפי טבעו – לפי טבע הוא אנוס, לא יכול לעשות כזה דבר, אך בכל זאת, מכח היש של המח שלו, הוא חושב כעת חזק 'בעלי תשובה' ישתלטו על המדינה^{סב}, רוצה חזק ומרגיש שתלוי בו – אז הקב"ה מצרף מחשבה זו למעשה, יעשה שמחשבה זו תתממש בפועל. הקב"ה יתן לו את הכח לעשות דבר שאינו שייך בכלל, ניט שייך.

נט תמיד לב, א.

ס קידושין מ, א.

סא פט"ז.

סב התועודות אור ל-ג' אלול ע"ג.

השכינה בברוך, "שכינתא בגלותא", בגללי. אבל ברגע אחד, בכח המחשבה, אני יכול להתעלות יותר גבוה גם מהסבה שמהווה אותי.

מי אמר כזה דבר? זה מה שהרבי אומר לנו כל הזמן, "לחיות עם משיח". עכשיו אנחנו לא במשיח, עדיין חשך כפול ומכופל, יש גלות – והראיה הבחירות של אתמול... עוד לא יצאנו מהגלות שלנו – אבל תיכף ומיד נצא, צריך להאמין בזה. יש אפשרות עכשיו, ברגע הזה, להיות בגאולה – זו המחשבה של הבעל שם טוב. אפשר להיות יותר גבוה במחשבה – להגיע ולהיות באמת – לא רק מאיפה שאתה נמצא, אלא גם מהכח המהווה אותך, שהוא גם כח אלקי. אבל כמו שאמרנו, "שכינתא בגלותא", בגללך. ההדרכה לחיות גאולה, לחיות משיח – היא ישר מהבעש"ט. לכן אומרים שדווקא בדור האחרון "נעוץ סופן בתחלתן", בבעל שם טוב. זו מדרגת "צדיק וטוב לו" – להקרין מאותו טוב, לרפא מאותו טוב. כבר גאולה, עם קרן אורה מתוך הגאולה לרפא את המחלה.

מחשבת המגיד – "חשוב טוב [אף שכעת רע] יהיה טוב"

מהי מחשבת המגיד? ביטוי

בזהר – "מחשבה ויובלא תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"^{נח}. הכל הוא לפי מה שאמרנו שהבעש"ט-המגיד-אדה"ז הם כתר-חכמה-בינה – עצמיות נקודת הלב, הארת נקודת הלב ושליטה מלאה על חיצוניות הלב. המחשבה של הבעש"ט היא כתר, במקום מחשבתו של אדם שם הוא נמצא ממש. מחשבת המגיד היא מחשבה שמחברת את החכמה והבינה, "מחשבה ויובלא" – יובל הוא שער הנון של הבינה. גם הכתר חושב, גם החכמה חושבת וגם הבינה חושבת – אלו שלש המחשבות של שלשת הצדיקים האלה. מחשבת החכמה היא מחשבה שמתחברת עם היובל.

מהו היובל, שער הנון? עולם הבא, עולם שכולו טוב – היכולת לחשוב טוב, "חשוב טוב יהיה טוב". מה ההבדל בין "חשוב טוב יהיה טוב" ל"מקום מחשבתו של אדם"? "מקום מחשבתו של אדם"

נח ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

המשך סדר הדורות

כעת נאמר ב"אותיות פורחות" – **תהא שנת פריחה** – שאם שלשת הדורות הראשונים הם "צדיק וטוב לו", אמונה פשוטה (**אמונה** שוה ו צירופי **טוב**), "צדיק ורע לו" ו"בינוני", מה קורה הלאה? מי שיש לו קצת חוש, לא כל כך מסתדר שיחזור עוד פעם "צדיק וטוב לו" – זו תופעה חד פעמית, "אחד היה אברהם", "כי אחד קראתיו", יכול להיות רק אחד כזה – אבל צדיק ורע לו ובינוני יכולים לחזור. לכן אני אומר שאדמו"ר האמצעי הוא שוב צדיק ורע לו (כמודגש בדא"ח שלו, עם הרבה תיאורי מאיסה בחיים ממש של הבעל תשובה וכו', וכמבואר אצלנו במ"א), הצמח צדק שוב בינוני, הרבי מהר"ש שוב צדיק ורע לו, הרבי הרש"ב שוב בינוני, הרבי הקודם שוב צדיק ורע לו – מי שקצת מכיר, פשיטא – והרבי הוא שוב בינוני.

עבורנו נשאר או רשע וטוב לו או רשע ורע לו. מהו רשע וטוב לו למעליותא? אני יודע שאני רשע, אבל טוב לי, למה? כי ה' מרחם עלי, אני עדיין חי ונושם, עוד לא אבדה תקוותנו, "אולי יש תקוה"^ט. מהו רשע ורע לו? פשוט, אני יודע כמה שאני רשע ורע לי – מאד רע לי, רע ומר הריחוק שלי מה'. כך שיש מעלה בכל אחד מהם.

שכולם יתחברו לעם ישראל חי. הבעש"ט אמר ש"לב ישראל חי"^ט – הלב של עמנו חי. זו ענינו של **חי** אלול – חי להחיות. עיקר החיות להחיות את כולם הוא אדמו"ר הזקן, ה"משכיל לאיתן האזרחי". יש הרבה רמזים על כך

שהבעש"ט הוא חי, אבל החיות הפנימית שמעניק לנו היא דרך אדמו"ר הזקן. זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, ונזכה כולנו מתוך שמחה וטוב לבב לאור הגדול שלהם. שנה טובה ומתוקה לכולם!

אם הוא חושב מחשבה טובה מתוך הישות דקדושה שלו, מתוך שהיש הנברא – הגארנישט הזה – משקף את היש האמתי של ה', ה"כל יכול וכוללם יחד", הדבר הזה בסוף יצא לפועל. זו המחשבה של היש הנברא שבא מהיש האמתי.

בלי אדמו"ר הזקן לא הייתי יודע מה הן כל מדרגות הפנימיות, אבל הוא עצמו – ומה שמנחיל לנו – כח של "מח שליט על הלב" ובטחון פעיל לזיום דברים שלמעלה מהטבע שלי. אם יש לי מחשבה טובה לעשות אותם – יבוא הקב"ה ויממש את המחשבה, יצרף אותה למעשה בפועל.

במאמר שלנו, "אמונה ובטחון", עבודה זו נקראת "קביעה רצונית"^ט. אם יש לך מספיק רצון "אין לך דבר העומד בפני הרצון"^ט ו"אין תקיף כרצון"^ט (והרי "מח שליט על הלב" הוא מכח "רצונו שבמוחו"^ט, כפי שמחשבת הבעש"ט היא מחשבתו-מוחו שברצונו, מוחא סתימאה, כנ"ל).

סיכום

אם כן, התבוננו בסדר שלשת הדורות הראשונים של החסידות, בדגש על בעלי יום ההולדת של היום, הבעש"ט ואדמו"ר הזקן, שאי אפשר להבינם בלי המגיד שבאמצע. בסוף נגיע לחג המשותף של אדמו"ר הזקן והמגיד. הכל הולך יחד, אבל התכל'ס היא להגיע לשלישי, כמו יעקב אבינו ה"בחיר שבאבות"^ט – הכל עבורו, וכך משתלשל הלאה. ולסיכום ההקבלות של שלשת אבות החסידות:

הבעש"ט	המגיד	אדמו"ר הזקן
"איתן"		"משכיל"
כתר	חכמה	בינה
אמונה	בטחון סביל	בטחון פעיל
אין האמתי	אין של היש הנברא	יש נברא (המשקף את היש האמתי)
עדן	נהר	גן
צדיק וטוב לו	צדיק ורע לו	בינוני
עצמיות נקודת הלב	הארת נקודת הלב	מח שליט על (חיצוניות) הלב
במקום מחשבתו...	חשוב טוב יהיה טוב	מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה טובה ומתוקה לכולם!

טג ראה שם פ"ח.

טד ראה זהר ח"ב קסב, רע"ב.

טה ראה קונטרס "כללי החינוך וההדרכה" פט"ז. זהר הנ"ל.

טו תניא פ"ב.

טז ע"פ בראשית רבה עו, א.

סח איכה ג, כט.

סט הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות קסט.

ע ישראל חי = חצי "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד". שניאור זלמן חיות = "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד!"

בקיזור – תובנות ונקודות 'עבודה':

- הבעל שם טוב הופך את התשובה מ'תרופה מרה' (חיות של מרירות) ל'תרופה מתוקה' (חיות של שמחה), המתאימה לדורנו ותביא את הגאולה.
- הבעל שם טוב מגלה את ה"איתן" שבנשמה ואדמו"ר הזקן, בספר התניא, "משכיל" את אותו איתן שיזרח בכל כחות הנפש.
- הקשרים המיוחדים בין אדה"ז לבעש"ט (בח"י אלול) ובינו למגיד (בי"ט כסלו) מייצרים חג ארוך של שלשה חדשים...
- הבעש"ט מגלה את הכתר, העל-מודע; המגיד 'מבריק' אותו בחכמה; אדמו"ר הזקן, בכח הבינה, תופס את החכמה ומאפשר להסביר אותה ולהפנים אותה.
- "כי קרוב אליך הדבר מאד בפך ובלבבך לעשתו" – אדמו"ר הזקן מחדיר בתניא את מקיפי הבעש"ט והמגיד לפנימיות הנפש, וזו עבודת התשובה.
- על ידי "פך ובלבבך" – "פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות" – נתקן המעשה בדרך ממילא.
- הבעל שם טוב מגלה את האין האמתי, "אין מזל לישראל", ובכך מעורר אמונה פשוטה שהכל טוב.
- המגיד ממעזריטש מגלה את האין של היש הנברא – 'מחזיר את היש לאין' – ובכך מעורר בטחון סביל.
- אדמו"ר הזקן מגלה שהיש הנברא משקף את היש האמתי, ובכך מעורר בטחון פעיל שאפשר ליזום ולעשות.
- הבעש"ט, המגיד ואדה"ז הם בסוד עדן-נהר-גן – "עדן" הוא האין האמתי ("עין לא ראתה אלהים זולתך"), "נהר" הוא המשכת האין להוות את היש הנברא, "גן" הוא היש הנברא, ובו רוצה ה' "דירה בתחתונים".
- הבעש"ט הוא צדיק גמור במדרגת "צדיק וטוב לו" (עצם נקודת הלב) – הוא מביט על הכל מלמעלה (מספירת היסוד) ורואה שהכל טוב בפועל ממש.
- המגיד ממעזריטש הוא צדיק גמור במדרגת "צדיק ורע לו" – הוא מזדהה עם הצער של מי שבא לתנות את צרותיו, חווה ש"שכינתא מרעא בגלותא", ועוסק בהארת האצילות לעולמות התחתונים (הארת נקודת הלב).
- אדמו"ר הזקן הוא צדיק גמור במדרגת "בינוני" – הוא מלמד אותנו "מח שליט על [חיצוניות] הלב", לרסן את תאוותיו הרעות ולעורר בו אהבת ה' ויראת ה' על ידי התבוננות.
- הבעל שם טוב מלמד ש"במקום מחשבתו-רצונו של אדם שם הוא נמצא ממש" – ניתן בכח המחשבה לעלות מעל ה'סבה' לקשיי המציאות, ל"עדן" העליון, ולגלות כי כבר בהווה הכל טוב (וכשמאמינים בכך באמת – מתחולל נס ורואים זאת במציאות).
- המגיד ממעזריטש מלמד "חשוב טוב יהיה טוב" – ניתן להחלץ מהמציאות הרעה בכח המחשבה, ולהגיע בסופו של דבר לטוב.
- אדמו"ר הזקן מלמד ש"מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה" – בכח ה'יש' (דקדושה) של המחשבה לרצות, לתכנן וליזום דברים שמשגבים מכחו של האדם, ואז הקב"ה נותן באדם כח לעשות חיל ולממש את אותן מחשבות.
- בקדושה "רשע וטוב לו" הוא רשע המזהה את טוב ה' ורחמי עליו ו"רשע ורע לו" הוא רשע המתמרמר על ריחוקו מה' – אלה המדרגות העיקריות של עבודת דורנו...

"נצבים היום כלכם"

אור החיים פרשת נצבים

קיצור מהלך השיעור

בקבלת פנים לחתן וכלה השבוע שזר הרב את תחלת הפרשה – כפי שנתבארה בפירוש בעל אור החיים הקדוש – עם ענין החתונה.

פרק א מוסבר כי "נצבים" היינו קבלת אחריות וערבות הדדית בעם ישראל, וזו גם הנקודה העיקרית של הנישואין. בנישואין מודגש כי אמנם ישנה אחריות של החתן-המשפיע ביחס לכלה-המקבל, אך בסופו של דבר החתן חושף את המעלה המיוחדת של כלתו, ששרשה גבוה ממנו, וממילא גם לה יש אחריות מיוחדת לגביו. אם חוזרים שוב מהחתן והכלה אל העם, הדבר ממתיק את היחס והערבות ההדדית בין חלקי העם ה'משפיעים', המנויים בפסוק הראשון של הפרשה, לחלקי העם ה'מקבלים', המנויים בפסוק השני.

פרק ב מחדש חידוש נפלא במנין עשר המדרגות בפסוקים והקבלתן לספירות, המתבסס על ההבנה שגם "אלהיכם" רומז למדרגה של עם ישראל – הכתר-הכותרת של כל היהודים, שבכולם יש "חלק אלוה ממעל ממש". מההקבלה המחודשת מתברר כי דווקא הגרים נאחזים בסוד הדעת, כאשר תכלית הגיור – החושף את הדעת באומות העולם – היא להגיע ל"מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים".

א. ערבות המשפיע והמקבל

חתונה – קבלת אחריות

במנחה דשבת התחלנו לקרוא פרשת נצבים, פרשת השבוע הזה. תמיד קוראים לפני ראש השנה את פרשת נצבים, כהכנה לשנה החדשה. כנראה כאן זו גם הכנה לחופה. הפסוק מתחיל "אתם נצבים היום כלכם לפני הוי' אלהיכם", ואחר כך מונה את כל עשרת הסוגים בנשמות ישראל.

גם לחתן ולכלה אפשר לומר "אתם נצבים היום" – החתן נצב והכלה נצבת, יש משמעות מיוחדת מאד במלה "נצבים" – "לפני הוי' אלהיכם". כל הפירוט אחר כך הוא כל הצאצאים שלכם, ה"דור ישרים יבך" כסיום המאמר שהחתן חוזר.

בעל אור החיים הקדוש אומר שהמלה "נצבים" היא לשון מינוי. בלשון פשוטה, זו נכונות לקבל אחריות על הזולת – להיות ממונה על הזולת. זהו הדבר הכי מתאים לחתונה. עד החתונה כל אחד אחראי רק על עצמו. ברגע שבאים לבנות בית נאמן בישראל כל אחד צריך ב'דילוג קוואנט' לצאת מעצמו ולהיות נצב לקראת השני – כל הזמן מוכן ומזומן

לצרכי השני וגם יודע שיש לו אחריות להשפיע טוב על כל בני משפחתו ועל כל הסובבים אותו.

יחסי משפיע-מקבל בפתיחת פרשת נצבים

נקודת המאמר שהחתן חזר¹ היא שלפי פשט "לכה דודי לקראת כלה" הוא השפעה מהחתן-הז"א למלכות, אבל הווארט הוא ששרש המלכות יותר גבוה משרש החתן. אך אי אפשר לגלות את שרש המלכות בלי השפעת החתן – כשהוא משפיע לה היא עולה באור חוזר לשרשה ברדל"א, הרבה יותר גבוה ממנו, ואז כל הספירות והפרצופים והעולמות מקבלים משרש הכלה, "אשת חיל עטרת בעלה"², שהרי "הכל היה מן העפר"³ (שרש המלכות באין סוף), כסיום המאמר כאן.

גם כאן, מסביר האוה"ח, שהפסוק הראשון על פי פשט היינו המשפיעים בעם ישראל – ה"נצבים" המשפיעים – "ראשיכם שבטיכם וגו'" – והפסוק השני הוא יחסית המקבלים. כל הפסוק הראשון הוא זכר, המשפיעים, וכל הפסוק השני בחינת נקבה. אבל לפי דרכנו, לפי החסידות, יש משהו בפסוק השני שיש לו

נרשם ע"י איתיאל גלעד. לא מוגה. קבלת פנים גל ומנוחה-רחל שי' מיכאלי. כ"ג אלול ע"ט – כ"ח.

א דברים כט, ט.

ב תהלים קיב, ב.

ג ד"ה "לכה דודי" תרפ"ז.

ד משלי יב, ד.

ה קהלת ג, כ.

כלכם לפני הוי' אלהיכם": המפסיק לפי טעמי המקרא הוא "לפני הוי' אלהיכם", ואחר כך – כמו נקודתיים – מתחיל למנות: "ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישראל וגו'". לפי רש"י "ראשיכם שבטיכם" היינו 'ראשיכם לשבטיכם', אותו דבר, אבל לפי הזהר אלו שני דברים – כי צריך להגיע לעשר מדרגות (לפי רש"י יש רק תשע דרגות). מה יהיה אם נעשה את המפסיק לא אחרי "אלהיכם" אלא אחרי המלה "הוי'?" מה הרמז שצריך לשים שם את הפסיק? הגימטריא של הביטוי עד כאן, "אתם נצבים היום כלכם לפני הוי'", היא בדיוק 1000 – "האלף לך שלמה", שלמות של אלף אורות של מתן תורה.

בפשטות, אם נשים שם את הפסיק תצא משמעות מוזרה, שקשה לומר – פירוט הדרגות לא יתחיל מ"ראשיכם שבטיכם" אלא מ"אלהיכם". "אתם נצבים היום כלכם לפני הוי'", ומי הסוג הראשון של יהודים? "אלהיכם", ואחר כך "ראשיכם שבטיכם זקניכם וגו'". דבר שקשה לומר – מי יכול להיות "אלהיכם" שלמעלה מ"ראשיכם"? זהו לא פשט, כמובן, אבל בא לומר שכל עשרת הסוגים שיבואו הם "אלהיכם" – בכל יהודי יש "חלק אלוה ממעל ממש", "ונפש השנית בישראל היא חלק אלוה ממעל ממש"^י, וכל אחד מישראל הוא אלקים, כרצון ה' בתחלת הבריאה "אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם"^י. ה' רצה שנהיה אלקים, בני עליון, שלא נמות.

זה בדיוק מה שקורה כאן – אם נקיים את הערבות כדבעי, את האחריות אחד על השני, מתוך מתיקות ואהבה פנימית, אז "אתם נצבים כלכם היום לפני הוי' אלהיכם", הולך על כולם, והוא סוד הכתר של סוגי נשמות עם ישראל, ה"חד ולא בחשבון" (בגימטריא תהו, סוד הכתר כמבואר בכתבי האריז"ל^י).

חמש המדרגות בפסוק הראשון – מכתר עד תפארת

שוב, הזהר אומר^י שיש כאן עשרה סוגים כנגד הספירות – אמור להיות פרצוף יסודי מאד בתורה, אין הרבה דוגמאות מפורשות שהתורה מונה עשר מדרגות – ואף על פי כן לא פשוט איך להקביל כנגד הספירות.

שרש יותר גבוה. את השרש היותר גבוה אפשר לגלות רק על ידי השראה מאלה הכתובים בפסוק הראשון.

כל יהודי "נצב" על סביבתו

מאפיה יודע האוה"ח ש"נצבים" היינו קבלת אחריות? אחרי שני הפסוקים כתוב "לעברך בברית הוי' אלהיך ובאלתו אשר הוי' אלהיך כרת עמך היום" (עד כאן ראשון של פרשת נצבים). הוא מסביר שהברית בסוף הקללות בפרשת כי תבוא היא ברית של היחיד, כל אחד אחראי על עצמו, אבל הברית של פרשת נצבים היא ברית של ערבות – שאני ערב לך, כל אחד ערב לשני, כל אחד אחראי על השני. זהו החידוש של כל פרשת נצבים.

מאד יפה שמתחתנים בפרשה הזו – הפרשה של ברית הערבות, שכל אחד ערב לשני. כתוב^י שערבות גם לשון עריבות-מתיקות – מתוך ערבות יש מתיקות בחיים, ובלעדיה אין מתיקות אמתית, "מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מהוי' הטוב"^י. הוא לומד זאת מפסוק במגלת רות, שהנער "נצב על הקוצרים"^י – הוא אחראי-ממונה על הקוצרים.

יש עוד פסוק, שלא מביא – אך בדרך כלל מובא בחסידות – "ומלך אין באדום נצב מלך"^י. לא היה מלך באדום, ואנחנו – עם ישראל – העמדנו שם נצב שהוא המלך. רואים שהנצב הוא משפיע, הוא מלך, למה הוא לא מביא פסוק זה אלא "הנער הנצב על הקוצרים" – למה? כי רוצה לומר שלא רק המלך, שבראש הפירמידה, הוא נצב, אלא כל אחד בזירת השפעתו הוא נצב. "אתם נצבים היום כלכם" – כל אחד נצב.

לפי פשט הזכר-המשפיע הוא הנצב, אבל בפנימיות הנקבה עוד יותר נצבת מהזכר. איך קוראים לאמא של דוד המלך? נצבת. היא נצבת, שייך למלכות. האמא של המלכות נצבת, כמו שהאיש נצב, ועוד יותר גבוה.

ב. פרצוף עשר מדרגות העם "אלהיכם" – הכתר של מדרגות היהודים

נאמר ווארט עמוק בפסוק "אתם נצבים היום

י' שה"ש ח, יב.

יא תניא פ"ב.

יב תהלים פב, ו.

יג ע"ח שמ"ב (דרושי אבי"ע) פ"א.

יד זהר ח"ב פב, א.

ו' סה"ש תש"א עמ' 144; אג"ק מוהר"י צ"ח א"א עמ' שפד ו-תפא (בשם אחד מגדולי החסידים).

ז' נוסח הכתובה, ע"פ משלי יח, כב (תוספת המלה "הטוב").

ח' רות ב, ה-ו.

ט' מלכים א כב, מח.

חכמה, "ראשית חכמה"^כ, ושבת הוא נשיא השבת – **יב** שבטים עם הנשיאים שלהם, שרשי המשפחות, מתאימים לבניה בקבלה.

החידוש שלנו כאן היה ש"אלהיכם", שכתוב עוד קודם, הוא הכתר, ופשיטא ש"כל איש ישראל" היינו תפארת, "תפארת ישראל"^{כד}. הפסוק הראשון פשוט יחסית.

המדרגות מנצח עד מלכות בפסוק השני

מה עושים בפסוק השני? הוא אור חוזר. אם לא הייתי באמצע פרצוף, הכי פשוט, מתאים ונחמד היה לשים את "טפכם נשיכם" (הששי והשביעי) ביסוד ומלכות. **טף** גם לשון **טפה**, הטפה הזרעית. לכן, אף שהיה אפשר להמשיך את הפרצוף לפי הסדר ולומר שאחרי "כל איש ישראל", תפארת, "טפכם נשיכם" היינו נצח והוד, נאמר שהם יסוד ומלכות.

נצח והוד צריכים להיות זוג – "מחטב עציך עד שאב מימין". למה נצח והוד אחרי יסוד ומלכות? הרבה פעמים בקבלה הרגלים אחרי יסוד ומלכות. "חטב עציך" גם רמז ברור ל"כליות יועצות"^{כה} (כמו שגם כותב ב"היום יום", רק שמסביר בצורה מיוחדת). תמיד מציירים את שואב המים כנושא שני דליים, לשם האיוון ושיווי המשקל, היינו סוד המאזנים בנצח והוד, אך העיקר הוד, לשון הד כנודע.

אמרנו שעיקר החידוש של בעל אוה"ח הק' הוא לגבי הגרים, שיש לנו ערבות עליהם. מוסבר ש"מחטב עציך עד שאב מימין" היינו גם גרים, כמו הגבעונים (בדורו של יהושע, וכן היה כיצוא בזה בדורו של משה, כמבואר בחז"ל^{כו}), אבל לפי הפשט – לדורות – יכול להיות כמו היהודים הפשוטים של הבעש"ט (כפי שאמרנו בשיעור במוצאי שבת^{כז}).

כג תהלים קיא, י; משלי ד, ז.

כד איכה ב, א.

כה ברכות סא, א.

כו מובא ברש"י בתחלת הפרשה.

כז בחלקו השני של השיעור – שעסק בעיקר בסוגיית הערבות עם הגרים באוה"ח – שידפס אי"ה בפני עצמו.

יש כמה שיטות שונות איך להקביל את עשרת הסוגים לספירות, אפילו אצלנו יש כמה שיטות^ט, וכעת נאמר עוד שיטה שהיא ודאי משהו חדש.

נשים לב שאחרי ה"טפכם נשיכם", בסוף הרשימה, כתוב "וגרר אשר בקרב מחניך מחטב עציך עד שאב מימין" (על "מחטב עציך עד שאב מימין" יש ווארט ב"היום יום" בימים אלה^ט – שבעים פנים לתורה). להלכה, החידוש העיקרי של בעל אוה"ח, בכך כל הברית כאן היא קבלת ערבות, הוא ביחס לגרים. יש מחלוקת בראשונים אם הערבות כוללת את הגרים^י. לפי בעל אוה"ח פשיטא – לא כפירוש רש"י ולא כפירושי תוס' (יש כמה פירושים) – שיש ערבות גם על הגרים.

בכל אופן, כשעושים פרצוף צריך למקם כמה שיותר דברים לגביהם ברור שהם 'מתלבשים' על הספירה שלהם. יש כאן כמה דברים די ברורים: מהכי ברורים ש"ושטריכם" שייך לגבורה. "זקניכם" לא הייתי יודע – יתכן חכמה, "זה קנה חכמה"^{יח}, או חסד, "ואברהם זקן"^{יט} (עד אברהם, איש החסד, לא היתה זקנה בעולם?). הקבלת "ושטריכם" לגבורה אומרת לי ש"זקניכם" שלפניו מקבילה לחסד^כ (לא כתוב "שפטיכם" אלא "זקניכם").

נחזור אחורנית: לפי הקבלת "זקניכם" ו"שטריכם" יוצא ש"ראשיכם שבטיכם" שלפניהם צריך להיות חכמה ובניה (ושיטת רש"י ש"ראשיכם שבטיכם" היינו "ראשיכם לשבטיכם" היינו מה שחכמה ובניה הן "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"^{כז}). ראש הוא

טו ראה שני אופנים בשיעור פרשת נצבים תשנ"ט.

טז לוח "היום יום" ל"ט אלול.

יז ראה נדה יג, ב ברש"י ובתוספות.

יח קידושין לב, ב.

יט בראשית כד, א.

כ ב"מ פז, א (ובכ"ד).

כא שרשי החסד וגבורה ("זקנים ושטריכם") הם בתרין עטרין שבדעת, וכידוע שחכמה ובניה חסד וגבורה היינו סוד ד מוחין שבתפילין כו' (והרמז: "ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם" משלים ל-1764, 42 ברבוע, ד פעמים אמת, הערך הממוצע של כל אחד).

כב ראה זחר ח"ג רצ, ב; זחר ח"א קכג, א.

סוד הגרים בדעת

יש שתי גירסאות, או שישאל יהיו חכמים עוד יותר גדולים, או בלי המלה ישראל (כנראה גרסה יותר מדויקת). לפי זה תיקון הערבות – גם ערבות היא דעת²⁷ – הולך דווקא על הגרים, על הדעת, ודווקא דעת שמתגלה לאחר "נשיכם"-מלכות (רמז לנעמי ורות), דעת העולה מהעולמות התחתונים. הדעת הזו היא באמת לא ספירה כמו שאר הספירות, אלא כלל שמתגלה בסוף. אחרי המלכות הגר נשאב מלמטה ומגיע עד לדעת (או דנוקבא דז"א, "נשים דעתן קלה"²⁷, או דז"א). ולסיכום:

כתר "אלהיכם"	חכמה "ראשיכם"
בינה "שבטיכם"	דעת "וגרך"
גבורה "ושטריכם"	חסד "זקניכם"
תפארת "כל איש ישראל"	נצח "מחטב עצך"
הוד "עד שאב מימך"	יסוד "טפכם"
מלכות "נשיכם"	

עד כאן כסינו כבר את כל עשר הספירות (מ"אלהיכם"-כתר ועד "נשיכם"-מלכות), ואם כן מהם הגרים? כאן הרמז הוא שהגרים בזמן משה רבינו וגם אחר כך הם סוד הערב-רב, **ערב-רב** בגימטריא דעת²⁸ (בחנית משה, לכן הוא קבל אותם והכניסם ל"דור דעה". ערב רב גם לשון ערבות, משה רבינו מקבל ערבות על הערב-רב, ולכן הוא צריך להתגלגל ולחזור בכל דור ודור על מנת לתקנם, ורק בסוף תיקונם יבוא משיח). הראיה של רש"י שלא יכולה להיות ערבות היא בגלל המספר שלהם. כתוב בגמרא שהיו כך וכך בריתות לפי מספר בני ישראל, ולא סופרים את הגרים שלא ידוע מספרם (אמנם יש מקום אחד בחז"ל שמספרם היה כפליים כיוצאי מצרים).

כל ההקבלה היתה בשביל החידוש הזה: בדרך כלל אומרים שגר נאחז במלכות, אבל יש גרים מיוחדים כמו רחב הזונה שנאחזת גם ביסוד (סוד חוט השני²⁹, אות האמת³⁰, שלה³¹), אבל החידוש שלנו כאן שלהיות גר, להתחבר לעם ישראל, זו פעולת דעת. "אל אחר איסתריס ולא עביד פירין"³² – לגוי אין דעת ועל מנת להיות יהודי צריך לקנות דעת. או שהגרות תופסת או שלא, תלוי בדעת, וגם בדעת גופא יתכן שהתפיסה היא רק הגבורות של הדעת. אם הגיור נעשה בשלמות – בפרט אצל גר גבר, שגם מל וכו' – צריכה להיות שלמות הדעת, גם חסדים וגם גבורות. בכל אופן, לעתיד לבוא כתוב "כי מלאה הארץ דעה את הוי"³³ והרמב"ם כותב ש"כולם ידעו אותי".

כח ע"ח של"ב (הארת המוחין) פ"ב (מ"ת).

כט יהושע ב, יח: "...את תקות חוט השני הזה תקשרי בחלון..."

ל שם פסויב: "...ונתתם לי אות אמת".

לא ראה ספר הליקוטים יהושע פ"ב.

לב ע"פ זהר ח"ב קג, א.

לג דעת נוטריקון דעת-ערבות = 1152, הרבוע הכפול של 24, כאשר ה"כנף" הוא אמונה, ודוק. לד שבת לג, ב.

בקיזור – תובנות ונקודות 'עבודה':

- אומרים לחתן ולכלה "אתם נצבים" – עד כה היה כל אחד לעצמו, אך כעת עליכם לקבל אחריות וערבות זה על זה, למשפחה שעתידיה להתרחב ולכל הסובבים.
- יש אחריות הדדית בין המשפיע והמקבל וכל יהודי "נצב"-אחראי על סביבתו.
- כל היהודים הם "אלהיכם" – בעלי "חלק אלוה ממעל ממש" – "אני אמרתי אלהים אתם".
- הערבות ההדדית היא פעולת דעת וגם הגיור הוא פעולת דעת.
- משה רבינו, הדעת של כלל ישראל, החל את פעולת הגיור – החושפת את הדעת בגר המצטרף לעם ישראל – ובהשלמתה יתקיים "כי מלאה הארץ דעה את הוי" כמים לים מכסים.

ד"ה "להבין ענין תשר"ת" לרבי הלל מפאריטש

ישיבת אור החיים

קיצור מהלך השיעור

ביום ההילולא של הרה"ח רבי הלל מפאריטש זצ"ל נלמד מאמר קצר שלו בסוד תקיעת שופר. במאמר מסביר רבי הלל כיצד המהלך של השופר – "מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה" – מתקיים גם מלמטה למעלה, כאשר אנו צועקים מן המצר ובכך גופא זוכים לצאת למרחב, וגם מלמעלה למטה, כאשר ה' יוצא מנקודת העצם שלו ו'מתרחב' להאיר לנו. שתי התנועות יחד יוצרות 'עיוול' שלם הנשלם בראש השנה.

להבין ענין תשר"ת שתוקעין בר"ה [יש להעיר שבמנהג חב"ד תוקעים את כל התשר"ת-תש"ת-תר"ת גם באלול].

יש הרבה כוונות לסוגי התקיעות. לדוגמה, כתוב שתקיעה-שברים-תרועה היינו אברהם-יצחק-יעקב¹, כאשר התקיעה הנוספת בסוף היא דוד².

יש לנו גם שער שלם בסוד הוי' ליראיו בכוונות השופר³. כוונה אחת שמתאימה לכאן היא שמתחילים בפשוט ומסיימים בפשוט, כמו "הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר"⁴. גם בעבודת ה', מתחילים מקול פשוט וחוזרים לקול פשוט, ובאמצע יש מורכב – ההיפך מפשוט הוא מורכב. יש קצת מורכב, שברים, והרבה מורכב, תרועה.

ההסבר בסוד ה' ליראיו, שהקול הפשוט הראשון הוא צעקה – "צעק לבם אל א-דני" (פסוק שקראנו אתמול באיכה). שברים-תרועה הם משום ספק – איננו יודעים אם התרועה של התורה היא מה שאנחנו קוראים שברים או מה שאנחנו קוראים תרועה⁵. מסבירים שאלה שתי תנועות-חוויית בנפש – אנחה ("גנוחי גנח") ובכיה ("לילוי ליל"). שברים הם אנחה, אה-אה-אה, ובחב"ד יש נוסח מיוחד

היום יום ההילולא של רבי הלל מפאריטש – נלמד דרוש קצר ממנו, מתוך פלח הרמון האחרון שהודפס, על חדש תשרי. יש עוד כמה כרכים שצריכים להדפיס – אין עדיין את חומשים במדבר ודברים. בראש השנה "מצות היום בשופר"⁶, ובעצם כוונת השופר מתחילה מר"ח אלול – עוד מעט – בו תוקעים בשופר. וכבר בסוף שבוע זה, בחמשה עשר באב, מתחילים לאחל **כתיבה וחתימה טובה** (= **חמשה עשר באב**)⁷. לכן בחרתי שנלמד קטע על ראש השנה.

צעקה-אנחה-בכיה-קריאה

יש כאן קטע של פחות מעמוד⁸, עמוד כז:

נרשם ע"י איתאל גלעדי לא מוגה. ו"א מנחם-אב ע"ט – כפ"ח. א ר"ה פ"ג מ"ג.

ב בכלל, כתוב שחדש אב וחדש תשרי הולכים יחד. יש רמז מפורסם ש"בראשית", המלה הראשונה בתורה, היא אותיות **אב-תשרי**. לפעמים מפרשים **ב-א תשרי**, ראש השנה ("זה היום תחלת מעשיך", יום בריאת אדם הראשון), אבל יש קשר בין חדש אב לחדש תשרי. בשנה העברית (החל מ"החדש הזה לכם ראש חדשים", חדש ניסן) תשרי הוא החדש השביעי ואב הוא החדש החמישי – יחד **זה**, רמז לנבואת משה רבינו באספקלריא המאירה, "זה הדבר אשר צוה הוי'", וכן, דווקא בשני החדשים האלה צירוף שם הוי' הוא בעל משמעות (מה שאין כן צירופי שאר החדשים): הצירוף של אב הוא **הויה**, גם לשון התהוות (הפירוש הפשוט של שם הוי') וגם מלשון "הנה יד הוי' הויה במקנך" (אין עוד "הויה" בתנ"ך, וכאן הוא מצטרף לשם הוי' ב"ה) במכת דבר (רמז לחרבן בית המקדש בחדש אב, אך לשון התהוות רומז ל"על מנת שיבוא אריה במזל אריה ויבנה אריאל" בנין עדי עד). הצירוף של תשרי הוא **הויה**, הכי נפוץ. אין "הויה" אלא לשון שמחה (ע"פ בראשית רבה מב, ג), לכן שיא חדש תשרי הוא "זמן שמחתנו". עוד מאמר חז"ל שאנחנו אוהבים – אין "הויה" אלא מיד⁹ (ספרי ראה ג, כי תבוא ג), משיח נאו. "הויה" הוא שמחה ומיד – צריך מיד להיות שמח, לא לדחות (**בראשית**) = **חדש השביעי שמחה מיד** ראשי תבות **שמחה** וכן **חמשה**, רמז לחדש החמישי).

ג מאמר שנדפס קודם ב"אמרי נעם".

ד זהר ח"ג גרל, ב.

ה ראה פנ"ח שער השופר פ"ד.

ו שער "קול שופר" (עמ' תפה). ראה ספר עולמות מאמר 19.

ז קהלת ג, כ.

ח איכה ב, יח. "צעק לבם אל א-דני" = **חתך**, שם הפרנסה (פנ"ח שער הזמירות פ"ה) – בראש השנה צועקים לפרנסה, ברוחניות ובגשמיות.

ט ר"ה לד, א.

י שם לג, ב (וראה רש"י).

[ב]ר"ה תרכ"ג אמר [רבי הלל ש] שני הפירושים הם בסידור [עם דא"ח¹⁰]. ובעט"ר [הספר המיוחד של אדמו"ר האמצעי על חגי תשרי, עטרת ראש¹¹]. אם כן, כתובות בחסידות שתי השמועות – כנראה שייך לשרש הנשמה של התוקע, או גם של השומע, האם מתחילים בהמשכה וגומרים בהעלאה או הפוך.]]
והפסוק מסייע לפי זה [הפירוש השני, שהתקיעה הראשונה מלמטה למעלה והשניה מלמעלה למטה].
כמ"ש מן המצר קראתי י"ה [אמנם כתובה כאן לשון קריאה, אבל "מן המצר"י, מלמטה]. ענני במרחב י"ה, מתחלה קראתי מלמטה ואח"כ ענני בתקיעה אחרונה מלמעלה למטה [בדרך כלל, בכל עבודת ה', לכתחילה יש אתערותא דלתתא ואז אתערותא דלעילא, וכך משמע גם כאן. מהקדמת הפירוש הראשון, שקודם המשכה ואז העלאה, משמע קצת שהוא יותר נפוץ בחסידות. איך יפרשו לפיו את הפסוק? על פי המלה "קראתי", כנ"ל – אני קורא, אין הכי נמי, כאשר כוונתי היא המשכה, כמו הבן הקורא לאביו לבוא אליו].

משל העיגול

והנה הגם שמבואר בפסוק שבמקבל הוא רק מיצר ובמשפיע מרחב [משמע מהפסוק שאנחנו, התוקעים מלמטה, במצב של מיצר – אני בצרה, במיצר – והמרחב הוא ה'. משמע שהמיצר קורא למרחב], אבל יש אופן להיפוך שבמקבל המרחב ובמשפיע המיצר [לכתחילה משמע שהמקבל המיצר והמשפיע המרחב, אבל אפשר לומר הפוך. איך נמצא המיצר, הנקודה, אצל המשפיע? כמו במשל הרב והתלמיד של המגיד – כדי להשפיע המשפיע צריך לצמצם את עצמו, למצוא רק נקודה אחת שמתאימה למקבל, להיות במיצר].

זהו עיקר החידוש של המאמר: באמת אצל כל אחד יש מיצר ומרחב – גם אצלי צריך להיות מיצר ומרחב שלי, וגם אצל ה' כביכול יש את המיצר והמרחב שלו.

כבר נקדים להסביר מה שיכתוב: המשל הוא עיגול. אני חוצה את העיגול בקו מאוזן – יש חצי עיגול מלמעלה וחצי עיגול מלמטה. בכל עיגול, הכי

לשברים, לא כמו בכל העולם, שממש נשמע כמו אנחה. התרועה, קולות קצרים, היא בכיה. התקיעה בסוף הוא קריאה – קריאה פשוטה ("בכל קראנו אלינו" – "אליו ולא למדותיו"¹², קריאה אל עצמותו יתברך ממש). יש צעקה פשוטה וקריאה פשוטה – שני דברים פשוטים.

ולסיכום:

תקיעה אברהם צעקה
שברים יצחק אנחה
תרועה יעקב בכיה
תקיעה דוד קריאה

[מה ענין הקריאה?] קוראים לה, 'משיח נאו'. גם קוראים באופן פשוט, כמו שכתוב בתניא¹³ שקריאה בתורה היא קריאת הבן לאביו – 'בוא'. [הרב הסביר תשר"ת, מה עם תש"ת ותר"ת?] בתש"ת ובתר"ת אתה מוותר על האנחה לטובת הבכיה או על הבכיה לטובת האנחה – זהו הספק בתורה. אחר כך, בחג הסוכות, זמן שמחתנו – "אין שמחה כהתרת הספק", המאה קולות של השופר נעשים סכך לסוכה¹⁴, ודווקא ס תקיעות כ שברים ו-כ תרועות, הכל מכוון בדיוק, כידוע מר' לויק, אבא של הרבי¹⁵.

שתי התקיעות – מלמטה ומלמעלה או מלמעלה ומלמטה?

כאן הפירוש של רבי הלל:

הנה הגם שמבואר במ"א שתקיעה הא' היא מלמעלה למטה ותקיעה אחרונה מלמטה למעלה, אבל יש פ' להיפך שתקיעה הא' מלמטה למעלה [והאחרונה מלמעלה למטה]. [יש בחסידות שתי כוונות הפוכות. תקיעה אחת היא המשכה ואחת היא העלאה, אבל יש שתי כוונות מאיפה מתחילים. אם אני קורא לאבא לבוא – התקיעה היא יותר המשכה מלמעלה למטה. צעקה היא יותר העלאה מלמטה למעלה.]

יא דברים ד, ז. "בכל קראנו אליו" = 456, "ואלה תולדת יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק" (בראשית כה, יט), בני, וביחד עם "צעק לבם אל א-דני", חתך-מזוני כנ"ל, פשוט לפניו ופשוט אחריו, עולה 884 = חיים פעמים אחד, "החותך חיים לכל חי" (פיוט "וכל מאמינים"), "מאן דיהיב חיי יהיב מזוני" (ע"פ תענית ח, ב).

יב פרדס רמונים של"ה פ"ב בשם הספר.

יג פל"ז.

יד ראה פע"ח שער השופר פ"א ושער חה"ס פ"ד; מ"ח מסכת ימי מצוה וסכה פ"ג מ"א.

טו תורת לוי"צ עמ' שג.

טז סידור עם דא"ח רמא, ג.

יז עטרת ראש כא, א (וראה שם נו, ב).

יח תהלים קיח, ה.

העולם הבא, אבל איך זכה להיות 'רבי'? הרי לא למד תורה כלל – עבר עבירות ואז מת ברגע אחד מתוך תשובה?! מסבירים שהוא הרבי של כל בעלי התשובה – בעל תשובה באמת צריך ללמוד ממנו.

היצר לו מאוד עד שנתגלה עצמיות היחידה [צער] על מה שעשה בחיים נגעה לו עד עצמיות היחידה. כל מילה אצל רבי הלל מדויקת – לא מדובר בגילוי היחידה אלא ב"עצמיות היחידה", מדרגה שנקראת "יחידה ליחדך"²⁰. יותר מבצדיקים [הכי גדולים] גם מרשב"י [פלאי פלאות, ראב"ד אפילו יותר מרשב"י]²¹. שה"י לו [לרשב"י] התגלות עצמיות היחידה רק שנתגלה כל מה שאפשר לבוא לגילוי [אפילו בביטוי "עצמיות היחידה" יש שתי מדרגות – כמו שהרבי תמיד מחלק בין עצמיות לגילויים. בעצמיות היחידה יש מה שיכול להתגלות, ואם אכן מתגלה, כמו אצל רשב"י, איני צריך למות – אותה מדרגה מתגלה, בחינת גילוי אור].

אבל בר"א בא בהתגברות גדול [יותר מאצל רשב"י, ובשל אותה התגברות עצומה הוא מת. כשנדב ואביהוא מתו כתוב שהקריבו אש זרה, אבל אצלו לא כתוב כך – אין בקורת עליו בזה. אדרבא, כתוב "יש קונה עולמו בשעה אחת" (ר"ת **עקיבא**)²², הוא הגיע לדרגת רבי עקיבא, רבו של רשב"י, שמת על קידוש ה'. זהו התיקון שלו ושל כל בעלי תשובה עד משיח (כמו שזכות עשרה הרוגי מלכות עומדת לכלל ישראל ומקיימת אותנו עד ביאת משיח, כמבואר באריז"ל²³). (יש לו גלגולים?) כדי שיזכה לפעול פה משהו בעולם, ליזכות אותו בלימוד תורה וקיום מצוות מעשיות שלא זכה לקיים בחייו. כאן הווארט מאד חזק, שאצל רשב"י מופיע רק מה שיכול להתגלות מתוך עצמיות היחידה, ואצלו בהתגברות גדול, יותר מרשב"י.]

כב הושענא ליום ג' של חג הסוכות.

כג והנה, רבי אלעזר בן דורדיא ועוד רבי שמעון בר יוחאי עולה 1712 שהוא ד"פ "צעק לבם אל א-דני", ד"פ שם חתך כנ"ל, היינו שם חתך פנים ואחור (ח חת חתך, חתך תך ך) ו"צעק לבם אל א-דני" ברצוא ושוב (צעק, צעק לבם אל, צעק לבם אל א-דני, לבם אל א-דני, אל א-דני, א-דני). גם רשב"י מקיים "כל ימיו בתשובה" (שבת קנ"ג, א) – הרי שרשו בזיהרא דאמא עילאה, תשובה עילאה – ומקיים "צעק לבם אל א-דני" אבל אצל ראב"ד מתקיימים יותר עמוק ועצמי מאצל רשב"י.

"צעק" = ו"פ הוי' = א-דני פנים ואחור. חלק המילוי של "צעק" – דיק ינון = "צעק"! יש צעקה חיצונית וחסית, צעקה בקלא דאשתמע, ויש צעקה פנימית ועצמית, צעקה חרישית בקלא דלא אשתמע כלל, וד"ל.

כד יונת אלם (מהדו"ב מכת"י) ח"א פמ"ו. בן יהודה ע"ז י, ב.

כה ראה שער הגלגולים הקדמה לו.

למעלה יש נקודה והכי למטה יש נקודה, ובשני הצדדים מתפשט – מהנקודה נעשה מרחב. שני המרחבים נפגשים ונעשה עיגול. משל פשוט מאד, לכאורה, אבל ציור חשוב. לכל אחד יש את הנקודה שלו – אני הנקודה למטה וה' הנקודה למעלה – וכל אחד מתרחב, ובמרחב נפגשים ומתחברים, ואז הופך להיות עיגול אחד שלם. כעת נקרא בפנים: והוא כמו דבר עגול חצי עגול למעלה וחצי למטה, שבחציו שמלמטה המיצר [הנקודה] למטה והולך ומתרחב עד שבא לפ"ע המרחב שבמשפיע ומתקרב מרחב למרחב והיו לאחדים.

עד כאן המשל. [איך המקבל הוא מרחב? לכאורה הוא תמיד מיצר.] הוא מתרחב בעצמו – אני מתחיל ממיצר, אבל ככל שעולה לקראת ה' על מנת לקבל ממנו את "האור כי טוב"²⁴ שהוא חפץ להשפיע לי, הכלי שלי הולך ומתרחב. בהמשך הוא יסביר יותר לעומק מהו המרחב אצל המקבל.

תשובת רבי אלעזר בן דורדיא

כעת הוא מסביר ב'עבודה':

והנה בנש"י המיצר הוא מה שממעמקים קראתיך ה' [עוד פסוק של מיצר וקריאה, אותו אומרים בכל עשרת ימי תשובה]. והוא נ"י שמרגיש בנפשו שחטא ופגם ומיצר לו מאוד [צר לי כשחושב על הענין, עושה חשבון נפש מה פגמתי – יש לי צער, עושה אותי צר]. וכמו ר"א בן דורדיא שחטא ופגם בכל המדריגות של הקדושה,

אדמו"ר הזקן מביא בתניא²⁵ את הסיפור של רבי אלעזר בן דורדיא²⁶. הוא לא הניח דבר בתורה שלא עבר עליו, עשה את כל העבירות, פגם בכל העולמות. כל עבירה פוגמת במקום אחר – והוא פגם בכל סדר ההשתלשלות, מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין, בכל העולמות, בכל הספירות, בכל המדרגות. מה כתוב כשהוא התעורר בתשובה? שם את ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שמת מתוך תשובה. יצאה בת קול "רבי אלעזר בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא". כאשר רבי שמע את בת הקול הוא בכה – "יש קונה עולמו בשעה אחת, ויש קונה עולמו בשנים רבות". שואלים בחסידות – מילא שהוא מזומן לחיי

יט בראשית א, ד.

כ פמ"ג.

כא ע"ז י, א.

מצר ומרחב – למעלה ולמטה

ויש בזה תענוג ומרחב גדול ולפי ערך המיצר כן הוא המרחב י"ה [כעת עונה לשאלה איפה המרחב אצל המקבל. הבנתי שהמיצר הוא "ממעמקים קראתיך הוי'", אבל איפה המרחב שלוש המרחב קצת דומה לנדב ואביהוא – תוך כדי התגברות העצמיות של היחידה יש תענוג מופלא, ואותו תענוג הוא המרחב שלו מתוך המיצר. ווארט מאד חזק: כמה שיותר מיצר – ככה יותר מרחב].

והמשל לזה היוצא מבית האסורין מרגיש תענוג גדול לפ"ע היסורין שסבל [ככל שהוא סבל יותר בתוך בית הסהר – כך כאשר הוא משתחרר הוא מרגיש תענוג מופלא ביותר. זהו בדיוק מאמר חז"ל "לפום צערא אגרא"¹⁰ – לפי כמות הצער כך גם שכר, לא רק בעולם הבא אלא הרגשת התענוג בעולם הזה מהשחרור מהסבל והצער. נמצא שהצער הוא המיצר ואילו השכר הוא המרחב¹¹]. וכמו שביצ"מ אמרו בזהר שאז הרגישו תבירו דגרמא ומזה גופא ה' התענוג [עבודת הפרך בשעבוד מצרים היא "תבירו דגרמא", שבירת העצמות, והתענוג ביציאת מצרים מתוך השבירה שקדמה לו]. ובאו שני הפכים בנושא אחד [בן רגע, מההפך אל ההפך, ה"תבירו דגרמא" הפך לתענוג עצום].

ועוד יש בזה משל מעני שאין לו לחם במה להחיות נפשו הרעבה וכאשר מצא די סיפוק להשיב נפשו אז הצער והחדוה כא' ישכנו [עני הולך למות מרעב ופתאום מוצא פת לחם – לא שהוא מתעשר, הוא מוצא משהו להחיות את נפשו. באותו רגע הוא עדיין מרגיש את הצער, וגם את החדוה – שהוא מצא את מחיתו. הווארט כאן שהתחושות-החיות-ההרגשות של המיצר והמרחב מתקיימות ביחד].

וכן הוא במיצר ומרחב שבנש"י שצ"מ מיצר מתרחב [המיצר הוא שמרחיב אותו. קצת מזכיר את הפירוש החסיד¹² ל"לחיותם ברעב"¹³ – יום כיפור הוא תענית, הוא צער, אבל הצער גופא נותן חיות, שהיא תענוג, מקור החיים. חויה זו של יום כיפור מתחילה כבר מתקיעת שופר בראש השנה. גם אצל כל יהודי

יש משהו בעצם הצער שמתרחב מיניה וביה, הופך מיניה וביה לתענוג כאשר הוא יוצא מהמיצר].

עד כאן הסביר את המיצר והיציאה למרחב מלמטה למעלה, בנשמות ישראל, וכעת אומר שאותו דבר למעלה, אצל ה':

וכן מלמעלה מתגלה מבחי' עצמיות מה שאי אפשר לבא לידי גילוי ובא למרחב י"ה.

יש משהו בעצם, בנקודה למעלה, שמצד אחד לא שייך להתגלות. כמו הפירוש של רבי הלל עצמו¹⁴ על "אור חדש [על ציון תאיר]"¹⁵, שלא יכול להתגלות, לא בגדר אור – והוא מתגלה, 'חדש להיות אור', שעד כה היה עצם. אלה המיצר והמרחב מלמעלה למטה – מתוך העצם, שלא יכול לבוא לידי גילוי, ובכל זאת יש גילוי. מתגלה מה שאי אפשר להתגלות – אז בא ל"מרחב י"ה". זהו המשל שלו, שגם מלמעלה למטה יש ממיצר למרחב וגם למטה למעלה – ודווקא במרחבים הם נפגשים.

המצר והמרחב מלמעלה לפי המצר והמרחב מלמטה

כעת צריך להסביר את כל סדר תשר"ת:

ובא בתחילה בתקיעה פשוטה [הפשוט שלפניה]. אח"כ שברים ג' מוחין, תרועה ט' יבבות ג', מוחין וו"ק [הכל מלמטה למעלה. מתחיל ממיצר, בא לידי ביטוי בשלש קולות השברים שכנגד המוחין, ואחר כך מתפרט יותר – הרכבה ופירוש – לתשע יבבות התרועה, המוחין עם המדות¹⁷]. ואח"כ [אחרי כל הפירוש הזה]. תקיעה פשוטה המורה על המשכה פשוטה הבא מלמעלה מענג הפשוט ובא למרחב לפ"ע מרחב שבמקבל ונעשה דבר שלם [ה' נענה מלמעלה, "ענני במרחב י"ה". לפי ערך המצר והמרחב שלי – קורה אותו דבר אצל ה', המיצר והמרחב שלו, "הוי' צלך על יד ימינך"¹⁸ כפירוש הבעל שם טוב¹⁹

ל נתבאר במאמר ד"ה "הרכבת אנוש לראשנו" להרה"צ ר' הלל מפאריש (נדפס במגיד מראשית אחרית, גל עניי תשע"ג) ובסיום ביאורו להקדמת דרך חיים.

לא ברכת "יוצר אור" (נוסח אשכנז וספרד).

לב הקבלת תקיעה-שברים-תרועה לכתר-מוחין-מדות מתאימה למבואר אצלנו (התועדות סליחות ע"ט – נדפסה בחוברת זו) שתקיעה-שברים-תרועה היינו צדיק-בינוני-רשע – הצדיק תקן גם את העל-מודע שלו, ואצלו מאיר הכתר; אצל הבינוני העיקר הוא עבודת "מח שליט על הלב", באמצעות המוחין; אצל הרשע העיקר הוא המדות הבלתי-מתוקנות – "הרשעים הם ברשות לבם ואין לבם ברשותם".

לג תהלים קכא, ה.

לד קדושת לוי פרשת נשא בשם הבעש"ט.

כו אבות פ"ה מכ"ב.

כז ורמז: **צער-מצר** = 690, "משה משה" לא פסיק טעמא בגווייהו" (ע"פ זהר ח"א קכ, ב; ח"ג קלח, א), **שכר-מרחב** = 770, **שכינה שכינה**, שמדברת מתוך גרונו של משה, וד"ל.

כח לקו"ת ש"ש יד, ב ובכ"ד.

כט תהלים לג, יט.

זו נקודה מאד חשובה: רבי אייזיק הוא משכיל, מוחין, ורבי הלל הוא עובד, מדות – אבל הכל טפל, הכל בא רק כהמשך לעיקר, לתנועה העצמית. השאלה איך היתה התקיעה הראשונה, הקול הספונטאני. אחר כך מתפרט למוחין ומדות. ודאי שהפירוט חשוב, כי העניה מלמעלה למטה היא אחרי הפירוט. בכל אופן, המרחב למטה הוא לפי ערך התקיעה הראשונה, וגם ההמשכה למעלה לפיה. הווארט שכמה שיש מיצר ומרחב מלמטה, כך יש מלמעלה למטה – כדי שיתחברו ליצור עיגול שלם.

(צל ראשי תבות "צעק לבם" – ה"מן המצר אל המרחב" מלמעלה הוא הצל המדויק של ה"מן המצר אל המרחב" מלמטה, שלפי עומק ה"צעק לבם אל א-דני"). דווקא במרחב נפגשים ונעשה עיגול אחד שלם, דבר שלם.

[לא הבנתי את הדרך מהמצר למרחב]. קודם יש את הקול הפשוט – כבר יש מיצר ומרחב – ואחר כך הוא מפרט. כל כחות הנפש, המוחין והמדות, הם פירוט התנועה העצמית. כלומר, בעצם אין ערך לשכל ומדות ללא גילוי העצם, שהוא יסוד העבודה.

בקיזור – תובנות ונקודות 'עבודה':

- "מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה" – בפשט המקבל צועק מן המצר (בתקיעה הראשונה) והמשפיע עונה לו במרחב (בתקיעה האחרונה), אך יש גם תנועה הפוכה.
- מעגל שלם נוצר רק מחבור מן-המצר-אל-המרחב של המקבל עם מן-המצר-אל-המרחב של המשפיע.
- ככל שמרגישים יותר את צער מצר הגלות מרגישים יותר את שמחת היציאה למרחב, עד ש"הצער והחדוה כאחד ישכנו".
- התפשטות ה'השכלה' במוחין (שברים) וה'עבודה' במדות (תרועה) הן לפי יסוד העבודה – גילוי העצם בצעקה אל ה' (תקיעה) – והוא הנותן להן ערך ומשמעות.
- אצל המשפיע היציאה מן המצר אל המרחב היא היכולת לגלות את נקודת העצם – הענג הפשוט שמצד עצמו אינו מסוגל להתגלות.
- חשוב להרגיש את הצער אך גם לצאת אל המרחב בשמחה (והא בהא תליא, השמחה לפי הצער) – כי גם אצל ה' התפשטות הגילוי מנקודת העצם (המצר) היא בדיוק לפי המרחב שאצל המקבל.

תקיעת כף

לפני התקיעות אומרים מזמור מ"ז בתהלים שבו כתוב "כל העמים תקעו כף" – תקיעת כף קשורה לתקיעת שופר. תקיעת כף היא התחייבות בין אנשים ("תקעת לזר כפוך"), ולפני תקיעת שופר צריך להתחייב בדעתנו לתת הרבה צדקה, "ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה". תקיעה היא קול פשוט, שאינו מתחלק, וכך יש 'לתקוע את הדעת' בפשטות, בהחלטה חזקה, לתת כמה שיותר צדקה השנה הזו. זו תקיעת כף, התחלה וסוף של כסף.

ביאורים בפרקי אבות

פרק ו משנה ח

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה מְשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי
אָמַר: הַנוֹי, וְהַפֶּחַ, וְהָעֶשֶׂר, וְהַכְּבוֹד, וְהַחֲכָמָה, וְהַזְקָנָה,
וְהַשְׂבִּיבָה, וְהַבְּנִים, נֶאֱמָר לְצַדִּיקִים וְנֶאֱמָר לְעוֹלָם... רַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּן מִנְסֵיָא אָמַר: אֵלּוּ שִׁבְעַת מִדּוֹת שְׁמִנּוּ
חֲכָמִים לְצַדִּיקִים, כָּלֵם נִתְקַיְמוּ בְּרַבִּי וּבְבָנָיו

נוי - "בן עשרים לרדוף". עיקר
נוי האדם בגיל עשרים, כשרודף אחר
פרנסתו ועליו למצוא חן בעיני רואיו;
כח - "בן שלשים לכח"; עושר - "בן
ארבעים לבניה". "אין עשיר אלא
בדעת"^ה, "ובדעת חדרים ימלאו כל הון
יקר ונעים [דהיינו עושר]"^ז, והרי "אם
אין דעת אין בינה". וכן לפי הקבלה
"בינה עד הוד אתפשטת [מתפשטת]"^ו והעשירות
נמצאת בספירת ההוד;^ז כבוד - "בן חמישים לעצה",
כבוד לאדם שמתיעצים אתו; חכמה וזקנה - "בן
ששים לזקנה"; שיבה - "בן שבעים לשיבה"; בנים
(תלמידים) - "בן שמונים לגבורות". בנים אלו
תלמידים, "כל המלמד בן חברו תורה מעלה עליו
הכתוב כאילו ילדו"^ט. "גבורות" היינו ההשפעה בכח
הגבורה המצמצמת ומחלקת (את אור החסד), לכל
תלמיד במדה הראויה לו, כמו "גבורות גשמים"
המחלקים את שפע המים לטיפות. עיקר התלמידים
הם אלו המגיעים לרב אחרי גיל שבעים. ככל
שהצדיק מתבגר יש לו יותר כח, מוסיף והולך,
והתורה שלו בשלה יותר.

במשנה נאמר "שבע מדות" אבל למעשה כתובות
שמונה מדות, נוי, כח, עושר, כבוד, חכמה, זקנה,
שיבה, בנים! יש לכך הסברים שונים במפרשים:
הגר"א מוחק מהמשנה את החכמה, ואומר שהיא
תנאי בסיס לצדיק ולא רק מידה נאה. יש מפרשים
שהזקנה והשיבה הן מדה אחת. אנו נלך עם פירוש
רש"י, שחכמה וזקנה מדה אחת הן - זקן נוטריקון
'זה קנה חכמה' ו'אין זקן אלא חכם'^ב.

אפשר להבין ששבע המדות מתקיימות אצל
הצדיק בו זמנית, אך אפשר לומר שהן נרכשות
אחת אחת במהלך חייו: תחילה הנוי, אחריו הכח,
וכן הלאה. והנה שלש מדות ממשנתנו מופיעות
במשנה הידועה בפרק הקודם, "בן חמש למקרא":
"בן שלשים לכח", "בן ששים לזקנה", "בן שבעים
לשיבה". אם כך, מתבקש להקביל את כל המדות
לרצף החיים של הצדיק. כיון שהחכמה והזקנה הן
אותה מידה, נותר למקם את הנוי, העושר, הכבוד
והבנים - בדרך זו:

- א רבי מתתיהו היצהרי, פרקי משה, דרך חיים, מדרש שמואל.
- ב קידושין לב, ב.
- ג ראה מדרש שמואל.
- ד ראה מרכבת המשנה.

ה על פי נדרים מא, א "אין עני אלא בדעת".
ו משלי כד, ד. ונודע הפירוש "ובדעת" ספירת הדעת; "חדרים
ימלאו" היינו חג"ת, חדר ר"ת חסד דין רחמים; "כל הון יקר ונעים", הוד
היינו הון (ומכאן שהכלכלה בהוד בפרצוף 'המכללה התורנית'), יקר
היינו יסוד, ונעים היינו נצח ("נעימות בימינו נצח").
ז עפ"י הקדמת תקוני זהר ז, א.
ח כ"ל בהערה ו. וכן נאמר "מצפון זהב יאתה על א-לוה נורא הוד",
צפון היינו גבורה וההוד ענף הגבורה.
ט סנהדרין יב, ב.

מאמונה לדעת

תקיעת שופר, התקיעה הפשוטה, היא לתקוע בנו את האמונה הפשוטה. "ותקעתיו יתד במקום נאמן [לשון
אמונה]". האמונה הפשוטה עצמה היא 'אור מקיף', למעלה מהדעת, אבל עיקר סוד תקיעת השופר הוא
לתקוע את האמונה בתוך הדעת, שהאמונה בה' תיהפך להיות ידיעת ה'. כאשר תוקעים את האמונה בדעת,
אז הדעת היא תקיפה וחזקה, "יתד במקום נאמן". לאחר שהתקיעה תקועה בדעת, הופכת התקיעה להיות
תרועה, בסוד הפסוק "אשרי העם יודעי תרועה" — והתרועה הופכת את הרע לטוב.

מקום שבעלי תשובה עומדים

מעין גנים – 'נקודה חסידית' בפרשת נצבים

"ושבת עד הוי' אלהיך"

בפרשתנו מופיעה "פרשת התשובה"^א, ובמרכזה הפסוק "ושבת עד הוי' אלהיך ושמעת בקלוי". הבטוי "עד הוי' אלהיך" (ולא 'אל הוי' אלקיך' וכדו') מדגיש כי לתשובה יש יעד מכוון ומדויק אליו יש להגיע ובו צריך 'להתמקם'. כך מודגש גם בפסוק הפותח את הפרשת שבת שובה – "שובה ישראל עד הוי' אלהיך". גם מאמר חז"ל "במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין"^ב מדגיש שיש "מקום" עד אליו צריך להגיע בתשובה.^ג

"מקום" הוא גם כינוי של ה' ("הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו")^ד, כך שהבטוי "מקום שבעלי תשובה עומדין" מדגיש את התכללותו הרבה של בעל תשובה במקום ב"ה – בעל תשובה זוכה "לאשתאבא בגופא דמלכא" עוד יותר מהצדיק. בפרטות מרמז המושג "מקום" לספירת הבינה. בעוד החכמה היא 'אין' נטול ממדים – "והחכמה מאין תמצא" – בבינה נאמר "ואי זה מקום בינה". הבינה נותנת ממדי מקום (אורך רוחב ועומק) להברקת החכמה. במושגי הקבלה, התשובה שייכת לכח הבינה בנפש (ובפרט תשובת **אלול**, העולה **בינה**). התשובה הבסיסית ("תשובה תתאה"), תיקון המעשים, הדבורים ואף המחשבות של האדם,

משעורי כ"ד-כ"ה אלול ה'תש"ס. נרשם ע"י איתאל גלעד.

א דברים פרק ל.

ב הושע יד, ב. שתי תופעות אלו הן "שנים עדים" שתשובה אמיתית היא עד ליעד מסוים. ועדות נוספת ופלאית במקרא: ידוע שכל מושג מקבל משמעות עיקרית מההקשר הראשון בו הוא נזכר בתורה – "הכל הולך אחר הפתיחה" – והנה, המלה "עד" והשרש **שוב** מופיעים לראשונה בתורה יחד: "עד שובך אל האדמה... כי עפר אתה ואל עפר תשוב" (בראשית ג, ט).

ג ברכות לד, ב.

ד רמז לקשר של מקום לבעל תשובה: **מקום בעל תשובה** = 1001, יג פעמים **מזל** = יא פעמים **צא** = יראת שמים. מספר זה מופיע באר"י ביחוד הזכירה (שם א-להים במילוי יודין באחוריים) והוא מסביר שזה סוד בוציא דקרדוניתא (והיינו מוחא סתימאה, שרש יג מדות הרחמים, כפי שהוא לפני הצמצום).

ראשי התבות **מקום בעל תשובה** עולה **טוב** פעמים **הוי'** (וממילא גם השאר מתחלק ב-13 – חצי הפסוק "שמע ישראל").

ה בראשית רבה סח, ט ובכ"ד.

ו זהר ח"א ריז, ב.

ז איוב כח, יב.

ח בני יששכר, מאמרי חדש אלול א, ט.

שייכת למלכות בנפש, שרש לבושי הנפש החיצוניים. אמנם, באגרת התשובה שבתניא מבואר שתשובה בסיסית זו היא רק הקדמה הכרחית לעיקר התשובה ("תשובה עילאה") – שינוי פנימי בנפש ודרישת ה' מעומק הלב – ותשובה זו תלויה בכח הבינה הפנימי, "ולבבו יבין ושב".

כשאמרו חז"ל "במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין" הם התכוונו דווקא לבעלי "תשובה עילאה": מי שזכה רק לתשובה פשוטה ובסיסית בתיקון מעשיו, פחות מהצדיק שמעשיו מתוקנים מאז ומעולם. רק "תשובה עילאה", המחוללת באדם שינוי נפשי פנימי, מעניקה לו יתרון על הצדיק שלא זכה לאותו שינוי פנימי. זהו ישוב המחלוקת אם צדיק עדיף על בעל תשובה או הפוך – צדיק עדיף מבעל תשובה תתאה ופחות מבעל תשובה עילאה.

מתוך עיון בפרושי החסידות למאמר "במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין" נעמיק בהבנת היעד של "תשובה עילאה":

תשובה עילאה

בספר התניא' מוסברת עדיפות בעלי התשובה בכך שיש להם צמאון נפש וגעגועים לקדושה כפי שמקבל רק הנמצא "בארץ ציה ועיף בלי מים"^א, ואילו לצדיקים השוהים תמיד בתחום הקדושה אין צמאון כזה. כשזוכה אדם לצמאון כזה נהפכים אף זדונותיו לזכויות, בהיותם מקור הדחף העצום שלו להתקרב לה'. בפרטות מוסבר באגרת התשובה^ב שיתרון בעל תשובה עילאה הוא בריבוי דבקותו בה', באיכות (בחוית הדבקות המודעת) ובכמות (בריבוי תורה ומעשים טובים יותר מרגילותו, שהרי במקום שניתק חבל ההתקשרות לה' צריך "קשר כפול ומכופל") – הן מלמטה למעלה והן מלמעלה למטה: הדבקות בעבודת התפלה וההתבוננות היא עלית הנפש לה'

ט ישעיה ו, י.

י פ"ז.

יא תהלים סג, ב.

יב פ"ט.

גבורה: נאמר בחז"ל¹ שתשובה גמורה היא כשהזדמנה לאדם אותה עברה – באותו פרק, אותה אשה ואותו מקום – והוא פירש ממנה. לפי זה, תשובה היא עד שהאדם יזכה לכח גבורה לכבוש את יצרו גם במקום קושי גדול. בפשטות, בשל הבעיה בכך שאדם יביא עצמו לידי נסיון, יש מפרשים שרק אם ה' מזמן לאדם מצב הדומה לחטאו הוא יכול לעשות תשובה גמורה בפרישתו. אכן, כיצד יתכן שמהאדם תימנע האפשרות ליזום תשובה גמורה? לכן פירשו בחסידות שלבעל תשובה מותר להיכנס למקום שלצדיק גמור אסור לבוא אליו – מותר לו לשוב למקום החטא כדי לפרוש ממנו ולמאסו.

בספר "רב ייבי"² אף מובא שהבעש"ט עלה למתיבתא דרקיעא והקשו שם איך תתכן תשובה גמורה, הלא בעת החטא בא החוטא בחציפות וקלות ראש, וכעת הוא שב למקום בענוה ובושה, ואין זה מצב דומה. לכן דרשו שם ש"עבר ושנה" – מי שחטא ורוצה לשחזר שנית את מצב החטא כדי לפרוש ממנו ולמאסו – "נעשה לו כהתר"³ ומותר לו לשחזר את החציפות וקלות הראש שקדמה לחטא (ואכמ"ל)! כשה' מזמן לאדם מצב של חטא זוהי תשובה במוטבע שבנפש – פרישה תוך מהלך החיים הטבעי. כניסה יזומה למקום החטא בהלך נפש של מיאוס שייכת למורגש שבנפש. שינוי יסודי ברגש מאפשר לאדם לשוב למקום החטא ללא חשש. היכולת לשחזר את מצב החטא בשלמות ולהחזיק ראש' שייכת לתחום המושכל, זו תשובה יציבה במח.

תפארת: הרמב"ם פסק⁴ שתשובה היא עד ש"עויד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם". כיצד יתכן שאדם יגיע למצב בו ודאי לו שלא יחטא? הרי ה' לא שולל את בחירת האדם ואף לצדיק מעיקרו נאמר "אל תאמין בעצמך עד יום מותי"⁵! אכן, כשאדם מודע לכך שמצדו וודאי שיפול בחטא, כפי שהיה בעבר, הוא חש ש"סומך הוי'

מלמטה למעלה, ו"אתדבקות רוחא ברוחא" בלימוד תורה (וכן ההתדבקות בדרך ה' בגמילות חסדים) היא מלמעלה למטה, כשתורת ה' ומדת החסד האלקית מתגלות בתוך מציאותו של האדם.

ג ענינים אלו הם תשובה בכל רמות הנפש: הצמאון העז לה' (ומתוכו קיום המצוות) שייך למוטבע שבנפש (הכחות נצח-הוד-יסוד), זהו דחף טבעי לצאת מהרע ומהמות ולהתקרב לטוב ולחיים; הדבקות בתפלה היא "עבודה שבלב"⁶ השייכת לתחום המורגש שבנפש (הכחות חסד-גבורה-תפארת); הדבקות בעיון ולמוד התורה היא דבקות בתחום המושכל שבנפש (הכחות חכמה-בינה-דעת).

מרכבת התשובה

בתניא נתבארה עצם מהות ה"תשובה עילאה" שבבינה, אך כדי שתשובה זו תתבטא בעולם נדרשת 'מרכבת' פירושים מגוונים ל"מקום" עד אליו מגיעה התשובה. נתבונן ב-ד פירושים בחסידות – כנגד כחות המרכבה: חסד, גבורה, תפארת, מלכות – כשבכל פירוש מובחנות המדרגות מושכל-מורגש-מוטבע:

חסד: הבל שם טוב מסביר⁷ שיתרון בעל התשובה על הצדיק הוא בהתלהבותו בעבודת ה'. מי שטעם את טעם התלהבות החטא וחמימות התאוה – מדות החסד והאהבה (נפולות) – יכול לאמץ חמימות והתלהבות אלו בעבודת ה' (לא כ"אתהפכא" של המדה הרעה, אלא מתוך הכרת חוית החום בכלל). כסניף לכך מסביר הבעש"ט שבעל תשובה עובד את ה' בהתלהבות מתוך חשש סמוי שאם תאבד התלהבותו – והוא יתנהג כצדיק רגיל במצוות – הוא עלול לשוב וליפול בחטא. התלהבות בעל התשובה נובעת גם מחוית חידוש שיש לו בעבודת ה' – כשמתפוגגת חוית החידוש הופך בעל התשובה ל"דתי רגיל".

חשש מנפילה כתוצאה מהרגל וחוסר התלהבות שייך למוטבע בנפש, לרגלים החוששות מנפילה ("לרגליה ירדות מות"⁸). חוית ההתלהבות עצמה שייכת למורגש, לרגש הלב החם. התלהבות מחידוש שייכת למושכל, ענין המוחין הוא חידוש ו**חם המוח** תלוי בהתחדשות⁹.

יז יומא פו, ב.

יח רב ייבי על תהלים לו, ג (וראה גם ייבי עה"ת סוף פרשת בלק).

יט עפ"י יומא פו, ב (ובכ"ד).

כ המגיד ממעזריטש הסביר (מדל"ו לקו"א קטז) שבעוד הצדיק אומר "אפשי בבשר חזיר ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי" (תו"כ קדושים פ"ט) על בעל תשובה לומר "אי אפשי בבשר חזיר". לכן, הצדיק חושש מנסיון, ובעל תשובה אמיתי בוטח בהרגשתו ש"אי אפשי" בחטא ואינו חושש מנסיון.

כא הלכות תשובה פ"ב ה"ב.

כב אבות פ"ב מ"ד.

יג עפ"י תענית ב, א.

יד בעש"ט עה"ת פרשת נצבים אות ו.

טו משלי ה, ה.

טז ראה לקומ"א כא.

המתוקנים בגלגול זה, בעל תשובה מתקן בתשובתו את כל גלגוליו. כשבעל תשובה "מתפלל על חברו" – מעורר רחמים על הכלל, ובפרט על פושעי ישראל – "הוא נענה תחלה"^כ ומתקן את גלגוליו מתחלתם^{כז}. הדאגה לכלל (השייכת למלכות, ובה גם סוד הגלגול, ובפרט גלגול נשמת המשיח וניצוצותיו) היא כניסה ל"מקום" פושעי ישראל, בו צדיק אינו עומד (ולעתים אף אסור לו לעמוד בו).
במוטבע מסייע בעל התשובה לכלל בגשמיות (כדי לקרבם ברמה ראשונית). במורגש הוא מתפלל על הכלל מקירות לבו, ובמושכל הוא מפיץ להם את סודות פנימיות התורה כדי לקרבם.

לכל הנפלים"^{כג} – שרק רחמי ה' סומכים ומצילים אותו מנפילתו^{כד} (רחמים הם פנימיות התפארת^{כה}). על הבוטח ברחמי ה' מעיד יודע תעלומות שברחמיו ישמור אותו מנפילה.
במוטבע חש אדם שרגליו מטות לנפול וה' מקיפו ושומרו. במורגש חש אדם ברחמים זורמים בתוכו, הוא מרגיש שה' ברחמיו מעניק לו רגשות אהבה ויראה בעבודתו. כשאדם מתאחד עם תודעת הרחמים עד לתחושה שכל תנועה ונשימה היא נס המתחולל ברחמי ה', הוא מתאחד גם במושכל עם רחמי ה' וכל פעולותיו נעשות אלקיות לגמרי.
מלכות: מפורש שבעוד הצדיק בטוח במעשיו

מוטבע		מורגש		מושכל	
חשש מהרגל	חיות ההתחדשות	חיות ההתחדשות	חיות ההתחדשות	חסד	התחדשות
נסיון מזדמן	נסיון יזום תוך מיאוס	נסיון יזום תוך מיאוס	נסיון בעזות	גבורה	נסיון בעזות
שמירה מתוך רחמים	הרגשת רחמי ה'	הרגשת רחמי ה'	התאחדות עם רחמי ה'	תפארת	התאחדות עם רחמי ה'
סיוע לכלל בגשמיות	תפלה על הכלל	תפלה על הכלל	הפצת פנימיות התורה	מלכות	הפצת פנימיות התורה

כג תהלים קמה, יד.
כד וראה לב לדעת מאמר "פרק בעבודת ה'".
כה ראה שיעורים בסוד ה' ח"ג פ"ט, ובכ"מ.
כו ב"ק צב, א.
כז תיקון גלגול קשור לסוד "יגולו רחמיו" וד"ל.

סוד תשר"ת

תקיעה היא קול פשוט, מתאים לעבודת הצדקה, עמוד גמילות החסדים של אברהם אבינו, לתת בפשטות עוד ועוד מתוך מדת "חסד לאברהם". השברים מחלקים את התקיעה הפשוטה לשלש – רמז לעבודת התפלה (עמוד העבודה, יצחק אבינו), שיש בה שלשה חלקים עיקריים, שבח בקשה והודאה. התרועה מחלקת כל שבר לשלש, וכך יש תשעה קולות – רמז לעמוד התורה (יעקב אבינו), שיש בה התכללות והתפרטות, "אוריין תליתא" המתחלקת שוב ושוב לשלש (תורה-נביאים-כתובים. משנה-גמרא-הלכה. זוהר-אר"י-חסידות, ועוד). אמנם בסוף חוזרים לתקיעה, חותמים בחדסד כמו שנאמר לאברהם "בך חותמים".

פעולת השופר בכל כחות הנפש

מעין גנים – 'נקודה חסידית' לראש השנה

לשמוע קול שופר

בראש השנה "מצות היום בשופר"^א – תיקון הנפש בראש השנה הוא על ידי תקיעת שופר (ו"כד אתתקן רישא דעמא אתתקן כולא עמא"^ב, כשהראש מתוקן – בראש השנה – הכל מתוקן). על תקיעת שופר מברכים "לשמוע קול שופר" – זו ברכה על עצם שמיעת הקול, ולא על הבנת המסר האלקי הטמון בתוכו (שאזי היתה הברכה 'לשמוע בקול שופר'). על אף שהמצוות הן שלוחיו של הקב"ה^ג, והתבוננות במצוה כנושאת מסר אלקי בשליחות ה' אינה מופקעת, מצות שופר דורשת רק את הטית האזן כפשוטה לשמוע את הקול. בעומק, גם בקול השופר יש מסר פנימי ומפורט לנשמה, אלא שקול השופר הפשוט פונה לשרש הנשמה – וממילא לנשמת האדם המלוכשת בגוף אין בו כל אחיזה של הבנה ישירה – ומשרש הנשמה מחלחל בדרך ממילא תיקון פרטי לכל כחות הנשמה המלוכשת בגוף.

הדבר רמוז בפרשת האזינו (בה חל לרוב ראש השנה): "האזינו השמים ואדברה" הוא הציווי לשרש הנשמה (בגימטריא "השמים") להטות אזן לקול השופר (כשזו מתבטאת בשמיעה גשמית, ללא כל הבנה, של קול השופר) ומתוך כך נעשה בדרך ממילא (ולא באופן של ציווי) "תשמע הארץ אמרי פי"^ד, כשהנשמה המלוכשת בגוף (– הארץ) זוכה לשמיעה-הבנה של מסר השופר. אל שרש הנשמה מגיע המסר כדיבור קשה ותקיף ("ואדברה") – כח הנהגה אלקי, שיש לציית לו גם ללא הבנה – אך הוא מחלחל לנפש כ"אמרי פי", אמירה רכה הפועלת שינוי פנימי. כשמטים אזן לקול השופר הפשוט, נבלעים מסריו הפנימיים בכל כחות הנפש, מעוררים אותם ומתקנים אותם.

נתבונן בפעולת קול השופר בכל כחות הנפש, ובכך נכשיר את הנפש לקלוט את הקול בשלמות:

חיזוק האמונה, גילוי התענוג, איזון הרצון

קול השופר מחלחל קודם כל משרש הנשמה אל כחות העל-מודע שבנפש – האמונה, התענוג והרצון: בכלל, מסר שאינו מובן בשכל מכוון לכח האמונה שבאדם – כך הסביר אדמו"ר האמצעי כי יש לומר "דברי אלקים חיים" גם למי שאינו יכול להבינם, משום שהנשמה מבינה והדבר מחלחל לנפשו ומחזק את אמונתו התמימה בה^ה (ומתוך כך את קיום המצוות שלו בעשה ולא-תעשה).^ו הסבר זה נובעת מאמונה שוה בכל יהודי ויהודי (ואמר הבעש"ט שכשם שיש להאמין בה' כך יש להאמין בכל יהודי ויהודי), והקול הפשוט של השופר מדבר אל הכח השוה בכל יהודי – כח האמונה – כדי לחזקו וליצבו. האמונה היא התקשרות עצמית לבעל הרצון – לה' עצמו – עוד לפני שמבינים מהו רצונו ומעמיקים בו (כמאמר חז"ל "קבלו מלכותי ואחר כך קבלו גזרותי").

ב"שיר פשוט" של השופר – שקולו הפשוט ביותר מבין כל כלי הנגינה, והוא הכתר והשרש לכולם – יש כח לעורר ולגלות את הענג הפשוט שבנפש, והדבר רמוז בכך ששופרא בארמית הוא דבר יפה, משובח ומענג. בנפש קיים ממד תמידי של ענג שבת^ז – נקודת נחת ותענוג בהתקשרות לה' – המאפשרת ליהודי 'לצוף' על פני כל קשיי החיים (כאילו "כל מלאכתו עשויה"^ח), ולגשת בנינוחות ברוגע ובענג לכל מה שה' רוצה ממנו. תענוג הוא שותפות היהודי בחוית התענוג של ה' מבריאת העולם ומהתגלות ה' בה, והוא שרש נכונותו של היהודי להשתתף ב'משחק הבריאה', לרדת למציאות ולממש בה את

א לוח "היום יום" כ"א אד"ר.

ב מכילתא פרשת בחדש.

ג גילוי ה"שופרא" כה עיקר, עד שבשבת קדש – בה מתגלה ממילא הענג שבת – אין צורך לחקוק בשופר (כמבואר בחסידות שהטעם הפנימי לכך הוא גילוי תענוג עליון שלמעלה מפעולת תקיעת שופר). בר"ה שחל להיות בשבת כזו נוהגים להרבות בתענוג מאכל ומשתה – יותר בראשי שנים אחרות – ויש לכוון כי **שבת** הוא ראשי תיבות של "**תקעו בחדש שופר**". ועוד, בענג שבת נוהגים לומר (או לכוון) כי הוא "**לכבוד שבת קדש**" העולה בדיוק "**לשמוע קול שופר**" (וכן ראשי התיבות שלהם זהים)!

ד שו"ע או"ח שו, ט.

ה משיעור כ"ז אלול ה'תש"ס. נרשם ע"י איתיאל גלעד.

א ר"ה פ"ג מ"ג.

ב זהר ח"ג קלה, א. בפרט אמורים הדברים על העמדת מלך – שהוא ראש העם – ואם כן הם שייכים ביותר לראש השנה, יום המלכת הקב"ה על עם ישראל ועל העולם כולו.

ג ב"ח או"ח תקפה, א בשם אגודה; שו"ע או"ח אדה"ז תקפה, ד.

ד תנחומא ויגש.

ה דברים לב, א.

רצון ה'. תקיעת השופר מגלה ענג זה, ונותנת כח בנפש לעבודת ה' בכל שינויי השנה.

כח הרצון שבנפש – הנוגע בפועל לתפקוד המודע של האדם – נמצא פעמים רבות בפיזור בין מגמות רבות ולעיתים אף סותרות. פיזור הנפש – פיזור הרצון (שהרי נפש מובנה רצון, כבפסוק "אם יש את נפשכם") – הוא תופעה שלילית גם כאשר אין מדובר ברצונות המפזרים ניצוצות מהנפש בתאוות רעות. עוצמת הרצונות והיומרות גורמת לאדם עליות חדות במצב רוחו וחוסר היכולת לממש מפיל אותו לדכאון. ההאזנה לשופר צריכה לגרום לאיזון הרצון, אלא שאצל יהודי איזון הרצון אינו דיכוי יומרותיו הגדולות (כפי שיציע פסיכולוג, עצה המתאימה לאינו-יהודי) אלא יצירת סדר עדיפות נכון המאפשר להשיג את יעדי הרצון – קול השופר מרכז את הרצון ומבהיר אותו, וכשהיעדים ברורים מסוגל האדם לממש את היוזמות ואת האתגרים הגדולים ביותר באופן מאוזן ומתקן¹.

הערכת מצב, תשובה, שיקול הדעת

כשקול השופר מחלחל אל המוחין – חכמה, בינה ודעת – הוא מעורר כחות המכוונים את התנהגות האדם בהמשך השנה כולה:

"לשמוע קול שופר" עולה טז פעמים **חכמה** – בכח הקול לעורר באדם את כח הראיה של החכמה, המאפשר לראות את המציאות נכונה ולהעריך את המצב באופן אמיתי (ראית החכמה הנכונה נובעת מענג השבת שבנפש – שהרי בשבת זוכים להארת מוחין דאבא – רק נינוחות שבתית מאפשרת לראות נכונה את המציאות²). בעומק יותר, כח הראיה היהודי הוא כח ישראל להעיד על אמיתת ה' ואחדותו.

¹ בראשית כג, ח.

יא במונחי הקבלה, הרצון הפשוט והתקיף (סוד ה"איתן" שבנפש, אותו יש לחזק בחדש תשרי הנקרא "ירח האיתנים" במלכים-א ח, ב) מכונה "גלגלתא" – הרצון התקיף והעל-שכלי רמוז בעצם הגלגלת הנקשה. איזון הרצון הוא ביקוע המלה **גלגלת** (סוד "בקע לגלגלת") לשניים – למלים **רגל ורגל** – המאפשר לאזן בין הרצונות השונים ולהפוך אותם לברי יישום (הרגלים הן הנצח וההוד – המכונות מאזניים – כחות היישום המולכים את הרצון למימוש במציאות). בעצם הגלגלת עצמה כח המאזניים שייך לאזניים – תיקון "תרין אודנין" שבגלגלתא – המאזינות לקול ומתקנות-מאזנות בכך את הרצון.

יב בהערה ח???מקושרת??? התבאר ש"לשמוע קול שופר" עולה **"לכבוד שבת קדש"**. **"כבוד"** הוא סוד לב נתיבות חכמה, ב"שבת" מאירים מוחין דאבא ו"קדש" הוא סוד "מלה בגרמיה" (זהר ח"ג צד, ב) האמור על פנימיות ועצמיות ספירת החכמה.

תפקיד פשוט וידוע של קול השופר הוא לעורר את האדם לתשובה (מתוך התבוננותו הנכונה בריחוקו מה' ובמצבו העגום), השייכת לכח הבינה שבנפש – כלשון הפסוק "ולבבו יבין ושב ורפא לו"³ (התשובה לחיבור עם ה' תלויה בחיזוק האמונה – חיזוק הקשר העצמי של הנשמה הנמצאת באמנה עם ה' גם בעת שהאדם נופל אל החטא – חויה זו מעוררת לתשובה ונותנת לה תקוה).

אחרי הערכת המצב הנכונה, והתעוררות התשובה הבאה בעקבותיה, זקוק האדם לשיקול דעת כיצד לפעול במציאות. על דיין הדן את המציאות להיות בקי בהלכות הפסוקות **במשנה** (אותיות **נשמה**) ובעל שיקול הדעת להכריע בין המגמות הסותרות לגבי כל מציאות (והרמז: **משה** ראשי תבות **משנה** שיקול הדעת). קול השופר נותן חוש בשיקול הדעת ביחס למציאות (הנובע בפשטות מאיזון הרצון העל-מודע שבנפש), והרמז: **"לשמוע קול שופר"** ראשי תבות **שקל**.

טוב עין, אומץ להרעיש עולמות, הרגשת אחדות ישראל

קול השופר המחלחל למורגש שבנפש – חסד, גבורה ותפארת – מתקן את חויות הלב ביחס למציאות בכלל וביחס לעם ישראל בפרט:

ראש השנה הוא היום הששי למעשה בראשית, בו נאמר "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד"⁴ – תקיעת השופר מזכירה לאדם כי "עולם על מילואו נברא"⁵ וכל מה שיש בו הוא טוב (עד שגם מה שנראה רע הוא בעצם "טוב מאד"⁶), וכך מחזקת את כח החסד והאהבה שלו בהתייחסות למציאות (ורמז: הנוסח **ברוך אתה הוי' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמוע קול שופר** עולה **טוב מאד** בריבוע).

בפשטות, תקיעת השופר מעוררת באדם חרדה – "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו"⁷ – יראת ה' (שהיא פנימיות מדת הגבורה). אכן, יראת ה' מתוקנת מעניקה לאדם גבורה ועוז לפעול בעולם גדולות ונצורות – אדם המפחד באמת מה' שוב איננו מפחד מדבר זולתו, ומוכן להרעיש שמים

יג ישעיה ו, י.

יד בראשית א, לא.

טו ילקוט תהלים רמז תרל.

טז ראה בראשית רבה ט, ז: "והנה טוב מאד" – זה יצר רע."

יז עמוס ג, ו.

רבי נחמן מברסלב מסביר¹² שכאשר מוכיחים-מטיפים והדברים לא חוזרים למי שמדברים אליו הם חוזרים כ"אור חוזר" למדבר עצמו. לפי זה, כשאין שומעים תוכן פנימי "בקול שופר" משמש האדם כ'קיר' ממנו חוזר כלפי שמיא "קול שופר". בעומק, האור החוזר לפנימיות המשפיע מאפשר לו למצוא בתוכו מילים נכונות, שיחדרו אל השומע כ"אור ישר" ופנימי. המשכת האור הראשונה היא על דרך "ביאה ראשונה", שממנה אין האשה מתעברת, אך היא העושה את האשה כלי והיא גם נותנת במשפיע כח להמשיך זרע חי ומוליד (המותאם לכלי המקבל) בביאה השניה. כשאנו מאזינים לקול השופר הפשוט אנו מחזירים אותו כלפי שמיא, ומתוך כך זוכים אחר כך להמשכת תוכן פנימי לשמיעתנו-הבנתנו. ולסיכום:

כתר

חיזוק האמונה
גילוי התענוג
איזון הרצון

בינה

התעוררות
לתשובה

חכמה

הערכת מצב
נכונה

דעת

שקול הדעת

גבורה

אומץ להרעיש עולמות

חסד

טוב עין

תפארת

אחדות ישראל

נצח והוד

הליכה אל ה'

יסוד

עבודת ה' בחיות

מלכות

אור חוזר אל המשפיע

וארץ ולהפוך עולמות כדי להכין את העולם לגאולה (כדברי הזהר¹³ שקריאת "האזינו השמים... ותשמע הארץ" מבטאת את תעוזת משה להרעיש שמים וארץ, וכשהם התקוממו על כך השיב משה "כי שם א-דני אקרא הבו גודל לאלהינו"¹⁴). במובן זה, קול השופר קורא לחיילי צבאות ה' להתגייס לתיקון העולם וקירוב העם, ונוטע בהם גבורה.

קול השופר הפשוט מעורר בנפש גם 'חוש' באהבת ישראל – אילו היתה המצוה "לשמע בקול שופר", להבין את המסר הפנימי שבתקיעה, היו חילוקי דרגות בין היהודים לפי כשרונות ההבנה של כל אחד ואחד, אך בשמיעת הקול הפשוט כל מגוון הנשמות המפואר של עם ישראל שוה ממש (והרמז: "לשמע בקול שופר" ראשי תבות **שקל** – רמז להשלמת כל היהודים זה את זה בשוה במתן מחצית השקל – העולה כמנין סוגי היהודים, כל **נפש** בישראל, המכוונים כנגד העולמות אצילות-בריאה-יצירה-עשיה: **צדיק יסוד עולם, יודע ספר, חסיד שמח, יהודי פשוט**).

הליכה, חיות, אור חוזר

מהפסוק "הטו אזנכם ולכו אלי שמעו ותחי נפשכם"¹⁵ דרשו חז"ל¹⁶ כי מכה באזן היא פיקוח נפש עליו מחללים את השבת. מכך ניתן גם ללמוד כי שמיעת האזן הפשוטה נוגעת לעצם חיות האדם – קול השופר החודר למוטבע שבנפש גורם לאדם ללכת אל ה', לעצמות ממש, ללא כל התבוננות או השכלה. הליכה למעלה מטעם ודעת שייכת ל"נצח והוד תרין שוקין"¹⁷ – כחות הליכה בוטחת, תמימה ומתמסרת.

המשך הפסוק – "שמעו ותחי נפשכם" – מלמד על החיות המתעוררת בנפש בעקבות השמיעה. קול השופר מעניק לאדם חיות בעבודת ה', ואזי כל עבודתו נעשית ב"אבר חי" – בחיות ובתענוג של ספירת היסוד¹⁸.

יח זהר ח"ג רפז, ב.

יט דברים לב, ג.

כ אל עולם הקבלה פ"ח עמ' 149-151.

כא ישעיה נה, ג.

כב ראה דברים רבה י, א.

כג הקדמת תקו"ז י, א ("פתח אליהו").

כד ראה כש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות טז.

כה לקומ"א קפד.

המהפכה השניה (2)

דעת הרמב"ם באיסור להנות מדברי תורה

בשנים האחרונות, הרב מלמד על ארבע 'מהפכות' גדולות בהלכות תלמוד תורה: כתיבת התורה שבעל פה, נטילת שכר על לימוד תורה, לימוד תורה לנשים ולימוד תורה לאומות העולם, כאשר היום אנו נמצאים בעיצומה של המהפכה השלישית ובראשיתה של המהפכה הרביעית.

ונראה שדברי הרמב"ם מתייחסים באופן כללי לכל הסוגים, כמו שמשמע מלשונו ונימוקיו הכוללים, למשל "אסור להנות מדברי תורה" משמע שבכל מקרה אסור להנות. מאידך, הרמב"ם אינו נכנס כאן לפרטי ההלכה בסוגים השונים. שהרי לגבי לימוד תורה לאחרים בשכר מתייחס הרמב"ם בנפרד בתחילת הלכות תלמוד תורה (פ"א ה"ז). ויתבאר בהמשך באריכות), ושם מוזכר גם מקור מיוחד לאיסור "מה אני בחנם אף אתם בחנם", מקור שלא מוזכר כאן כלל! וכן לגבי דיינים הנוטלים שכר, הרמב"ם עוסק בכך בנפרד בהלכות דיינים (פ"ג ה"ה).

ויש לדייק בלשון הרמב"ם כאן שמתייחס (באופן כללי) לכל הסוגים: "כל המשים על לבו שיעסוק בתורה ולא יעשה מלאכה ויתפרנס מן הצדקה" – מדבר במי שעוסק בתורה לעצמו ("שיעסוק בתורה"). "ועוד צוו ואמרו אל תעשם עטרה להתגדל בהן ולא קרדום לחפור בהן" – זו תוספת המתייחסת למי שנוטל עטרה ומתגדל, וזה לא שייך (כל כך) בלומד לעצמו אלא במלמד לאחרים. וממשיך "ועוד צוו ואמרו אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות" – ציווי נוסף ("ועוד ציווי") המתייחס ל"רבנות", דהיינו למורה הוראה ודיין וכדו'. לפי זה נראה שהחומרה עולה ככל שמדובר באדם בעל השפעה יותר, כמו שכתב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה (פ"ה הי"א) לגבי חילול השם ש"אדם גדול בתורה ומפורסם בחסידות" יש יותר חילול השם גם בדברים קטנים שאינו נזהר בהם.

ובפירוש המשנה דברי הרמב"ם מפורשים יותר, וברור שהוא שולל לגמרי כל נטילת שכר עבור התורה, הן ללמוד והן ללמד, לדון ולהורות, ולשונו "אם נעין בתולדות החכמים זכרם לברכה לא נמצא אצלם לא הטלת חובות על בני אדם ולא קבוץ ממון לישיבות המרוממות הנכבדות, ולא לראשי גליות ולא

נעתיק שוב את דברי הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה פרק ג: "[י] כל המשים על לבו שיעסוק בתורה ולא יעשה מלאכה ויתפרנס מן הצדקה, הרי זה חלל את השם ובזה את התורה וכבה מאור הדת וגרם רעה לעצמו ונטל חייו מן העולם הבא. לפי שאסור ליהנות מדברי תורה בעולם הזה. אמרו חכמים כל הנהנה מדברי תורה נטל חייו מן העולם. ועוד צוו ואמרו אל תעשם עטרה להתגדל בהן ולא קרדום לחפור בהן. ועוד צוו ואמרו אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות, וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה וגוררת עון. וסוף אדם זה שיהא מלסטם את הבריות. [יא] מעלה גדולה היא למי שהוא מתפרנס ממעשה ידיו, ומדת חסידים הראשונים היא, ובזה זוכה לכל כבוד וטובה שבעולם הזה ולעולם הבא שנאמר 'גיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך' אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא שכולו טוב". בפירוש הדברים יש כמה ספקות, והרבה דנו בהם (עד לימינו).

המקרים השונים של קבלת שכר

ראשית יש לדון באיזו מציאות מדבר הרמב"ם, שכן יש כמה אפשרויות של העוסק בתורה ומקבל שכר: א. הלומד תורה לעצמו ואחרים מספקים לו פרנסה. ב. המלמד תורה לאחרים ומקבל שכר עבור זה, מתלמידיו או מהציבור. ג. פוסק הלכה ומורה הוראה. ד. דיין היושב בדין.

כתב: יוסי פלאי.

א. ראה מה שנסמך בספר המפתח מהדורת פרנקל. ובקובץ 'המעין' תמוז תשס"ט, מאמרו של הרב רפפורט.

ב. וסימנך: לומד מלמד דיין ר"ת למד (שורש לימוד, וכן ידוע שהאות למ"ד היא מלשון לימוד). ובדרך רמז: **לומד מלמד דין** עולה ג"פ **אלהים**. הדיין נקרא בתורה 'אלהים', אך כדי להיות דיין צריך קודם כל להיות לומד ומלמד. באמת, כל עניין לימוד התורה נכלל בסוד אלהים, דהיינו שבכך ישראל הופכים להיות כאלהים, כמו שנאמר "אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים [היינו הדיינים] ישפט. [ונהמשך המזמור] אני אמרתי אלהים אתם", וכמו שנאמר על דיין שדן דין אמת לאמתיו שנעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית (שבת י א). והנה, הזכרת אלהים במזמור הנ"ל "**אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפט... אני אמרתי אלהים אתם... קומה אלהים שפטה הארץ כי אתה**

נחל בכל הגוים" = הכל פעמים אלהים!

"לומד תורה שלא לשמה" (ולקמן יתבאר עוד). אבל מי שלמד תורה לשמה, ולא לשם פרנסה, ולאחר זמן רואה שאינו מצליח להתפרנס ממלאכתו וגם לעסוק בתורה, מותר לו לקבל שכר, כיון שבמקרה זה הלימוד אינו אמצעי לקבלת השכר (שאו הוא "נהנה מדברי תורה") אלא קבלת השכר היא אמצעי ללימוד, ונחשב כעושה לצורך התורה ולא לצרכו.

מכל מקום, פשוט דעת הרמב"ם אינה כן, ולכן הכס"מ עצמו כתב רק בלשון "אפשר לומר", ומיד אחר כך המשיך "ואפילו נאמר שאין כן דעת רבינו אלא כנראה מדבריו בפירוש המשנה" – כלומר, בפיה"מ ברור שהרמב"ם אינו מחלק בזה (ובסתם אין לומר שהוא חזר בו מדבריו בפיה"מ). ליתר ביאור, למעשה הכרעת הכס"מ היא שהדבר מותר – בעיקר מכח המנהג בישראל ומטעם "עת לעשות" (כפי שיבואר לקמן) – ולכן הוא רוצה להעמיס זאת גם בדעת הרמב"ם אע"פ שברור שזה דוחק, וכמו שמצוי בפוסקים בכגון זה. ונראה שגם אדה"ז לא התכוון לתלות זאת ברמב"ם אלא סמך על דברי הכס"מ.

אם כן, מה שכותב הרמב"ם "כל המשים על לבו" אין הכוונה שהאיסור הוא רק במי שתחילת לימודו על דעת כן (כמו שרצה הכס"מ לפרש), אלא ש"משים על לבו" וסובר ומעלה בדעתו שכך ראוי והגון לנהוג, לעסוק בתורה ואחרים יתנו לו צדקה ברצון – וכמו שבאמת סוברים הכס"מ ואדה"ז להלכה, שזה לצורך התורה ואין פגם בדבר, וזה בדיוק מה ששולל הרמב"ם!

ואחרי הכל, אין להזיח את מרן הכסף משנה שדחק עצמו. ונראה שהרמב"ם עצמו הותיר פתח לזה בדבריו בהלכות, שחילק בין האיסור למדת חסידות ומשמע שיש צדדי היתר שאין בהם איסור אלא שאין שאין בהם מדת חסידות (אע"פ שבפעם הקודמת הסברנו את החילוק בין האיסור למדת חסידות). ועוד, כיון שדברי הרמב"ם בהלכות פחות חריפים מדבריו בפיה"מ, משמע שלא רצה לגמרי לנעול את הדלת.¹

ד י"ש להעיר שבמראי מקומות לשו"ע אדה"ז כאן כתוב: "כ"מ פ"ג ורשב"ץ". ואפשר שצ"ח קודם לכסף משנה, אע"פ שהתשב"ץ קדם לו, כיון שהכס"מ רצה לומר כך גם בדעת הרמב"ם לעומת התשב"ץ שחלק על הרמב"ם להדיא, וכשיטת הכס"מ בכלל ללכת בשלום ובמישור. ואדה"ז העדיף את שיטת הכס"מ.

לדיינין ולא למרבצי תורה ולא לאחד מן הממונים ולא לשאר האנשים", ומשמע שאין כל היתר ליטול שכר (מלבד במקרים מיוחדים שהוא מונה, כדלקמן). ולכן מסתבר שגם בהלכותיו הכוונה כמו שהתבאר, שכולל את כל הסוגים של נטילת שכר.¹

האם יש חילוק בכוונת הלומד, לצורכו או לצורכה

עוד יש לדון האם יש חילוק בכוונת האדם ומטרתו. כך כתב תחילה הכסף משנה: "ואחרי הודיע ה' אותנו כל זאת [לאחר שהוכיח שמותר ליטול שכר בתנאים מסוימים], אפשר לומר שכוונת רבינו כאן היא שאין לאדם לפרוק עול מלאכה מעליו כדי להתפרנס מן הבריות כדי ללמוד, אבל [כלומר, אלא צריך] שילמוד מלאכה המפרנסת אותו ואם תספיקנו מוטב ואם לא תספיקנו יטול הספקתו מהעבור ואין בכך כלום. וזהו שכתב כל המשים על לבו וכו'. והביא כמה משניות מורות על שראוי ללמוד מלאכה" (וכי"ב כתבו עוד מפרשים). אלא שגם לפי זה ודאי מדת חסידות היא להתפרנס דוקא ממעשה ידיו, ולא ליטול מאחרים דבר, כמו שכותב הכס"מ עצמו בתוך דבריו, וכדברי הרמב"ם בהלכה י"א.

ועל דרך זה פסק אדה"ז בהלכות תלמוד תורה (ד, טו): "גם למי שיש בו יראת שמים לא הזהירו ומנעו מלעשות קרדום אלא שלא יהיה תחלת לימודו בשביל להיות לו לאומנות להתפרנס בה שנמצא משתמש בכתר תורה תשמיש של חול לצרכו ועושהו כקרדום, אבל אם למד לשם שמים ואח"כ אין לו במה להתפרנס אם לא במלמדות או דיינות והוראות הרי זה משתמש בה לצרכה, שאם לא יהיה לו מה לאכול לא יוכל לעסוק בה כראוי כשהוא מעונה ברעב ועירום או נפשות ביתו". כלומר, האיסור הוא במי שכל לימודו מתחילה הוא על מנת שהתורה תהיה עבורו מקור פרנסה, והוא

ג לולא דבריו בפירוש המשנה, היה מקום לפרש שהרמב"ם בהלכות מתייחס רק למי שלומד בעצמו, כפתיחת דבריו "שיעסוק בתורה", ואע"פ שכתב "אסור להנות מדברי תורה" אפשר לומר שזה לא נוגע לקבלת שכר כשמלמד לאחרים או מורה הוראה ודיין, מכמה טעמים, מלבד ההיתר המפורש בהם של שכר בטלה (שיבאר לקמן): כיון שהשכר אינו על עצם התורה שהוא לומד אלא על כך שהוא "נותן" לאחרים, או מפני שמטרתו אינה להנות לצורכו אלא לצורך התורה (כעין דברי הכס"מ שיובאו לקמן), או כדעת אור החיים שיובא לקמן שכאשר אחרים נותנים לו מרצונם אין זה בגדר האיסור. אבל לקמן יתבאר שכל זה אינו נראה בדעת הרמב"ם, ולכן נראה כמו שכתבנו, במיוחד לאור דבריו הברורים בפירוש המשנה.

הסיפור החסידי | הישמח ישראל | פריץ בבית הכנסת

רבי ירחמיאל ישראל יצחק דנציגר, האדמו"ר השני מאלכסנדר, נחשב בזמנו לאחד מגדולי אדמו"רי פולין, ומספר חסידיו נאמד באלפים. ספרו על התורה והמועדים, "ישמח ישראל", נחשב לספר יסוד במשנה החסידית, ובפרט בחסידות אלכסנדר. מסופר כי רבי חיים מאיר הגר, האדמו"ר מוויז'ניץ, התבטא כי אינו מסוגל להכניס את השבת בלא ללמוד ב"ישמח ישראל". ה"ישמח ישראל" נהג לנסוע לרבי יעקב אריה מרדכימין שיברכו בילדים, עד שפעם אמר רבי יעקב אריה לחסידיו: מה רוצה בנו של הרב מגריצא, הלא הוא נשמת האור החיים הקדוש (שלא היו לו בנים) וכיצד יהיו לו ילדים?! ואכן, ה"ישמח ישראל" נפטר בכ"ט טבת עת"ר בלא בנים. לאחר פטירתו הוקמה על שמו רשת הישיבות 'בית ישראל' בפולין שבה למדו אלפי תלמידים

בעל התקוע לגעת. הישמח ישראל מוריד אותו לקרקע, ומכוון אותו להזהרות דווקא עם ה"עמך כלם צדיקים", שבקושי נזכרים בכך שיהודים הם. בסופו של דבר, בתוך ליבו של כל יהודי נמצאים הצדיק, הבינוני והרשע. אם ננסה להתעלם מכך לא נרוויח דבר, ואף נפסיד את עיקר תפקידנו בעולם – להעלות את המקומות הנמוכים והשפלים ולקשר אותם לה'. קטע התפילה המזוהה ביותר עם יהודי יום כיפור אלו, הוא האמירה הפותחת את היום: "אנו מתירים להתפלל עם העברנים". לאור דברינו עד כה, ניתן לפרש אותה כך: אנו נותרים בחיים בזכות אותם עבריינים הבאים להתפלל...

ובכל זאת, איך כל זה קשור לתקיעות של ראש השנה? את שלשת סוגי התקיעות, תקיעה-שברים-תרועה, אפשר לראות כמייצגות תהליך של ירידה בנפש האדם, כאשר היא יורדת לתוך הגוף ועוברת את התהליך מהצדיק העליון ועד לתחתון. כל ילד יהודי הוא צדיק גמור, ובוודאי שהיה כך בטרם בא לעולם. אך ככל שעובר הזמן ומצטברות הטראומות, מתחילה הישרות הפשוטה של התקיעה להישבר: בתחילה לשלושה שברים, המסמלים את הבינוני – שכבר אינו מזוהה עם הצדיק, אבל איננו רשע, ולבסוף לתשעה קולות קטנים – כאשר הבינוני איננו עומד בלחץ ומתרסק על קרקע המציאות, מתרסק עד כדי ששונא כל מה שמזכיר לו את המקום ממנו בא, את לחלוח-היהודי.

הפריץ מהסיפור הוא צדיק של המלכות, המדרגה העשירית. הוא מלך ומנהיג, אלא שההנהגה שלו היא ארצית: "מלך ככל הגוים". אותו יש להעלות בתרועה, בתחושת הרעות וההזהרות עמו גם בימי הרוממות של ראש השנה. על כך נאמר "אשרי העם יודעי תרועה": כאמור, התקיעה היא הצדיק אותו אי אפשר לדעת. דווקא את התרועה, חלק הרע שבעם ובאדם עצמו, יש לדעת ולהזהרות עמה.

בעומק, ראשית הנפילה היא בדעת עצמה, המודעת

פעם בא אל הרה"ק בעל ישמח ישראל הבעל תקוע שלו, ורצה שהרבי ילמד אותו את כוונות וסודות התקיעות, אולם הרה"ק מאלכסנדר סרב. כשהתקרב ראש השנה חזר הבעל לתקוע והפציר בו שנית. "איני יודע בעצמי את הסודות והכוונות", ענהו הרה"ק, "אך זאת אוכל לומר לך: ישנן עשר מדרגות בצדיקים – בגדול שבהם אין לנו שום מושג, ובנוגע לקטן שבהם – אספר לך עובדא:

פריץ אחד ראה יהודים רצים ברחובות, ושאל את יועצו, 'מה זאת? האם קמים היהודים נגדנו?'. 'לא! השיבו היועץ, 'אצלם היום יום הכיפורים וכולם רצים לבתי מדרשות'. נענה הפריץ ואמר, 'והרי גם אני יהודי!'. התיישב על סוסו ורכב עד לבית המדרש. נכנס, ועלה על הבימה, והכריז: ג-ט, איך דאנק דיר אויף פאריאהר, און איך בעט דיר אויף נעקסטע יאהר, אבער איך קען נישט פארנעמען די יודען-דאמף [ה', מודה אני לך על השנה שעברה, ומעתיר על השנה הבאה, אך את לחלוח-היהודי איני סובל]! וכך חזר הפריץ לביתו".

וסיים הרה"ק מאלכסנדר: "אזא יוד דארף מען אויך אינעזין האבען ב"י די תקיעות [גם על יהודי כזה צריך לבזון בתקיעת שופר]!".

בעל התקוע שלנו, יש להניח, לא ציפה לשמוע סיפור ליום כיפור במקום כוונה לראש השנה... אבל הישמח ישראל, כצדיק אמיתי, לא שוכח שראש השנה הוא נקודת הפתיחה של תהליך ארוך, המסתיים ביום הכיפורים. עשרת הצדיקים שתיאר הרבי מקבילים לעשרת ימי תשובה, כאשר בראשון – השייך לראש השנה – אין לנו השגה כלל, ואת האחרון – היהודי של יום כיפור – קשה מאוד לבלוע... כלל לא היינו מגדירים אותו כצדיק.

ראש השנה הוא חג של רוממות, של כתר מלוכה. צדיקים מהסוג הראשון משקיפים על העולם מלמעלה ומנווטים אותו בכוונות וייחודים, ובמדרגה הזו ביקש

הצדיק הנעלה ביותר. אם נחזור אל בעל התוקע, ואל הלקח שלימד הרבי אותו ואותנו, נראה כאן את אותו התהליך: מניסיון להתבודד במגדל השן של הצדיקים, הופכת תקיעת השופר שלו להכרת אישיותו על כל חלקיה, והכרזה של אחווה והזדהות עם כל יהודי באשר הוא.

לעצמה במקום לשים לב לטוב ה'. דווקא משום כך, בהתחברות המתקנת לרשע זוכים להמשיך דעת לרשע שבתוכי, שבמקורו הוא צדיק גמור. בהמשכה זו הופכים אותו מ"רשע וטוב לו" – טוב לו ברשעו, ל"צדיק ורע לו" – צדיק אף על פי שהיה רע בעברו. צדיק כזה, שהפך לצדיק לאחר כל המשברים, הוא

רבי ישראל 'הינוקא' מסטולין | ילד הפלאים | נולד ב-י' כסלו תרכ"ט לאביו הרה"ק אשר מסטאלין (השני). זקנו, ה"בית אהרן", אמר לאחר ברית המילה שלו: "הבעש"ט נקרא כן, המגיד מקאזניץ נקרא כן וגם הוא נקרא כן". אחר כך נאנה – "וי, הרי נתגדלו כיתומים..." ואכן, בהיותו בן ארבע וחצי שנים נפטר אביו. למרות גילו הצעיר שמו החסידיים את עיניהם בו כמנהיגם, והוא כיהן כאדמו"ר עד לפטירתו בב' בתשרי תרפ"ב

הינוקא היה חתן הרה"ק רבי דוד מזלאטיפאלי זצ"ל, בן הרה"ק ר' יוחנן מרחמיסטריווקא זצ"ל, וגר אצל חותנו. היה עושה דברים הרבה שהיו נראים כשובב, ואמרו בני הרה"ק ר' יוחנן לאביהם שיעורר אותו על זה. כעבור זמן קצר שאלו את הרה"ק ר' יוחנן אם אמר משהו להינוקא. ענה, מתחרטים אנו על זה שאמרנו לו! אם ידענו מגודל שכלו ומשברון לבו בהיותו יתום, היינו מתייראים להגיד לו.

הבנים התעוררו לומר זאת לאביהם לאחר שאיש אחד נסע בעגלה ובתוכה חביות של מים, ופתח הינוקא את הצינור ונשפך המים על כל הרחובות, והאמת היה, שאחר כך פרצה שריפה וכל המקומות שנשפך שם מים ע"י הינוקא לא נפגעו מהשריפה. כניגוד לינוקא, מצוין בן דורו, ה"שפת אמת" מגור, שאמר שהוא יודע בדיוק מה יעשה בעוד שנתיים מהיום. ההנהגה המסודרת מאפיינת את צדיקי מדת אמת (פנימיות היסוד, המסדר הכל) והפיזור הילדותי את צדיקי מדת השפלות (פנימיות המלכות), המתמסרים לידי ה'.

אבות טיפוס לשני סוגי הצדיקים הם שמאי הקפדן והלל הענוותן והגמיש: שמאי קנה תמיד מה שהזדמן לו לשבת, ולעומתו הלל "מדה אחרת הייתה לו, שהיה אומר 'ברוך א-דני יום יום' – היום נקנה להיום וה' ודאי יזמין את הטוב ביותר לשבת. בעל ה"תולדות" מסביר ששמאי נעץ בקביעות (כמאמרו "עשה תורתך קבע") את מחשבותיו בעוה"ב, בחינת שבת, והלל שאף לעשות לה' דירה בעוה"ז, המשתנה תדיר (בבחינת "אל תעש תפלתך קבע"), ויש לפעול בו לפי המזדמן ולעסוק גם בחלקי הנמוכים (דוגמת הכפירה הזקוקה למענה).

הרה"ק רבי ישראל מסטאלין נהג בנשיאות עוד בילדותו ונקרא בשם "הינוקא".

פעם נענה בענוותנותו ואמר: מעשה במוזג שהיה קטן קומה מאד ואשתו היתה גבוהה, וכשרצה לדבר עמה היה עולה על כסא... פעם התעורר בלילה וראה שרגליו הגיעו לקצה המטה – כי בטעות נשכב לרוחב המטה – וחשב שפתאום גדל, והתחיל לבכות, ואמר 'עד עכשיו היו באים אנשים לכאן בכדי לראות האין שאני מדבר עם אשתי, ועכשיו שגדלתי ואדבר עמה כדרך כל העולם לא יבואו עוד, ובמה אתפרנס?'. כן – סיים הרה"ק – כל זמן שהייתי ינוקא היו באים אלי לראות בפלא זה... ועכשיו שגדלתי מי יבוא אלי עוד? הינוקא עצמו נודע בהנהגתו ה'משונה' והפלאית-ילדותית, ונהג לומר ש'אינו יודע מה יעשה מחר'. בילדותו פעל הינוקא מופתים רבים בגילוי וכשגדל חדל מכך. החסידים הסבירו שכילד טרם למד להסתיר את עצמו. אמנם בסוף ימיו ראה שהתברבו האפיקורסים באזורו, החל שוב לגלות מופתים כדי לחזק את האמונה. נביא שתי דוגמאות ל'מופת ילדות' שובבים שלו:

אשה שבנה היה משותק בידיו מלידה, רח"ל, הגיע עמו לקארלין. הרה"ק הינוקא היה אז עדיין ילד, הרץ ומתרוצץ אנה ואנה. כדי שישמע מה שמדברים אליו הסדר היה שהיו חוטפים אותו ומעמידים אותו על מקום אחד, וכך עשו כשהגיעה האשה. שאל הינוקא לאם הילד, מה רצונך? וכשהציגה את ילדה המשותק ביקש שיביאו אליו 'כוחות' (שיפון בלע"ז), וכשעשו זאת אמר להילד, עכשיו יש לנו כוחות ואנו מוסרים את זה אליך. תיכף כשגמר הינוקא את דבריו פתח הילד את שתי ידיו. ועוד סיפור:

מענות ותשובות

שאלה:

אנחנו גרים בסביבה חרדית ועלתה הצעה לעבור למקום מעורב יותר לשם שליחות, אך אנו חוששים לחינוך הילדים שרגילים למסגרת החיים הנוכחית ולא רואים שום ענין במעבר.

מענה:

'לא ילך' לעשות שליחות עם ראש 'מתנגדי' וגם לא טוב עבורכם בשלב הנוכחי. צריך קודם כל לשנות את האווירה והחינוך בבית לראש חסידי-חב"ד, עם הכרה כמה שליחות היא דבר חשוב וצריך להקריב בשבילה וכו'. עוד שנה, אחרי הפעולה הזו, אפשר לשקול שוב את המעבר.

ברכה לפתיחת סניף צבאות ה':

ברכה להצלחת הסניף! **צבאות ה' = 7** פעמים **בטחון** - להחזיר את הבטחון (הסביל - שיהיה טוב. והפעיל - שה' נותן לי כח לעשות הכי טוב, לנצח את היצר הרע שלי ולהפיץ את אור התורה וחסידות בעולם) בכל 7 מדות הלב, ובכל 7 ימי השבוע ובכל 7 העולמות שהאדם רואה במשך כל ימי חייו עלי תבל (כמבואר במדרש קהלת").

שאלה:

למדתי בחסדי דוד הנאמנים שהרב כותב שבקדושה אין מצב של "סטטוס קוו" - או שעולים או שירודים. כעת אני במקום שליחותי - הכל בסדר, אני מלמד ופועל, אבל מרגיש שהכל סטטי ותוהה במה אני יכול להתקדם בשליחות.

מענה:

או שעולים או שירודים, אם אתה לא מצליח לעלות כנראה שאתה צריך לרדת, יותר ויותר לתוך המציאות של היהודים המושפעים, להכנס לבעיות נפש שלהם וכו' ולקיים "מתקדמים יחד" (העליה טובה רק אם אני עולה יחד עם עוד מישהו).

מענה לדו"ח על פתיחת שנה בישיבה ובקשת ברכה לפרוץ "ימה וקדמה וצפונה וגובה":

ברכת "ופרצת ימה וגו'", ברצוא ושוב (מטי ולא מטי), לצאת ולחזור עם שלל של נשמות יקרות (בסוד האור היוצא מהפה של אדם קדמון, "דברי פי חכם חן", במציאת חן בעיני אלקים ואדם) - ובא לציון גואל.

שבת שלום, חדש טוב וכתובה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה לכולם!

שאלה:

בהמשך לשיעור של הרב במוצ"ש סליחות, יצאה לי ההתבוננות הבאה: הביטוי To make up הוא גם להמציא וגם לסגור פער (Make up for lost time). שניהם קשורים לתשובה: אנחנו חיים בעולם ההמצאות (עלמא דשקרא) והקב"ה ממציא לנו דרך תשובה, חותר חתירה מתחת לכסא הכבוד. וכן מי שחוזר בתשובה צריך לסגור את פער הזמן שבזבז לפני התשובה, כפי שהרב אומר כדי לעשות את זה צריך לנוע מהר יותר ממהירות האור. כך יש חמישה פירושים לעשיה לעילא: המצאה, החלטה, איפור (ואנכי עפר ואפר), פיוס (אותיות יוסף). סגירת פער (שני האחרונים דומים קצת ומצביעים על התקרבות). המשותף לכולם - תיקון (לעשות - לתקן). מה דעת הרב?

מענה:

במילון יש 13 (!) משמעויות לmake up, אך כללנו את עיקר השוני ביניהם בשלושה. מה שכתבת - הכל תיקון - זה נכון. בכלל, make up היינו structure ו composition וזה מקור הפירוש של איפור וכן של המצאה - to make up a story. לסגור פער זה מאותו שרש-רעיון של פיוס, להשלים.

באמת המכנה המשותף של הכל הוא **'מבנה'**, יחוד **מה ובן (= מהיטבאל)** היינו תיקון (לפני שמישהו makes up his mind יש לו רק חלקי **בן** - לשון בינוני - במח, היינו רשמי מציאות, ללא **מה** - מה לעשות תכל'ס).

האקדמיה התורנית

אמונה ומתמטיקה

במדור האקדמיה התורנית אנו עוסקים באחד הפרצופים-מודלים הבסיסיים הקושרים את התורה והמדע יחד. בפרצוף זה, הנקרא פרצוף האקדמיה התורנית, באים כל תחומי הידע האנושי והאלוקי תחת קורת גג אחת ומסודרים לפי מערכת הספירות. בכל פעם נתבונן בענין מסוים היוצא מתוך ההקבלה של פרצוף האקדמיה התורנית ונראה כיצד בכח העיון בכלים של פנימיות התורה ניתן להבין טוב יותר את עולמנו ואת הקשר שבין התורה ובין שאר תחומי הידע האנושי

למעשה מורכבת ממספר אלפי"ם כערכה. וזה לשון הבעל שם טוב כפי שתיעד תלמידו רבי יעקב יוסף מפולנאה, בעל התולדות:

א הוא סוד אלופו של עולם – טמיר וגניז בגויה – ואות **ב** הוא **ב** אלפי"ן, וכן **ג** [היא] **ג** אלפי"ן, עד אות **ת** [שהיא] **ד** מאות אלפי"ן. אם כן שורש אותיות התורה שקרוב יותר אל החיות הרוחני, אור אין סוף, הוא אות **א**. ואחר כך יורד והולך ומתלבש זה בזה ונתרחק מן החיות עד אות **ת** שהוא מלכות שבמלכות ששם מתלבש בתוך מחשבות רעות וזרות. [ותפקידם של] צדיקאי שלוחי מטרוניתא אינון לקשר את עצמם אל האותיות ולהעלותן במחשבה עד המחשבה עליונה, ואז

מעלה מתהום עד רום רקיעא את נצוצי השכינה שהיו בלבושים הנ"ל.... (כתר שם טוב סימן צו)

מתוך דבריו של הבעל שם טוב עולה שכל האותיות הן לבוש עבור האות **א**, וממילא גם כל המספרים הם לבוש עבור המספר 1. התפקיד שלנו כיהודים המאמינים באחדות ה' – המתגלה באופן ישיר ובלי הסתרים דוקא באות **א** שערכה 1 – לחבר את כל האותיות חזרה ל-**א** על ידי שיגלו שהן מורכבות מהרבה אותיות **א**.

רעיון זה מופיע גם במתמטיקה באופן בה אנו משתמשים בה כיום. למעשה כל משוואה מתמטית, תהיה מורכבת ככל שתהיה, מסתכמת באמירה הסתמית של " $1 = 1$ " (שכן, אפשר תמיד לצמצם כל צד של המשוואה ל-1). כל פעולה של העמדת משוואה מתמטית בצורה נכונה היא לפיכך שיקוף של העקרון של הבעל שם טוב, שבתוך המורכבות

אמונה
רישא דלא ידע
תורה
רישא דאין
אמנות
רישא דאריך

כתר

מתמטיקה
חכמה
מדעים מדויקים
בינה

פסיכולוגיה
דעת

מדעי החברה
חסד
משפטים
גבורה

רפואה
תפארת

חינוך
נצח
כלכלה
הוד

תקשורת
יסוד

מדעי המדינה
מלכות

אנו עוסקים כעת בהשפעה של האמונה על תחומי הידע והעיסוק האנושי האחרים, הן אלה שבכתר (כמו תורה ואמנות, בהם עסקנו בפעמים הקודמות) ואמנות, והן אלה שבספירות התחתונות, ממתמטיקה ועד מדעי המדינה. הפעם נעמיק באופן בו האמונה משפיעה ומושפעת מהמתמטיקה, תחום הידע האנושי שכנגד ספירת החכמה בפרצוף האקדמיה התורנית.

המספר החשוב ביותר

היהדות מלאה במספרים. מה הם המספרים ה"חשובים" ביותר ביהדות בכלל ובתורה בפרט? יש מי שיאמר 613, מנין המצוות

בתורה. יש מי שיענה אולי ש-7 הוא המספר החשוב ביותר, משום שכל השביעיין חביבין, ויש שבעה ימים בשבוע כי בשבעה ימים ה' ברא את העולם, ועוד תופעות חשובות של 7. ואולי בכלל המספר 26, ערך שמו המיוחד של ה', שם הוי" ב"ה הוא המספר החשוב ביותר.

אמנם, למרות שכל המספרים חשובים, המספר החשוב ביותר ביהדות הוא המספר 1. כל עניינה של היהדות, מאברהם אבינו ועד היום הוא להפיץ את האמונה בה' אחד! לפי הבעל שם טוב, המשמעות של המלה **אֱמוּנָה** היא בעצם **א-מוֹנָה**. האמונה בה' אחד היא היכולת לגלות שהאות **א** וערכה, המספר 1, היא המוֹנֶה את כל שאר האותיות ואת כל שאר המספרים. מהאות **א**, הרומזת לאלופו של עולם ושערכה 1, משתלשלות כל האותיות כשכל אות

עריכה: הרב משה גנוט

הרבה וריבוי ההתלבשות במציאות, בסופו של דבר בתוך הכל יש ה' אחד.

כמו בלשון הקודש, כך גם במתמטיקה נהוג להתייחס למספר 1 כיוצא דופן. לפי ההגדרות המודרניות 1 אינו מספר ראשוני ואינו מספר פריק. הוא בקטגוריה בפני עצמה. הסיבה לכך נעוצה בעיקר בכך שהמשפט הבסיסי של האריתמטיקה קובע שניתן להגדיר כל מספר פריק כמכפלה אחת בלבד של מספרים ראשוניים. כך למשל 6 הוא אך ורק: 2 כפול 3, 9-1 הוא אך ורק המכפלה של 3 כפול 3. אבל אם המספר 1 יוגדר כמספר ראשוני, אזי המספר 6 יכול להיות המכפלה של 2 ו-3 אבל גם של 1, 2, 3-1 וכן של 1, 1, 2 ו-3, וכן הלאה. למעשה, הגדרה זו הנה שרירותית ואפשר גם להוסיף למשפט הבסיסי של האריתמטיקה את ההסתייגות הפשוטה של "חוץ מ-1". לפי דרכו של הבעל שם טוב, הסתייגות זו גם מתבקשת, שכן בכל מספר יכול ה-1 להופיע אין סוף פעמים, בדיוק כפי שהאין סוף ב"ה מתלבש בתוך כל תופעה במציאות.

ליל האמונה

ביחודו של המספר אחד (ובמספרים רבים אחרים הקשורים אליו כפי שנראה) אנו נתקלים באופן עקבי בלילה המיוחד של לוח השנה היהודי. הלילה אותו מייחדת היהדות לבנין האמונה בה' אחד הוא הלילה הראשון של חג הפסח, ליל הסדר. מה שאירע בלילה הזה מבחינה הסטורית הוא שה' בכבודו ובעצמו יצא להכות כל בכור בארץ מצרים. כפי שמדגישה לנו ההגדה, "אני ולא מלאך, אני ולא שרף, אני ולא השליח". לפיכך כשבאנו לקבל את התורה בהר סיני, הקב"ה פתח, "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים". האמונה בה' אחד, כמי שמלוּבש בתוך התופעות המרובות שאנו חווים בחיי היום יום – הן בטבע שסביבנו והן בתוך נפשינו אנו – זוהי עיקר האמונה היהודית.

והנה, בחותם ליל הסדר, שהוא גם ליל החינוך לילדי ישראל, נוהגים לשיר את הזמר "אחד מי יודע". כל בית בשיר חותם במלים שהן עיקר השיר: "אחד אלקינו שבשמים ובארץ", וברור שהשיר בה לחזק את ההכרה באחדות ה'. אי אפשר שלא להתרשם מהעובדה שבמספרים אותם מונים בשיר הם מ-1 עד 13. מדוע להגיע דוקא עד 13. אולי לעצור ב-12 הרומז לשבטים (קשר מוכר וידוע) או אולי להמשיך

עד 14. אלא שהסיבה לכך היא בוודאות שהמלה **אחד** שווה 13. זוהי גם כנראה הסיבה הפנימית שבגינה בחר הרמב"ם לסדר את יסודות האמונה ב-13 עיקרים דוקא. נחזור מיד לעיקרי האמונה, אך ראשית, נתעכב מעט על תוכן השיר "אחד מי יודע".

הבית הראשון בשיר הוא: "אחד מי יודע? אחד אני יודע! אחד אלקינו שבשמים ובארץ". אם נספור את האותיות נמצא שיש בבית הראשון 39 אותיות. 39 הוא ערך הביטוי "**הוי' אחד**" – הסיומת של הצהרת האמונה היהודית בה' אחד, "שמע ישראל הוי' אלקינו **הוי' אחד**" (כמו כן בפסוק שבא אחריו, "וְאֶהְיֶה... מְאֻדָּךְ" יש **הוי' אחד** אותיות). 39 הוא גם 3 פעמים **אחד** (ויש בבית הראשון 3 פעמים המלה "**אחד**", כדלקמן). אם נשים לב גם בשמות 10 הספרות הראשונות יש 39 אותיות – "אחד שנים שלשה ארבעה חמשה ששה שבעה שְׁמֹנֶה תשעה עשרה" – וכן בשמות עשר הספרות – "כתר חכמה בינה חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות". והנה, כשנקביל את מלות הבית הראשון לעשר הספרות (תוך חילוף ספירת הכתר בדעת) נקבל שהמלה הראשונה "אחד" מקבילה לספירת החכמה (ראשית הג"ר – ספירות המושכל), והיא הספירה בה אנו עוסקים בפרצוף האקדמיה התורנית, הספירה לה מקבילה המתמטיקה. [נשים לב שלפי החלוקה התחבירית גם המלים "אחד אני יודע" שכנגד ספירות המורגש – חסד גבורה תפארת – מתחילות ב"אחד", וכן המלים "אחד אלקינו שבשמים ובארץ" שכנגד ספירות המוטבע – נצח הוד יסוד (ומלכות) – גם הן מתחילות ב"אחד"].

עיקרי האמונה ומספרי ברית

המתמטיקה חשפה לנו עד עתה את הקשר בין האמונה בה' **אחד** – יסוד היסודות של האמונה היהודית מאז אברהם (עליו נאמר "**אֶחָד** הָיָה אֲבֹרָהם"; יחזקאל לג, כד) – ובין המספר 13. שיערנו שזו הסיבה הפנימית בגללה הרמב"ם זיהה 13 עיקרי אמונה. בין המבקרים הגדולים של שיטת העיקרים של הרמב"ם היה רבי יוסף אלבו בעל "ספר העיקרים". רבי יוסף אלבו היה תלמידו הגדול של בר הפלוגתא החרף ביותר של הרמב"ם, רבי חסדאי קרְשָׁקֶשׁ, אשר טען שאין לקבוע מסמרות בעניינים של אמונה, וממילא אין לקבוע 13 עיקרים. רבי יוסף אלבו מצא דרך ביניים וטען שאת עיקרי הרמב"ם ניתן לצמצם ל-3 עיקרים והם:

והנה, בין 3 ו-13 – מספרי הברית הקשורים עם הברית על התורה והברית על המילה – מופיע המספר 7. המספר 7 מייצג אף הוא ברית שכרת הבורא, והפעם עם נח ועם כל באי עולם. אכן, בפרשת ברית הקשת מופיעה המלה "ברית" בהטיות שונות 7 פעמים, ממש בהתאמה מושלמת. ואמנם, מקובל שיש לבני נח – למי שאינם יהודים – 7 מצוות כלליות (הכוללות מצות רבות כתולדות).

סדרת מספרי הברית היוצאת מהמתמטיקה משכנעת אותנו שכדי להשלים את תמונת עיקרי האמונה, עלינו לזהות 7 עיקרים (מתוך ה-**אחד** עיקרים של הרמב"ם) השייכים לבני נח. במקום אחר הסברנו שעיקרים אלה הם:

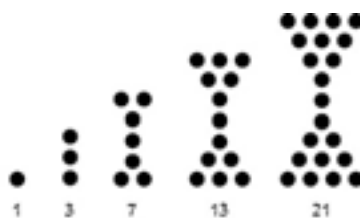
- האמונה בקיומו של הבורא
 - האמונה באחדותו של ה'
 - האמונה שעלינו לעבוד את הבורא לבדו
 - האמונה בכך שישנה נבואה
 - האמונה בנצחיות אמיתתה של התורה
 - האמונה בשכר ועונש
 - האמונה בתכלית הטוב של הבריאה.
- העיקרים הללו, לפי סדר, גם מקבילים אחד לאחד ל-7 המצוות הכלליות של בני נח, ואין כאן המקום להיכנס להקבלה זו.

ביחס לאמונה השביעית והתכליתית, ישנו רמז יפה שהמלה **אמונה**, שערכה 102, שווה 6 פעמים **טוב**. כיוון שבמלה טוב ישנן 3 אותיות, אפשר לעשות מהן 6 צרופים שונים (**טוב טבו וטב ובט בטו**). יוצא אם כן שאמונה שווה ל-6 הצרופים האפשריים של ה"טוב". מכל מקום שמסתכלים, ולתוך כל מה שמסתכלים, הבריאה שברא ה' מלאה טוב ושואפת אל הטוב.

- אמונה בה' אחד ויחיד (הכולל את העיקרים 1 עד 5 של הרמב"ם)
- אמונה בנצחיותה של התורה (ממנה נובעים העיקרים 6 עד 9 של הרמב"ם)
- אמונה בשכר ועונש לפי מעשי כל איש ואיש (ממנה נובעים עיקרים 10 עד 13).

אם כן, יש לפנינו סדרה של נסיונות לכמת את עיקרי האמונה: מ-1 היסודי – האמונה בה' אחד – ל-3 ועד ל-13. והנה, שלשת המספרים הללו הם חלק מסדרת מספרים הנקראים מספרי ברית. מספרי ברית נקראים כך על שום שלוש הבריות הידועות שכרת ה' עמנו: על הארץ, על התורה ועל המילה. אצל חז"ל המילה קשורה עם המספר 13 שכן בפרשת המילה מופיעה המלה "ברית" 13 פעמים. ביחס לתורה נאמר שנכרתו 3 בריות. ובברית בין הבתרים, הברית על הארץ, מופיעה המלה "ברית" פעם 1. על מספרי ברית והבריות אפשר לקרוא בהרחבה בספר עיניך ברכות בחשבון על ספר בראשית (במאמר על פרשת נח).

מבחינה מתמטית מספרי הברית יוצאים מהמשוואה הפולינומית הבסיסית בה כל המקדמים הם – איך לא? – 1. משוואה זו היא: $f[n] = n^2 + n + 1$. בנוסחיה מתמטית המתרגמת משוואות פולינומיות מסוג זה לזווקטורים במרחב, הווקטור המתאים הוא (1, 1, 1). ניתן גם להציג את מספרי הברית באופן גיאומטרי כשני משולשים עם אות ברית ביניהם כך:

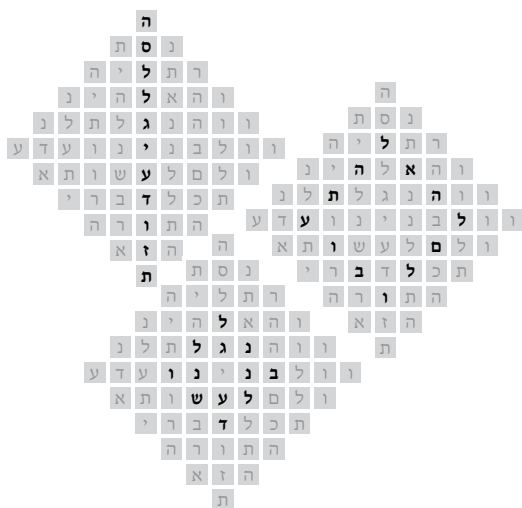

רמז בפרשה

מתמטיקה בפרשת השבוע

האותיות בפנות - הועת - עולות 481 שהוא מספר ההשראה של 16 (כלומר סכום הרבועים של 1 ו-16) וכן, 13 פעמים 37. האותיות במקיף הרחוק עולות 1681 או 41^2 (והוא הערך של שם בן כב אותיות היוצא מברכת כהנים ואותו מכוונים לפני תקיעת שופר; ראו גליון פרשת חקת תשע"ט).

והנה, 625 מופיע בשלש דרכים שונות בצורה: האותיות על הציר המרכזי עולות 625 שהוא 25^2 או 5^4 והוא גם ערך המקיף השלישי מבחוץ (להתעובולםלהא), וכן שני המקיפים שבתוכו (ללושדלבנ ששווה 452 ועוד גנענ ששווה 173).

צורת השבת נראית כך:

"הנסתרת ליהוה אלהינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת". פסוק זה מיוחד היות ויש בו "אחת עשרה נקודות" (כלשון המסורה) על 11 מאותיותיו. והנה, ביטוי זה עולה 1550 שהוא 5 פעמים 310, ערך 11 האותיות הנקודות: "לנו ולבנינו ע"!

חז"ל פרשו שאנו ערבים זה לזה וחייבים לענוש על עבירות שנעשות בפומבי, אך לא על מה שנעשה בסתר. על הנסתר יעניש הקב"ה בעצמו. אולם, הנקודות על "לנו ולבנינו ע" נוספו כדי להורות שכאשר הרבים חוטאים הקב"ה לא יענישם עד שיכנסו לארץ ויכרתו ברית ערבות בשכם.

במספר קטן הן הנסתרות והן והנגלת שווים 26. כשנחלק את הנסתרות כך: ה-ג-ס-תרת ערך האותיות בכל קבוצה במספר קטן הוא ה-ה-ו-י והוא הצרוף השישי של שם הוי', שכנגד חודש אלול. אם נחלק את המלה כך: ה-ג-ס-תרת הצרוף שיתקבל במספר קטן הוא ה-ה-ו-י והוא הצרוף ה-12 של הוי', שכנגד חודש אדר. אפשר לחלק גם את והנגלת באופן דומה - ו-ה-ג-גלת ובמספר קטן הוא ו-ה-ה-י הצרוף השמיני שכנגד חודש חשון. והנה, הסכום של 6, 12, 8-שווה גם הוא 26.

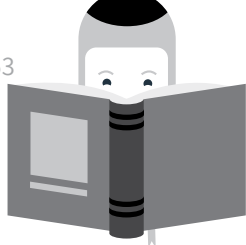
מבנה הפסוק וצורתו

יש בפסוק 61, אין, אותיות והחלוקה הפנימית היא ל-17 (והו) ועוד 22-22 אותיות, ועל כן כל הפסוק מתחלק לפי: טוב טובה טובה. ועוד חלוקה בין 11 האותיות עם נקודה מעליהן, אי (כאשר ה-ע של "עד" כנגד ה-א ואותיות "לנו ולבנינו" כנגד ה-י) ועוד 50 אותיות רגילות, ו.

ל-61 שתי צורות מובהקות - השראה של 6 (כלומר 6^2 ועוד 5) וצורת מספר השבת החמישי.

צורת ההשראה מופיעה משמאל:

בְּשִׁמְחָה וּבְפִנְיָוִית הַמְדוּר לִילָדִים

אין פְּצִיעָה, תְּנוּעַת הָאֲצָבָעוֹת בְּרוֹךְ ה' תִּקְיָנָה. "קָצַת כּוֹאֵב אָבֵל בְּעֶזְרַת ה' יַעֲבֹר", אֲנִי מְנַסֶּה לְהִרְגִיעַ אוֹתוֹ, אָבֵל הָאֲמַת הִיא שֶׁהֲצַעֲקָה שְׁלוֹ הַבְּהִילָה גַם אוֹתִי, כֵּן שֶׁהִרְגָּעָה בְּעֶצֶם הִיא גַם עִבּוּרִי...

לָמָּה בְּעֶצֶם צַעֲק שִׁימִי? אִם הֵינּוּ חוֹשְׁבִים רַק עַל הַתּוֹעֲלָת, יִתְּנוּ וְיִתְּנוּ הַגִּיּוֹנִי מֵצִדּוֹ הִיָּה לְרוּץ הַבִּיתָה וְלִקְרֹא לַעֲזָרָה. אָבֵל, אִיךָ אוֹמְרִים? כְּשֶׁכּוֹאֵב צוֹעֲקִים! הֲצַעֲקָה בָּאָה לְעוֹרֵר מִיִּשְׁהוּ וְלֹאמַר לוֹ – אַל תִּמְשִׁיךְ אֶת הַחַיִּים שְׁלֹךְ כְּרָגֶיךָ, כְּאֵלּוֹ שֶׁלֹּא קָרָה כָּלוּם. שִׁים לֵב אֵלַי. קָרָה לִי מִשְׁהוּ, וְהַדְּבָר אָמֹר לְהִיּוֹת אֲכַפֶּת לָךְ. אֲנִי הָרִי אַח שְׁלֹךְ!

כְּשֶׁאֲנִי בָּא בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְהַכְתִּיר אֶת ה' עָלַי לְמַלְכָּה אֲנִי עוֹרֵךְ חֲשַׁבּוֹן קָצָר – מִי אֲנִי וְעַד כִּמְהָ אֲנִי רָאוּי לָכֵן. מִהֵרָ מֵאֵד אֲנִי מִגְּלָה אֶת הָעֶבְדָּה הַפְּשׁוּטָה: אֲנִי בָצָרָה. וְאֲזִי אֲנִי צוֹעֵק לֵה' לַעֲזָרָה: "הַצִּילוּ, בּוֹא לַעֲזָרְתִּי, כּוֹאֵב לִי". וּבִסְתֵר לִבִּי אֲנִי גַם מוֹסִיף שׁוֹאֵל: "אָבָא, אֲתָה עוֹד זֹכֵר אוֹתִי?".

זֶהוּ סוּד קוֹלוֹ הַפְּשׁוּט שֶׁל הַתִּקְיָנָה הַרְאִשׁוֹנָה.

שְׂבָרִים – אֲנָחָה

כָּאֵן מִגִּיעַ הַשֶּׁלֶב הַבֶּא: אֲנִי מְסַתְּפֵל עַל עֲצָמִי וְעַל מָה שֶׁקָּרָה לִי – וְנִשְׁבֵּר. קֶדֶם צַעֲקָתִי בְּזַעֲקָה מִתּוֹךְ בְּהִלָּה, אָבֵל כָּעַת אֲנִי מִצְלִיחַ לְהִבְחִין עַד כִּמְהָ הַמָּצֵב שְׁלִי חֲמוּר, וְאֲנִי מִתְחִיל לְהֶאֱנַח בְּאַנְחוֹת קְצוּבוֹת. קִשָּׁה לִי. נִדְמָה לִי כִּי הַמָּצֵב שְׁלִי בִלְתִּי נִתֵּן לְפִתְרוֹן.

בְּדֶרֶךְ כָּלֵל אֲנָחָה אֲנִי דֹבֵר חִיבִי. סֵתֵם לְהִתְלוֹנֵן עַל הַמָּצֵב הַגְּרוּעַ? בְּסִפֵּר לִיחַ הַיּוֹם-יּוֹם שֶׁל הָרַבִּי מוֹבָא, כִּי "בְּאַנְחוֹת בְּלִבְד לֹא

הַשָּׁנָה עוֹמֶדֶת לְהִסְתַּיֵּם וְעִמָּה חִדָּשׁ יְמֵי הַתְּשׁוּבָה. הַמְנַהֵג הַבּוֹלֵט בְּיוֹתֵר בְּחִדָּשׁ אֵלּוּל הוּא תִקְיַעַת הַשּׁוֹפָר, הַמְעוֹרֵר אוֹתֵנוּ מִתְּרַדְמַת הַשָּׁגְרָה וְקוֹרֵא לָנוּ לְהִתְעַשֵּׂת וְלַחֲזוֹר בְּתְשׁוּבָה. אֵלּוֹ תִקְיַעוֹת שֶׁל הַכֶּנֶה, כִּי הַתִּקְיַעוֹת הָעֲקָרִיּוֹת מִגִּיעוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה – הַיּוֹם בּוֹ אֲנוּ מְכַתִּירִים עֲלֵינוּ אֶת ה' לְמַלְכָּה.

מְסַפֵּר עַל רַבִּי זָאב וּוֹלֵף קִיֶּצִים, מִגְדוּלֵי תַלְמִידֵי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְדוּשׁ, שֶׁהִתְבַּקֵּשׁ לְהִיּוֹת בַּעַל תּוֹקֵעַ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַמִּתְקַרֵּב. יָשָׁב רַבִּי זָאב וְלָמַד מִתּוֹךְ הַסְּפָרִים אֶת כָּל כְּנוֹנוֹת הַקְּבִלָּה לְתִקְיַעַת הַשּׁוֹפָר עַד שִׁדְעַת אוֹתָן עַל בְּרִין. וְהִנֵּה, כְּשֶׁהִגִּיעַ הַקֶּהֶל לְרִגְעַת הָאֲמַת', לְתִקְיַעַת הַשּׁוֹפָר, חֲשָׁכוּ עֵינָיו – כָּל כְּנוֹנוֹת הַתִּקְיַעוֹת פָּרְחוּ מִרֹאשׁוֹ כְּלִיל. הוּא נָסָה לֶאֱמֹץ אֶת מִחוֹ וְלִהְזָכֵר, אָךְ לִשְׁוֹא. לִבּוֹ נִשְׁבֵּר בְּקִרְבּוֹ. סֵתֵם כֵּן לְתִקְעָה? הַבַּעַל שֵׁם טוֹב קִלַּט מִיָּד אֶת הַמִּתְרַחֵשׁ, גָּחוֹן לַעֲבֹר וְלַחֵשׁ לוֹ: "דַּע לָךְ, לֵב נִשְׁבֵּר הִיא הַכְּנוּנָה הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר לְתִקְיַעוֹת!"

אִיזָה עִם מִיָּחָד הוּא עִם יִשְׂרָאֵל! בָּאִים לְהַכְתִּיר אֶת הַמֶּלֶךְ בַּמַּעֲמָד הַכִּי מִפְּאֵר שֶׁרַק אֶפְשָׁר, וּבִתּוֹךְ-תּוֹכֵם הַלֵּב נִשְׁבֵּר. "אֲשֶׁרִי הָעַם יוֹדְעִי תְרוּעָה", וְלֹא רַק 'תּוֹקֵעִי'. צָרִיךְ לְדַעַת אִיךָ נִשְׁבָּרִים לִפְנֵי ה', וּבִשְׁבִיל לְדַעַת צָרִיךְ כְּמוֹכֵן לְלַמֵּד, לֹא? אֲזִי אֶת זֶה אֲנִי רוֹצֵה שֶׁנִּלְמַד הַפַּעַם.

תִּקְיָנָה – צִדְקָה

"אֲאֵאֵי...", נִשְׁמַעַת צַעֲקָה מִכּוּוֹן חֹדֶר הַמִּדְרָגוֹת. אֲנִי רָץ בְּמִהֲרִיּוֹת וְיִוָּרֵד לַכִּנִּסָּה, שֵׁם אֲנִי מוֹצֵא אֶת שִׁימִי הַקָּטָן צוֹעֵק מִכָּאֵב. "מָה קָרָה?" בְּרוּר קָצָר מַעֲלָה שֶׁהַקְּטָנִצִּיק לֹא שֵׁם לֵב וְצִיר הַדִּלְתָּ נִסְגָּר עַל יָדוֹ. אֲנִי בּוֹדֵק,

שומע אותי, והמיטוהו הזה מרחם עלי עד אין סוף. לכן הבכי חסר המעצורים הוא בעצם רפואה עבורי. אני יודע בודאות, שפאטר כואב לי להיות רחוק ממנו – לו כואב לא פחות ממני. ה' ממשי נמצא יחד בצרה שלי, והצרה שלי היא גם קצת הצרה שלו. אני חושב שזו הסבה שאחרי בכי אני תמיד מרגיש הקלה מסוימת. הדבר שהעיק עלי כבר לא יושב לי על הלב כי גליתי שיש לי שתף אמת. הבכי המתגלגל הוא סודה של התקיעה השלישית – **התרועה**.

תקיעה – קריאה

כעת, לאחר שזעקתי לעזרה, התבוננתי בעומק הצרה שלי ונשברתי, התרפקתי בבכי באזניו של מי שרק הוא יכול לעזור לי, לאחר התהליך שעברתי אני יכול לגלות את הקשר החזק שיש לי עם ה'. מתוך בטחון ותקווה אני קם מהארץ, עומד על רגלי וקורא לה'.

שימו לב: למרות הדמיון שיש בין התקיעה הפשוטה שבתחלה לזו שאנו תוקעים בסוף ההבדל ביניהם הוא רב. הצעקה הראשונה נשלחה לאויר בלי שאדע מי יבוא לעזרתי ומתי הדבר יקרה. זו היתה צעקה מתוך אמונה פשוטה בה', אבל צעקה היא פניה למרחק. לעומתה, התקיעה שבסוף היא קריאה, וקריאה היא תמיד פניה ממקדדת לעבר מישהו שנמצא

נגשע", ולכן "טובה פעלה אחת יותר מאלף אנחות", אבל לא על אנחה מסוג זה אנחנו מדברים. על אנחה אמתית של יהודי מעמק לבו השביר פותב הרבי – גם בלוח היום יום – שהיא "עוקרת אותו מעמק הרע ומציבה אותו במעמד טוב". פאטר אשה כורעת ללדת היא נאנחת בחזקה. הקשי והסבל כרגע גדולים מאוד, אבל בלבב היא יודעת כי הלדה כבר מתקרבת. האנחה היא הבטוי לחסר ההשלמה שלי עם המצב. אני לא מסגל להמשיך בלי שהקשר עם ה' יתברך חזק וברור. כשנדמה לי כי הקשר עומד בסכנה – אני חש כי יותר אינם חיים.

אנחות השבר הקצובות הן סודה של התקיעה השניה, של שלשת השברים.

תרועה – ככיה

ואז אני מגיע לשלב הבא. עומק הצרה שלי, אליו נחשפתי לאחר הצעקה, עולה על גדות הלב שלי ופורץ בבכי חסר מעצורים, ועמו נפרץ סכר הדמעות. אני פשוט מתפרץ ומשחרר בכי קורע לב, עד שקשה לי להרגע. מכירים את הילד שרץ ונופל, ורק פאטר אמא פתאם מופיעה בשטח הוא נזכר בפאב ומתחיל לבכות? הילד הזה הוא בעצם אני, אהה וכל אחד מאתנו. מתי אני בוכה? כרגע שאני חש כי מישהו

הגיע זמן גאולתכם

"בשעה שמלך המשיח בא, עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר עניים הגיע זמן גאולתכם". אפשר לפרש שעוד לפני שהמקדש נבנה בפועל המשיח עומד על גגו, הוא מביא את בשורת הגאולה ובניין המקדש ובכך מוריד את המקדש משמים לארץ, מחזון למציאות. והנה **בית המקדש = עניים הגיע זמן גאולתכם = ראש השנה**. בראש השנה מתאים לשמוע את בשורת הגאולה מגג המקדש.

שם הוי' ב"ה:

י צעקה - תקיעה

ה אנהה - שברים

ו בכיה - תרועה

ה קריאה - תקיעה

שבת שלום ומברך!

בתיבה וחתומה טובה!

לשנה טובה ומתוקה!

כי

בסמיכות אלי. התקיעה האחרונה מבטאת את התקנה והאמונה כי "קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראהו באמת!"

ילדים יקרים! אני רוצה שנסכם את מה שלמדנו היום בסגנון של שפת פנימיות התורה. כתוב "הוי' בקול שופר", וזה אומר לי שקולות השופר השונים עליהם למדנו הם בעצם קריאה בשמו הגדול והקדוש של ה'.

שאלת השבוע: איזו מדה מלימד אתנו כל אחד משלשת צדיקי חג השבועות?

בין הפותרים נכונה יגרלו שני משחקי חשיבה.

תשובות יש לשלח לדא"ל maosime@gmail.com או בטלפון 079-9211452

עד יום ד' הקרוב

הפרטים בחסות:

צעצועי רזנפלד

יפו 34 ירושלים | טלפקס 02-6240854

המשך מעמ' 53

שאלה:

לא טוב, לא כדאי להתחיל עם זה. שהשי"ת יתן לך כח להמתין עד שיבוא השידוך האמיתי מן השמים, והיות שישועת ה' כהרף עין, שיהיה בקרוב ממשי!

שאלה:

אני מוסר שיעורים וב"ה יש בהם ברכה רבה - הלימוד עושה לי טוב והתגובות מצוינות - אך פיזית השיעורים גורמים לי לחולשה גדולה ואני חושש שאצטרך להפסיק. אשמח לעצת הרב.

מענה:

אפשר לנסות למעט - שיעור פעם בשבועיים במקום כל שבוע... העיקר שבמהרה תרגיש לגמרי טוב עם המון כח (ורצון) להאיר אור ושמחה לעולם! שנה טובה ומתוקה!

אני בחורה בת 25 ואני נמצאת בקשר עם בחור שעונה על ההגדרות שהתפללתי עליהן מבחינת יראת שמים, אך בכל זאת אני שלמה עם להתחתן איתו - אני חוששת שהוא לא יבין אותי לגמרי וגם יש סיפור בעברו שמפחיד אותי. חוץ מזה, הוא מעשן קנאביס - לדבריו זה לצורך רפואי, אך עדיין, זה מפריע לי מאד. רציתי לומר לו שזה לא מתאים, אבל אני כבר לא מסוגלת להיות לבד... אודה לעצת הרב.

מענה:

את צריכה ללכת לחופה עם מאה-אחוז בטחון ושמחה שזה המיועד שלך, מה שהנפש האלקית שלך חיפשה. זה שהבחור הזה מעשן כו' זה סימן

שלשה ספרים נפתחים

בראש השנה – ספרן של צדיקים,

ספרן של בינונים וספרן של רשעים – וכל אחד נידון ונכתב באחד הספרים. אכן, כשם שהחסידות המירה את אורת המרירות של אלול בתשובה מתוך חיות ושמחה ואת אורת הדכדוך של הסליחות כהתעוררות אהבה מחודשת, גם בתוך אורת הדין של ראש השנה הדגישה החסידות את הכרת ה' ואת ההנעה לפעולה עמוקה של שינוי ותיקון בנפש ובמציאות. במסגרת זו, נתנה החסידות פירוש מחודש לחלוקה של צדיק-בינוני-רשע – אין מדובר בהגדרה של דין, ש'לא מעניינת' עובד ה' פנימי, אלא בגדרים מהותיים הנוגעים לאופי עבודת ה' הנדרשת מכל אחד מהטיפוסים. בצעד נוסף, בעקבות הפירוש הפנימי, החלוקה הנוקשה הזו 'מתגמשת' ומתפתחת לזוויות שונות ונוספות, כאשר ממילא נחשפים הצדיק-בינוני-רשע בתוך כל אחד מאתנו.

שנים מהשיעורים בגליון העשיר שלפנינו ממחישים נקודה זו: שיעור הסליחות מסביר כי הסדר של צדיק-בינוני-רשע הוא פשוט סדר ירידת הנשמה לגוף ותהליך ההתבגרות, לאור המשברים שעוברים על האדם, כאשר התכלית היא לחזור ולהיות צדיק מסוג אחר, אחרי שעבר עליו מה שעבר (דבר הרמוז בסוד תשר"ת). ההזדהות של כל אחד עם כל הצבו"ר (צדיקים בינונים ורשעים) מלמדת גם על המעברים המהירים שאפשר לעשות ביניהם, וגם דורשת מהבינוני להחליט כבר באיזה צד הוא... גם התוועדות ח"י אלול נותנת זוויות חדשות על "צדיק וטוב לו", "צדיק ורע לו" ו"בינוני" (ואפילו "רשע וטוב לו" ו"רשע ורע לו") – הכל במסגרת העבודה אליה הנחו גדולי הצדיקים – ומלמדת אותנו כיצד 'הכל בראש', ויש כח במחשבה הטובה שלנו לשנות את המציאות לטובה.

פדיון כפרות

היו שותפים להפצת פנימיות התורה
תרמו עכשיו ל'ואביטה' - והשתתפו עמנו בזיכוי הרבים,
"ותלמוד תורה כנגד כולם!"

בין כסה לעשור אנו פונים אליכם בהצעה מיוחדת
להיות שותפי-אמת במפעל הגדול של הדפסת והפצת 'ואביטה'
'ואביטה' מודפס מידי שבוע ומגיע לאלפי קוראים בכל רחבי הארץ.
העלויות גבוהות וכל אחד יכול לתרום את חלקו.
כי את התורה הזאת אי אפשר להפסיק.

לתרומות:

052-5065243 | אלעזר | itiel@pnimi.org.il